

47/45

Ch. 1. 150/1

~~XVII, 6~~

4445
Oct. 1815

RMK

1458

1. péld. (teljes)

Continentus.

- 1.). Cicerónak négy Könyve,
mellyek Sturmius Jakab által
öpre-szedettek.
- 2.). Lucanus első Könyve.

R.M.K.

1720.

~~F. 8.~~

A' MARCUS TULLIUS
CICERO.
N A K.

NÉGY KÖNYVEI
M E L L Y E K

*STURMIUS JAKAB által ösz-
ve szedegettettek.*

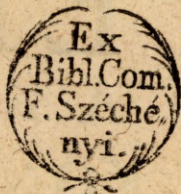
Most pedig á tanulo iffjaknak
kedvéért, Magyar nyelvre
fordéttattanak

Balog György által.

LÓTSÉN,

M.DC.XCIV.

Nemes Nemzetes jó indulatu és jó erkölcsű iffjaknak mint szerelmes tanítványimnak, tiszta szeretettel ezen munkámnak Zöngécskéjét ajánlom.

Leopoldo	Reichenhaller.
Johanni Andreæ	Preining.
Sebastiano Ferdinando	Dobner
Michaëli	Virth
Johanni Vilhelmo	Artner
Theophilo	Fridl
Georgio	Kramer
Leopoldo	Pamer
Abrahamo	Török
Johanni Vilhelmo	Török
Georgio Christiano	Török
Abrahamo	Keller
Gabrieli	Kisfaludi
Emerico	Kisfaludi
Matthiæ	Unger
Matthiæ	Hakstok
Samueli	Liebeczeit
Reichardo	Dobner
Sigismundo	Petricz

Leopoldo
 Conrado
 Johanni
 Jonæ
 Theophilo
 Georgio
 Samueli
 Andreæ
 Andreæ
 Johanni
 Abrahamo
 Martino
 Melehiori
 Tobiaë
 Michaëli
 Leopoldo

Pauer
 Volmuth
 Poch
 Kecskés
 Ranner
 Harlander
 Hueber
 Czauner
 Gillig
 Mann
 Komáromy
 Csayka
 Kabothy
 Engel
 Már
 Ernst

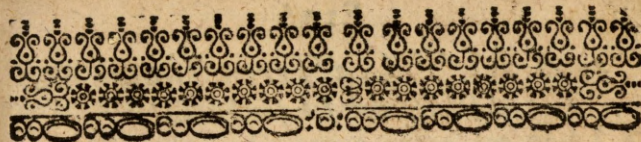
Stur-

STURMIUS JANOS,
 STURMIUS JAKABNAK
 kedves öcsének fok
 jótkiván.!

Gyakorta kedves öcsém Jakab, hal-
 lottad éntőlem, a mint reá emlékezem,
 hogy a mi tanulásunknak fölöttéig, min-
 den dolgoknak megismerése, és azoknak ékesen
 való kimondása köll lennyi. Es hogy a dolgoknak
 tudománya az Isten égjéjének ismerete nélkül igen
 keveset használlyon; a szollásnak modgyat pedig
 leg job könyveknek és Authoroknak szorgalmatos
 olvasása es az írásban és szollásban való mester-
 séges követése nélkül meg nem szerezhettyük ol-
 lyatén formán, a mint kívánnjuk. Annak okáért
 gyakorta mondtam, ha reá emlékezel, hogy a
 tanulo iffiakat sürkengetnünk köll az Istennek igé-
 jere, és eleibe adnunk a Cicero az iskolában,
 mellyek közül egyike tudnyi illik az Istennek igéje
 leg jobban oktathattya az elmét, a masika tud-
 nyi illik a Cicero a nyelvet. De szorgalmatosan
 vigyáznunk köll a nyelvekre való tanításban,
 nem csak az iffiaknak üdejekere, hanem erejekere és
 elméjekere. Meltán tehát leg elsőben az Epistolák-
 rul

vul kezdhettyük el, ha ki valogatatnak azok a
 mellyek legkönnyebbek, és olytán dolgokat fog-
 latnak bé magokban, a mellyek ismeretessék, és ol-
 lytán szokkál iratattanak meg, a mellyekkel
 szoktunk élni. Ennek a négy könyvnek össze
 szedegetisében arra vigyáztam és olytán Epistolá-
 kat vagy Leveleket választottam a mellyek nem
 igen mesterségessek, sem nem igen homályosak és
 nehezek, hanem a mellyeket az ifiak megérthet-
 nek; és a mellyekben olytán jók vannak, a
 mellyekkel mi élünk, és a minden napi szollásnak
 szép formacskaí s sententiai, és olytán formán
 iratattanak a mellyekkel mi ugyan nem élünk, de
 mind azon által világossak, ékesek és szépek. E-
 zeket én tenéked küldöm, hogy láthassad és ért-
 hessed, hogy én meg abban az értelemben vagyok,
 a mellyben ez előtt voltam. Kérlek tégedet leg-
 kedvesseb Aryám fia öczém, szorgalmatoskodgyál
 a te tanulóóában. Semmit sem hallok a te tanu-
 lásod felől, távol vagyok te tőled, igen félek, mi-
 dőn gondolkodom arról, hogy könnyen meg történ-
 hetik hogy az én kívánságomnak, és a te Aryád
 reménységének meg nem felelsz. Várom a te
 Leveledet, hogy meg értesem mind men-
 nyit nevelkedtél, s mind minemő re-
 ménységben lehetünk te felőled em-
 nekutánna. Légy jó
 egészségben.

Első Könyv.

A' MARCUS TULLIUS CICERO

A' Terencziának az ő feleségének
 fok jót kíván! *pag. 670*

HA jó egészségben vagy, jól vagyon,
 én még jó egészségben vagyok Mi minden
 nap a' ti Postaitokat várjuk, kik ha eljő-
 nek, talán bizonyosabbak leszünk, mit kölhessék
 mi nekünk cselekednünk, és mindgyárt tenéked
 tudodra adgyuk Egészségedre légyen szorgalma-
 tos gondod. Légy jó egészségben, költ szent Mi-
 hály havának elsődik napján.

2. A' M. T. C. a' Terenciának az

ő feleségének fok jót kíván! *pag. 670*

HA jó egészségben vagy, jól vagyon, én még jó
 egészségben vagyok, Azon légy, hogy meg gyo-
 gyulhas, a' mi sükséges léfzen, a' mint a' dolog és az
 idő kívánnya, vigyáz, és meg szerezzed, és én
 hozzáam minden dolgokrul mennél gyakortáb Le-
 vellet küldgy. Légy jó egészségben.

3. A M. T. C. a' Terencziának az.

ő feleségének sok jót kíván! pag. 661.

HA jó egészségben vagy, jól vagy, én ugyan még jó egészségben vagyok. Kérlek á te egészségedre szorgalmas gondod légyen. Mert ennékem mind meg irták, s' mind meg izenték, hogy te hirtelen hideglőlésben estél. Hogy engemet felféggel bizonyossá tettél, a' Cásár levele felől, kedves dolgot czelekedtél ennékem; Hasomloképpen ennek utánna is czelekedgyél ha mi szűk-féges lészén, hami uyság történik ad tudtomra. Meglásd, hogy jó egészségben lehess. Légy jó egészségben. Kólt szent Iván havának második napján.

4. A M. T. C. a' Terencziának az.

ő feleségének sok jót kíván! pag. 672.

HA jó egészségben vagy, jól vagy, én még jó egészségben vagyok. Mi meg sem a' Cásárnak eljövetele felől, sem á Levelek felől, a' mellyek, azt mondgyák, hogy a' Philotimufnál vannak, semmi bizonyosságot nem tudunk. Ha valami bizonyos lészén, mindgyárt tenéked tudtadra adom. Meglásd hogy á te egészségedre gondod légyen. Légy jó egészségben, kólt szent Iakab havának tizen harmadik napján.

5. A M. T. C. a' Terencziának az.

ő feleségének sok jót kíván! pag. 677.

HA jó egészségben vagy, jól vagy, én még jó egészségben vagyok.

egészségben vagyok. Meg-adattatott már ennékem végtére a' Cásárnak kegyelmes levele, és azt mondgyák hogy ő hamaréb eljő, hogy nem mint valaki meg gondolná. Kinek ha eleibe mennyek-e, avagy itt megvárjam őtet, midőn elvégezem magamban, tenéked tudtadra adom. Kérlek menél hamaréb küld víszka én hozzám a' postákat. A re egészségedre szorgalmas gondot visely. Kólt szent Iakab havának harmincz egyedik napján.

6. A M. T. C. a' Terencziának az.

ő feleségének sok jót kíván! pag. 666.

HA valami olyan volna, a' mellyet irhatnék tenéked, meg czelekedném azt, mind bővebb szokkal s' mind pedig gyakortáb. Most látod minémő dolgok legyenek. En minémű elmivel legyek a' Leptátul és Trebatiustul meg értheted. Te meg lásd hogy mind á te magad s' mind a' Tullianak egészségre gondod légyen. Légy jó egészségben!

7. A M. T. C. a' Terencziának az.

ő feleségének sok jót kíván! pag. 665.

HA jó egészségben vagy, jól vagy, én még jó egészségben vagyok. Elvigeztük vala magunkban, a' mint ennekéltte meg-irtam vala tenéked, hogy a' Cásárnak eleibe küldgyük a' mi Fiunkat a' Cicerot, de meg-változtattuk tanacsunkat, mivel az ő eljövetele felől semmit nem hallottunk vala. Egyéb dolgok felől noha semmi ujság nem vala, mindazonáltal mit akarunk s' mit vélünk szükség-

nek lenni mostani időben a' Siceátul meg értheted. A' Tulia még én nálam vagyok. Légy, jó egészségben. Költ sz: Iván havának huszadik napján.

8. A' M. T. C. a' Terencziának, az
ő feleségének sok jót kíván. pag. 668.

A Zén leg nagyobb fájdalommban gyötör engemet, a' mi Tullia Leányunknak egészségtelensége. A ki felől nem szükség, hogy tenéked bővebben írjak: Mert bizonyosan tudom, hogy tenéked szintén olly nehezen eslik, mint ennékem. Hogy ti azt kívánnátok, hogy én közellyeb menyek ti hozzátok, látom hogy ugy kölczelekednem, ennek előtte is meg czelekedtem volna, de sok dolgok akadályoztanak meg, a' melyeket meg most sem vittem véghez. Devárok Levelét a' Pomponiustul, a' mellyet kérlek mentül hamarébb én hozzám által küldgy. Azon légy hogy jó egészségben lehessz.

9. A' M. T. C. a' Terenciának az
ő feleségének sok jót kíván. pag. 663

H Ogy örülsz azon hogy mi frissen és egészségesen Olasz országba jöttünk, kívánom hogy mindenkoron örüly. De háboréttatván szívemnek fájdalmával, és nagy boszúságokkal, félek azon hogy mi ollyatén tanácsot vettünk elő, á mellyből könnyen ki nem fejtözünk. Minek-okaért a' menyire lehet segély benünket. Miképpen pedig segítsz, elmémbe nem jön. Az utra hogy induly,
 *mo.

mostani időben, nem szükség, az ut hoszu, és nem bátorságos. Nem is látom mit hatháthatasz, ha eljövendész is. Költ szent András havának negyedik napján Brundisium városába.

10. A' M. T. C. a' Terencziának
az ő feleségének sok jót kíván! pag. 662.

H A jó egészségben vagy, jól vagyok, én még jó egészségben vagyok. A mi Tullia Leányunk jót én hozzám szent Iván havának tizen kettődik napján; a' kinek szép erkölcsén és kiváltképpen való emberségén igen meg szomorottam, de meg nehezebben eset, hogy a' mi gondviseletlenségünk avagy rösttségünk miatt lőtt, hogy ő sokkal másab állapotban volna, a' mint az ő kegyessége és tisztessége kívánna vala. Akaránk vala a' mi fiunkat Cicerot a' Csásárhoz és ő véle a' Cneus Salustius küldeni. Ha elmégyen tenéked tudodra adom. A te egészségedre szorgalmatos gondot visely. Légy jó egészségben. Költ szent Iános havának tizen nyoltzadik napján. *pag. 713*

11. A' M. T. C. a' Tironak sok jót kíván!

H Etedik napja immár, hogy mi Corcyra névű szigetiben tartoztattunk vala; a' Quintus pedig az én bátyám, és az ő fia Buthrosusban tartoztattanak vala. Földötte igen busultunk vala a' te egészséged miatt, nem is csudálkozánk vala hogy mi semmi levelet nem vettünk te tőled, mert illyen szelekben mennek el onnét hajokon, a' melly szelek ha nem

volnának, mi itt Corcyra szigetiben nem ülnénk. Annak okáért gondod légyen majadra, erőődgyél meg, és jöi mi hozzánk te szeretődidhez, a' midőn alkalmatozsan eljöhetsz hajon, és a' te egészséged és az idő engedi. Senki nem szerezet minket, a' ki nem szerezszen tégedet is. Nékünk mindnyájunknak kedves és kellemetes lészén a' te eljöreteled. Kedves Tironk azon légy szorgalmatozsan, hogy jó egészségben lehess. Légy jó egészségben költ Corcyra szigetiben Mind szent havának tizen nyolczadik napján!

pag. 708

12. A M. T. C. a' Tironok sok jót kíván!

Nem akarok, nem is irhatok tenéked minémű elmivel legyenek: csak azt írom meg a' mi nagy örömünkre lészén mind tenéked s' mind ennékem, meñel hanráab ha látlak tégedet egészségesen. Harmadik nap Alyzia városában érkeztünk, minek utánna te tüled eljöttünk. Az a' hely száz husz futamatni föld a' Leuca városátul. Azt alétottam, avagy véltem, hogy Leuca városában avagy tégedet látlak, avagy a' te leveledet el vészem. Valamennyire engemet szerezsz annyivalnazon légy, hogy jó egészségben lehess, avagy menryie tudod, hogy én tégedet szeretlek. Költ Alyárosában szent András havának ötödik napján.

13. Az iffju Cicero a' Tironak

sok jót kíván! pag. 738

Noha igaz és illendő mentféggel éltél a' Leveleknek

nek el mulatásában, mind azon által kérlek azt ne cselekedgyed gyakortáb. Mert noha a' közönséges jónak állapottya felől, hírek és posták által bizonyoslevezek, és az Atyám meg-irja cñékem mindenkor az ő és Aryai én hozzám való akarattyából, mind azon által, a' te akar melly kis dologrul ennekem irt leveled, mindenkor igen kedves volt. Annak okáért midőn kívánom, főképpen a' te leveledet, ne czelekedgyed hogy az írásnak tisztit, inkább mentféggel, hogy nem mint leveleknek gyakorlatos írással bétölczed. Légy jó egészségben.

14. A M. T. C. a' Sulpitiusnak

sok jót kíván! pag. 596

A Lariffa városbéli Hagesaretus a' kivel az én Polgár Mesteri tífzeemben sok jót tetem, meg emlékezet ola, és hála ado-is volt, annakutánna is szorgalmatozsz meg böczület engemet. Ajánlom ötöt tenéked fölöttén igen, valamint vendégemet, és ennékem jó akaro barátomat, és mint egy hála ado embert, jámbor férfiat, és az ő városának mint egy előttő jároját, és a' te barátságoddal való eléfre méltot. Igen kedves dolgot. czelekefzel ennékem, ha azon lélesz, hogy ő meg ismérheffe azt, hogy ennek az én ajánlásomnak nagy haszna volt te nálad. Légy jó egészségben.

15. A M. T. C. a' Trebatiusnak

sok jót kíván!

A te leveledet, a' mellyet vettem volt a' L. Aruntiusstul, ártatlanul elfzaggatam. Mert semmi olyan

lyan nem vala benne, a' melly el nem olvastathat-
nék, még az egész gyülekezet előtt is. De még az
Aruntius is azt mondgya vala, hogy te ekképpen
parancsoltad, és hogy te azt hozza irtad vala. De
ez bár ugy légyen en czudálkozom hogy te annak
után a' ennékem semmit sem irtál, kiváltképpen en-
nyi fok uylágok felől. Légy jo egészségben.

16. A' M. T. C. Q. Valeriusnak

fok jot kíván!

A Publicus Cornelius a' ki tenéked ez levelet meg-
adta, commendátatott ennékem, a' Publius
Cuspiustul, kinek az ő ügyét, melly igen kívánnam,
s' kölltenék előmozdítanom, bizonyára én tőlem
könnyen megérthetted. Főlöttő igen kérlek tége-
det, hogy azon légy, hogy az Cuspius ennékem
mennél hamaréb mennél gyakortáb ez én ajánláso-
mat, igen megköszönhesse. Légy jo egészségben.

17. A' M. T. C. a' Memmiusnak

fok jot kíván!

AZ Aulus Fuszuszal, mint egyel az én legkedveseb-
barátim közül, á ki engemet meg bõczúl, és en-
nékem igen jó akaróm, a' ki tudos ember, és igen
emberséges, s' a' te barátságodra való élésre igen
mélto, kérlek ugy bányal, a' mint te ennékem
jelenlétédkor fogadtad. Ez olly kedves léfzen en-
nékem, mintakar melly legkedveseb dolog. En-
nek főlöttő nagy bõcsülettél mind éltigkötelezed.
Légy jo egészségben.

A M. T.

18. A' M. T. C. a' Cornificiusnak

fok jot kíván! pag. 555

A Sextus Aufidius mind engem meg bõczülésével,
Atyámfia lehet, s' mind Romai nemesnek méltó-
ságával mindeneket föllyül hallad, Olly jo erkölcsü
pedig és emberséges, hogy a' nagy méltóság az em-
berléggel egyetembet aláltasfék. A kinek Africában
lévó dolgait ugy ajánlom tenéked, hogy szorgalma-
torsfabban szüvefsebben nem ajánlhatom. Igen
kedves dolgot zselekesől ennékem, ha azon szor-
galmatoskodol, hogy ő megértse s' ismérje, hogy az
én Levelemnek igen nagy haszna volt te nálad. Erre
tégedet édes Cornificiusom főlöttő igen kérlek.
Légy jo egészségben.

19. A' M. T. C. a' Basiliusnak

fok jot kíván! pag. 268

TENÉKÉD JÓT KIVÁNOK, s' magamnak örülök, sze-
retlek tégedet, oltalmazom a' tedet, te tőled
szeretni és mit mivelz s' mit mivellyenek s' a' dolgok
mint follynak tudnyi akarom. Légy jo egészségben.

20. A' Decius Brutus mezzzei fő Had-
nagy a' Ciceronak fok jot kíván! pag. 455

HA a' te hozzám való jó akaratód felől kételked-
ném büveb szokkal kérnélek tégedet, hogy ol-
talmaznád az én méltóságomat. De bizonyára ez
ugy vagyon, a' mint magammal elhitettem, hogy
tenéked gondod vagyon én reám. En a' had isereg-
gel az Havasukontul mintem, nem annyira a' fő
kapi.

kapitánfagot kívánván, mint a' vitézeknek eleget a karván tennyi, és őket a' mi dolgainknak oltalmazására meg-erősítenyi: a' mellyet úgy vélem megnyertem: mert mind az én bü adakozásomat s' mind az én jó akaratomat tapasztalták. Mindeneknél leghadakozobb népekkel hadakoztam. Sok kastélyokat vettem meg, sok helyeket pusztítottam el. Nem ok nélkül küldtettem Levelet a' Tanácsnak. Segély meg minket a' te tanácsoddal. A mellyet midőn meg cselekeztőligen nagy hasznára létfesz a' közönséges jónak. Légy jó egészségben.

21. A' M. T. C. a' Servius Sulpitiusnak sok jot kíván! pag. 592

AZ Asclapoval, Patras városában lako orvossal, igen barátságossan élek, a' kinek mind az ő velem valo barátsága, társalkodása ennékem kedves gyönyörűsége volt, s' mind pedig az ő tudománnya, mellyet én meg próbáltam az enyimeknek egeszfégtelenfégekben, betegségekben. A' mellyben eleget tött ennékem mind tudománnyával, s' mind pedig hűségével és jó akarattyával. Annakokáért commendálom ajánlom ötet tenéked, és kérlek tégedet, hogy azon légy, hogy meg ércse, avagy ismérje, hogy én szorgalmatossan irtam ő felőle, és az én ajánlásom commendálásom nagy hasznára volt ő néki. Ez ennékem igen kedves léfzen. Légy jó egészségben.

22. A' M. T. C. az Appiushnak sok jot kíván! pag. 463

Elhíszem hogy meg érretted a' te életedért és boldog.

boldagjab állapotodért valo szorgalmatoságomat s' fáradozásomat a' tiednek levelekből, a' kinek bizonyossan tudom, hogy büvfégesen eleget tettem. Meg sem engedem nekik, noha kíváltképpen való jó akaratall vannak te hozzád, hogy tenéked szerencsésfő állapotodat inkább kívánnák mint én. Ők ennékem szűklég meg engedgyék, hogy én többet használlyak tenéked mostani időben, mint űk, Mellyet noha nem szüntem meg cselekedni, meg sem szűnök, és immár egy igen nagy dologban meg cselekedtem, és szerencsédnek fundamentomot vetettem. Te azon légy, hogy jó és végskedvel avagy bátor elmével légy, és el is hidgyed, hogy semminémő dologban el nem hadlak tégedet. Költ sz: Jván havának negyedik napján. Légy jó egészségben.

23. M. T. C. Marcus Mariusnak sok jot kíván! pag. 292

SZ: Jván havának 23. napján Cumanumi városába jöttem, a' te jó barátoddal, avagy inkább a' mi barátunkal Libonnal, és mindgyárt a' Pompejanumi majoromba igyekezem. De előb tudtodra adom tenéked. Kívánom hogy mind mindenkoron jó egészségben légy, s' mind bizonyossan mig itt vagyunk. Mert jól látod melly hamar ez után együtt léfzünk. Annak-okaért ha a' köszvénnel valami dolgod vagyon, azon légy hogy azt más napra hallatad. Azért jól meg lárd, hogy jó egészségben légy, és engemet két avagy három nap alatt oda várj. Légy jó egészségben.

24. *Cicero Plancus mezzei s*
nagynak elválasztot Polgár-Mesternek
sok jot kíván! pag. 445

O kedves és kellemetes hir, a' melyet hoztak mi nekünk a' győzdelem előtt két nappal, a' te segétséged, szorgalmatosságod, gyorsaságod, hadi feregged, és a' meg győzettedet ellenfég felől. Minden reménység tebenned vagyon. Mert azt mondgyák, hogy a' gyilkosoknak leg-nevezetesebb Hadnagyi elszalattak a' Mutina város előtt való harczrul. Mert szintén olly hafznos a' tábornak utollyár meg rontani, mint az elejét meg verni. Bizonyára várom vala immár a' te leveledet, és azt sokakkal, reménlem vala-is, hogy az idők által meg intetet Lepidus te veled, a' közönséges jónak eleget tenne. Annak-okáért édes Plancusom, szorgalmatoskodgyál azon, hogy ennek az ifzonyu gonosz hadnak valahol csak szikrája se maradjon, melly ha meg-lészen, mind a' közönséges joval nagy jót tészesz, s' mind te magadnak örökkén való dicsőséget szer-zesz. Költ Pünkösöd havának 13. napján. Légy jó egésségben.

25. *M. T. C. Papyrius*
Pacuskak sok jot kíván!

T Egnag jöttem Cumanumi majoromban, holnap talám te hozzád jövök. De midőn bizonyos-
 san tudom, egy kevesfé az előtt hireddé adom. Noha Marcus Ceparius midőn előmbé jött volna,
 a' ty-

a' tyukos' erdőben, és kérdeztelek volna, hogy mit mivelnél, azt mondotta ennékem, hogy az ágyban fekünnél, azért hogy lábaid fajnának; a' mellyet bizonyára nem hallottam jó kedvel, a' mint hogy ugy-is köllöt cselekednem. De mind az által elvégeztem hogy tehozzád jöjek, hogy mind meg-látnálák tégedet, s' mind meg látogatnálak, és vacsorálnék: is veled: Mert nem vélem hogy tenéked köszvényes szakácsod volna. Annak-okáért várj olly vendéget, a' ki nem nagy chető, és a' drága vacsorának ellensége. Légy jó egésségben.

26. *M. T. C. Cneus Plancusnak*
sok jot kíván!

ELvettem a' te igen rövid leveledet, mellyből nem ismérhettem meg azt, kin kívántam vala tudni; megismértem pedig azt, kit én nem kételkedtem. Mert melly békefféges türéssel szenvednéd a' közönséges nyomorúságokat avagy nyavalákat, nem értettem; engemet pedig melly igen szeretnél, könnyen megértettem, de ezt már tudtam vala, ha én azt tudtam volna, tudni illik mi-képpen véseled magadat a' nyomorúságban, az én Levelemer a' szerént rendöltem volna. De noha ennek-előtte irtam volt, a' kit szükségének ételtem vala az írásra, mind az által ez mostani időben rövideden akerralak inteni, ne vél-néd azt, hogy csak magad forognál a' veszedelem-ben. Minnyájan nagyban, de mindazon által közönséges veszedelemben vagyunk. Minek-okáért nem

nem köl magánossan avagy kiváltképpen való szerencét kívánnod, avagy a' közönséges szerencsétlenséget megvetned. Annak-okaért azon jó akarat legyünk egy máshoz, kivel voltunk mindenkoron. A' melyet te felőled remélhetek, és én megmúntathatok. Légy jó egészségben.

27. *M. T. C. Dolabellának*

Sok jót kíván!

Örülök a' Bajæ városban lévő meleg fürdőnek, mivel hertelen a' mint irod, egészségesseklőttének, hanem ha tégedet talán szeretnek, és hizelkednek tenéked, és annyi ideig elfeleitkeztenek az ő természetekről a' miglen te jelen vagy. A' ki ha úgy vagyon, nem csudálkozom rajta, mert meg a' Levegő és a' földis az ő erejét elhadgya avagy változtatya, ha tenéked így hasznos és egészséges. Az oratio a' melyet Deiotarus királyért tartottam, a' melyet kívántál én tőlem, nálam vala a' melyet nem véltem vala, azért tenéked küldöttem: kívánom hogy úgy olvasd, mint kicsiny és nem igen derekas dolgot, és a' mely nem igen méltó a' leírásra. De én akartam küldeni az én régi gazdámna, és Barátomnak, egy igen kicsiny és csekély ajándékotskát, a' minémő ajándeki szoktanak őnéki lemni. Kérlek légy okas és bátor elmével, hogy á te magad vésele fed és emberféged egyebeknek bőségság titelket és hamisságoka meggyalázza. Légy jó egészségben.

28. *M. T. C. fő mezei Hadnagy*
a' Marcus Caelius építő Mesternek
Sok jót kíván!

Igen nagy barátságom vapyon ennékem a' jámbor és tudos Fabiussal, és igen szeretem őtet, mind az ő szép elmejeért, és tudományáért s' mind az ő kiváltképpen való jámborságaért. Annak-okaért kérlek úgy vegyed föl az ő dolgát, mint ha az én dolgom volna. Tudom hogy nagy Prokátorok vadtok, szükség hogy gyilkos legyen az, és fő vitelre való igye legyen annak, a' ki élni akar a' ti szolgálásokkal. De semmi mentéget nem veszek ebben az emberben. Ha szeretiz engemet, tehát mindeneket elhadcz, midőn Fabius a' te szolgálatoddal akar élni. En fölöttő igen várom, és kívánom a' Romai dolgokat tudni, és legfőképpen kívánom tudni, mit miveliz. Mert immár régtől fogva semmi uylág ide mihozzánk nem hozatot Romából a' télnek nagysága avagy kemény volta miatt. Légy jó egészségben.

29. *M. T. C. rebatianus-*
nak sok jót kíván!

Megnevettél engemet tegnap az ital közben, hogy azt mondottá vala, hogy vetekedés volna arról, ha az örökös vádolhatná igazán az lopást, a' mely lopás még az előtt esött volna, minekelőttő örökösé lőtt. Azért noha jó itafon és későn mentem vala-is haza, mind azon által megjegyeztem azt a' Titulust avagy articulust, a' hol meg-

még vagyon ez a' vetekedés, és leírva küldöttem tenéked, hogy tudnád azt mivel azt mondd vala, hogy senki azon értelemben nem volna, a' Sextus Ailius, M. Manlius, és a' Marcus Brutus ugyan azon értelemben voltak. En azért egyet értek a' Seavolával és Testával. Légy jó egészséggben.

30. M. T. C. Brutus főmezei

Hadnagyának sok jót kíván!

Noha igen kedves és kellemetes ennékem a' te leveled: miad azon általkedvesebb volt az, hogy a' Plancusnak a' te tiszteitársadnak, a' te nagy foglalatosságban azt parancsoltad, hogy ő tegedet mentegetneén nálam Levele által: a' mellyet ő szorgalmazottan meg cselekedet, kedvesebb dolog pedig én előtt nem lehet a' te tiszteden és szorgalmazottágon kívül. A' te tiszteitársaddal való barátságod, és a' ti egyességetek, melly minden leveletekből ki tetzet, a' Romai Tanácsnak és köffégnek, nagy öröme volt. A' mi még hátra vagyon édes Brutusom jarjel befe, és immár nem másokat, hanem te magadat gyozzed meg. Nem szükséges hogy többet irjak kíváltképpen tenéked, mivel követni akarlak tégedet az írásban. Sólóttó igen várom a' te leveledet, és ugyan ollyant, a' minéműtőlóttó igen kívánok. Légy jó egészséggben.

31. M. T. C. Furfanus Pratornak

Siciliai tiszteviselő Bironak sok jót kíván!

AZ A: Cäcinnával ennékem mindenkor olly nagy

nagy barátságom és társaságom volt hogy nagyobb nem lehetne. Mert az ő Attyával mint híres nevezetes emberrel, és jeles férfiúval fokot társalkodtam: és ezt én gyermekfélegemtől fogva mindenkör úgy szerettem, hogy semminémő emberrel barátságosabbban nem éltem, mivel olly nagy reménfélegem vala ennékem ő felőle, hogy ő igen jámbor, és ékeffen szollo ember lenne, és ezenkívül igen barátságosan is él vala én velem, nem csak barátságban tisztiben, hanem meg az együtt való tanulásban is. Nem kívántatik hogy többeket avagy több szokkal irjak, látod melly szükséges ennékem, az ő életét, előmenetelit és javait oltalmaznom mindennémő dolgokban, a' mennyire tőlem lehet. Csak ez vagyon még hátra, minekutánna sok dolgokban megismertem, minémő értelemben volnál mind a' jámbor embereknek állapotjárul, hogy én tetűled semleges jonak nyomorúságjárul, hogy én tetűled semmit egyebet nem kérjek, hanem hogy azon jó akaratod, az én commendatiom és ajánlásom által annál is nagyobb legyen, a' mellyet kész akaratodból a' Cäcinnához megmutatz, a' menyire értem hogy te engemet megböcötüllesz. Semmit ennékem ennél kedvesebbet és köllemeresebbet nem cselekedhetől. Légy jó egészséggben.

32. M. T. C. Cornificiusnak

sok jót kíván!

A te Leveled én nekem igen kedves és kellemetes volt, hanem hogy megutáltad az én Sinueffanomi

nömi szállásocskámat. A' melly meg-utálást nem veszi ugyan jó neven a' kis major, hanem ha a' Cumanumi és Pompejanumi majorban megtérted, mind azokat a' mellyeket elmulattál. Ezt azért így megcselekedted, és engemet szeretsz, és vallamelly íráfra föl ingöröly. Mert én könnyebben felelhetek meg, hogy nem okat adhatok az írára, Ha pedig megfűnöl az írásban, a' mint hogy szokásod is föl ingörlek tehát az írásra, hogy a' te henyélised ennékem is ne szerezzén ávagy hozzon rőtséget. Urekségem lévén többetirok te néked. Íram ezeket, midőn a' Tanácsban volnék. Légy jó egészségedben.

33. *M. T. C. Cornificiusnak*

Jók jót kíván!

A' Cajus Antonius az én jó Barátom, minden dolgoval föl ékesítettet férfiu, dolgainak vigben viteliért, követtségben küldetet Africában szabad követtség által. Kérlek segitsed őtet minden dolgaiban, és azon légy hogy ő az ő dolgait menél haffossaban véghez vigye. Es legfőképpen ajánlom te néked az ő böcsületit és méltóságát, a' melly ő néki legkedveffebb. Es kérlék tegedet erre, a' mellyet magam szoktam cselekedni az én Provinciámban, avagy Tartományomban, nem kéretvén, hogy mindenik Tanács Ur mellé város szolgáját adnám: a' mellyet értettem és hallottam, hogy a' fő emberek is eztet cselekedték Annak okáért édes Cornificiusom, eztet meg cselekedzed, és ha szeretz engemet minden más dolgaiban, böcsületiben, méltóságában és

és joltságában is előmozditod őtet. Ez léfzen ennékem igen kedves, köllemetes dolog. Azon légy hogy jó egészséged légyen.

34. *M. T. C. Cassiusnak*
Jók jót kíván!

A' te levelednek rövidsége engemet is röviddebbé téfen az írásban, és hogy igazán meg-mondgyam elegendőképpen nem jut eszembe mit írjak. Mert bizonyosan tudom, hogy a' mi dolgaink te néked megiratatnak, a' te dolgaidat pedig nem tudgyuk. Mert mint ha Asia bévolna zárva avagy rekesztve, akképpen semmi nem hozattatik hozzánk, az egy híren kívül miképpen tudni illik Dolabella az ő hadi népével megveretttet, a' melly hír elég álhatatos ugyan, de meg inncsen bizonyos mondoja. Midőn mi azt vélénk hogy az hadnak vége volna, hertelen a' te Lepidusod által igen nagy busulásban esénk. Azért hiddel, hogy a' Romai köffégnek igen nagy reménsége vagyon te benned, es a' te hadi seregedben. Vagyon ugyan szép avagy erős hadi seregünk, de mind azonáltal igen szükséges hogy te Olasz országban jöj, hogy mindenek szerencséffen follyanak, a' mint reménlem. Mert a' köffégnek kicsiny reménsége vagyon: Mert nem mondom azt hogy semmi reménsége nem volna, de akar minemő légyen; azt a' te Polgár mesteri tisztetnek esztendőjere igérjük magunknak. Légy jó egészségedben.

35. *M. T. C. az Acilius Tisztartónak, sok jót kíván!*

Vagyon Sufa városában egy Lucius Manlius névő ember, ez Catina Városában polgár volt, de ő Romai polgárra lótt, egyéb Neapolis város béliekkel együtt, és Neapolis városának Tanács Urává. Mert ő a Városi polgárok közé irattatott, előbb hogy nem mint a polgari igáffág az özvettség társainak és Deakosnak adattotot volna. Ennek az ő bátyja minap Catina városában megholt. Mi azt véllyük vala, hogy ő néki semmipörlekedése nem leszen az ott lévő öröksége miatt, és immár ő a jószágban ül. De mivel meg ezen föllyúl vannak ő néki, a Sicilia szigetiben régi pörlesi, ajánlom tenéked mind ezt az ő Battyai örökségét, s minden ő dolgait, és leg fő képpen ő magát, mind jáubor böcsületes embert, és leg job barátomat, és a ki ugyan azokkal a Nemestudományokkal fölékesítettet, a melyekben én leg inkább gyönyörködöm. Annak-okaért kérlek tégedet, akar jöjön, akar ne jöjön Siciliában, hogy tudgyad, hogy az én legkedvessebb és leg jobb barátim közül egyik légyen, és hogy ő véle úgy bányal hogy észre vegye, hogy ő néki az én Commendatiom avagy ajánlásom nagy segétfégére avagy hasznára volt. Légy jo egészségben.

36. *M. T. C. az ő emberféges és jámbor Tiro szolgájának sok jót kíván!*

TEkéncs meg - mely nagy gyönyörűség légyen te benned,

benned, két oráig voltunk Görög Országban lévő Tyræumban. A mi ott lévő Xenomenes gazdánk úgy szeret tégedet, mintha sokáig te veled együtt élt volna. Ő arra ígérte magát hogy mind azokat meg-szerzi, a melyek a te egészségre szükségessé lennének. Azt vélem, hogy ő azt megcselekeszi. Ennékem úgy tetszik hogyha könnyebben lennél, Leucás városában vitetnéd magadat, és hogy ott tellyességgel meggyógyulnál. Meglátod a Curiusnak, Lysonnak, és az orvosnak mi tessék. Akaram vala az én szolgámat a Mariot te hozzád vízfzfa küldeni, a kit, én hozzáam küldenél, midőn megkönyvednél. De annakutánna, azt gondolám, hogy a Mario csak egy Levelet hozhatna, én pedig sok és gyakorta való Leveleket várnék te tőled. Annak-okaért azt cselekedheted, és meg is cselekeszed, haszeret engemet, hogy az Acastus minden nap a révparton légyen: Sokan lesznek a kiknek adhatod a Levelet, a kik ennékem örömöst elhozzák. En ugyan senkit el nem bocsátok a ki Patras felé migyen. Ennékem minden reménységem a te gyógyításod felől a Curiusban vagyon, a ki igen emberféges ember, és senkit jobban nem szeret mint engem. Bizzad tellyességeffen magadat ő reá: én inkább akarlak ezután egy kis idővel egészségeffen, hogy nem mindgyárt erőtelen és betegen látni. Minek-okaért semmi egyébre nelégyen gondod, hanem hogy egészséged leszen. Légy még-is jo egészségben. Leucás városából midőn kimennék sz: András havának hetedik napján ittam ezen Leveletem.

37. *Mind a' M. T. C. s' mind az iffju*
Cicero a' Tiro szolgának sok
jót kívánnak!

Ezen harmadik Levelemet ugyan azon a' napon irtam te hozzád és azt inkább azért cselekedtem, hogy az irásban valo szokásomat megtartanám, mivel postára akadtam, a' kire bizhattam levelemet, s' nem hogy valamim lőtt volna az írásra. Annak- okáért írom én most ezeket, a' mennyire szeret- engemet, annyira légyen gondod te magadra, hogy meg gyógyulhass. A te énhozzám valo meg- számlálhatatlan szolgálatodhoz adgyad ezt, a' melly mindeneknél legkedvessebb lészén ennékem, hogy midőn eszedbe veszed, jobbulásodat, a' mint re- ménlm légyengondod az el evzésre-is. Adgy enné- kem szollo Levelet, mind azoknak, a' kik Olasz országban mennek, valamint én nem ereszték senkit- is üressen a' ki Patras felé mégyen. Edes Tirom légyen gondod te magadra. Mivel nem eshetet ugy, avagy az alkalmatosság nem engedte, hogy én velem együtt hajozhatnál avady evezhetnél, nincs- is miért fies, és femmire egyébre ne légyengondod, hanem hogy egészséged légyen. Légy jó egészségben. Költ sz: András havának hetedik napjan estve Actium Városából.

38. *M. T. C. a' Tironak az ő*

szolgájának sok jót kíván!

ÉN bizonynyára kívánom hogy te én-hozzám joi,
 de

de félek az úttul: Igen nehéz betegségben voltál: az étlenség a' purgátiók és a' betegségnek ereje által meg-erőtlenettél. A' nehéz betegségekbul nagy szértéések avagy nagy károk szoktanak lenni, ha itelben és italban az ember mértékleteffen nem él. Maid aval a' két nappal, a' mellyeken az uton vol- tál, miglen az én Cumanumi majoromban jöven- desz, ott egész napok mulnak el, miglen elerkezől, én karácsony havának harminczadik napján Formi- anumba akarok lenni. Kedves Tirom az on légy, hogy én ott tégedet frissen és egészségesse talállyalak. Az én, avagy inkább a' mi tanuláink meg lankattanak, a' te kívánságod miatt. Mind azon által ez Levél által, a' mellyet Acastus hozot, egy kevesé meg- vidámultam. A Pompejus nálam vala, a' mikor ezeket írom: a' kinek, mivel a' mi állapotunkat, ő- römöst és kedvesse kívánná hallani, azt mondat- tam, hogy te nálad nélkül igen keveset vinnék vig- ben. Te ugy készűly el, hogy vizsontag megjob- bitsad azt a' mit elmulatál. A mit én tenéked fog- adtam, a' meg hagyot napra meg-lészén. Mert meg-tanétottalak arra tégedet mi légyen a' hűség. Tellyességgel azon légy, hogy egészségedben lehes- mi igen jól vagyunk. Légy jó egészségedben. Költ karácsony havának 19. napján.

39. *M. T. C. Curionak*
sok jót kíván!

Jól tudod hogy a' Leveleknek jök nemei vannak, Jde ez egyike legbizonyosabb és legfőjeb, a' mel- lyre

lyre nevezte maga a' dolog, tudnyi illik a' Levél irás talaltatott, hogy a' távul lévőket bizonyossá tennék, ha valamely olyan lenne, a' melly őket a- vagy minket illetne hogy tudnánk. Bizonyára efféle levelet én tülem ne várj: mert vannak tenéked iro Deákid és postáid, a' kik meg-irjak tenéked a' te othon lévő dolgaidat. Semmi újság pedig nincs az én dolgaiban. Két nemei vannak ezen kívül a' Leveleknek, a' mellyek fölöttő igen gyönör ködtetnek engemet. Egyik neme barátságos és nyajas: a' második haragos és nagy dolgokrul való. Nem tudom ez kettő közül mellyikkel ritkában éllyek. Nyájaskodgyam-e te veled Levelem által? bizonyára nem tartom böcsületes Polgárnak, a' ki ez nyomoruságos időkben nevéssen; avagy valamely nagy dologról irjak tenéked. Mi lehet nagyobb a' melly felől a' Cicero a' Curionak írjon, mint a' közönséges jonak állapotjárul. Ebben a' nemből, ez az én okom, hogy meg azt is a' minémő értelemben vagyok most a' Romai közönséges jonak állapottja felől nem írom meg. Annak-okaért mivel ennékem semmi írásra való materiam nincsen, élek azzal a' bérekesztéssel a' mellyel szoktam élni, és intlek tégedet a' leg nagyobb dicséretnek szeretetre. Mert tenéked nagy ellenkező rendöltet, az az fölöttő igen szorgalmatoskodnod kől és hihetetlen nagy reménség vagy te felőled, mellyet könnyen egydologgal meggyőzhet hogy ha föl tefed magadban, hogy azokban a' tudományokban akar sz fáradozni, a' mellyek által dicséretet szerezhet magadnak

gadnak, melly dicséretet te mindenkor fölöttő igen szerettél. Irnék többeket ezekről, ha nem hinném azt hogy te magadról elegendőképpen föl indultál a' dicséretre. És valamit elő számláltam, nem a' végre cselekedtem, hogy én tégedet jobban föl indétanálak ingörlelek, hanem hogy én te hozzád való szeretemet megbizonytalanám. Légy jó egészségben.

40. *M. T. C. Brntusnak*
sők jót kíván!

A' Romai Nemes Lucius Titius Straboval igen barátságosan élek, avagy nagy barátságom vagy on a' ki legfőképpen igen emberféges, és minden jószágokkal fölékessitet ember. Sőt ennékem mindenekben ő az én legjobb és bizodalmaffab barátom. A' te tartományodban lakozo Publius Cornelius tartozik ő néki pénz. Ez a' dolog Volcatiustul a' ki Romában törvént szolgáltat Francia Országba igazéttatott: kérlek tégedet erre szorgalmatosfán, mint ha az én dolgom volna, sőt mennyivel böcsületeffeb jó Barátinknak pinze-ért fáradozni hogy nem mint az embernek magának penzeért, azon légy a' dolog elvégezteffék, te magadra föl válallyad azt, segéllyed a' dolgott végre vifelni, és azon szorgalmatoskodgyál, a' mennyire te néked igaznak és jonak látattik lenni, hogy a' Strábonak szabados szolgája a' ki ezen dolog viget küldet, menél alkalmatofabbban vigre vigye a' dolgot, és a' pénzhez a- vagy fűzetéshez juss. A' melly nem csak igen kedves

kedves léfzen előttem, hanem magad-is megisméred tapasztalod, hogy a' L. Titius a' te barátságodra való élésre igen méltó léfzen. A' mellyre hogy tenéked gondod légyen, a' mint hogy tenéked mindenekre szokot gondod lenni, a' mellyeket tudcz hogy én akarok, még-is fölöttő igen kérlek. Légy jo egészségben.

41. *M. T. C. Titus Fabiusnak*

sok jót kíván!

Jollehet én magam-is vigasztalás nélkül szűkölködjem, a' ki tégedet vigasztalni akarlak, azért mivel régtől fogva semmi olly nehezen nem eset ennékem mint a' te véletlen és reméltelen eseted: mind azonáltal nem csak intlek tégedet fölöttő igen, hanem ugyan kérlek-is barátságosan, hogy te magadnak vigasztalást és bátorságot vigy és firsiunak az az álhatosnak és bátor szivű embernek mutasd magadat lenni jo meg-gondollyad minémő változo állapottal, és minémő boldogtalan időkre mi mindnyájan nyavalás emberek születtettünk. A' te erkölcsöd és magad viselése többet adott tenéked, hogy nem mint a' mostoha szerencze te tőled elvett. Annak-okáért mivel hogy ollyatén böcületet és tisztet nyertél a' mellyte igen kevesen az also Polgári rendből emelttettek föl, elvesztetted pedig azt, a' mellyet fő fő renden lévő emberek elvesztettek; [: tudni illik a' te édes hazádat] végczetre ollyan állapottya és változása láttatik következni a' törvineknek életet titeleknek, és az időknék,

időknék, hogy annak az ő dolga fölöttő jo láttassék lenni, a' ki ettől a' Romai Polgári társaságtól és ebben lévő tisztektől könnyű büntetéssel megválhatott. Te pedig a' kinek annyi javai vannak, hogy minden szűkölnélkül azokból el élhetz, azon föllyül sok gyermekid, a' kikkel vigasztaltatod magadat, fött mi magunk-is sokakkal egyetemben Attyafisággal, barátsággal, jo akaratall te hozzád köteleffek vagyunk, el annyira hogy én velem és mindenekkel a' kik te hozzád tartozunk barátságosan élhetz, és mivel hogy ez az egy ítélet sokak közül tégedet talált, a' melly feddésre méltó, azomban csak egy embernek kétséges tanács adásával törtint, meg kölletik engednünk, ez egy ember erő szak titelinék: Es mind ezekre az okokra nézve engedelmes és jo szivel kölletik szenvedned ezt a' te számkivettetet sorfodat és állapotodat: En te hozzád és a' te gyermekidhoz mindenkoron olly szivel szándékkal és igyekezettel léfzek, minéműt én tőlem kívánhatz, és az minémővel kölletik ennékem lennem. Légy jo egészségben.

42. *M. T. C. Trebatiusnak*

sok jót kíván!

Dolabellát ennek-elöttő csak szerettem vala, és semmivel nem valék ő hozzáköteles. Mert nem történt vala semmi olly dolgom, a' mellyben szolgálattya nélkül szűkölköttem volna, hanem inkább Dolabella köteles volt én hozzám, mivel nem hattam el őtet az ő veszedelmében. Most el annyira

nyira elkötelezet az ő jó titeminnye által, hogy senkihez jobban köteles nem légyek bőlegeffen elégettött, s' mind ennek előttrő a' te dolgodban s' mind most a' te életednek megtartásában. A' mellyben olly igen kívánok tenéked szerencsét, hogy te-is ennékem, az én ilyen örömömért szerencsét kívánnál, hogy nem meg köszönnéd. Az egyiket tellyességgel nem kívánom, tudnyi illik, hogy ennékem meg köszönnyed, a' másikat pedig, tudnyi illik, hogy ennékem szerencsét kívánsz sok okokra nézve meg cselekedheted. Vigezetre mivel a' te joságod, és méltóságod ismét szabad utat nyitot tenéked a' tieidhez, illik tenéked, mint bölcs és okos embernek, hogy elfeleittezzél arrul, a' mit elvesztettél és meg gondollyad mit nyertél viszonttag. Elhetz, a' tieiddel, élhetz mi velünk. Több böcsülerett és méltóságot nyertél, hogy nem mint joszágid közül elvesztettél, a' melly böcsület és méltóság kedvesseb mind azon által volna, ha olly jó kárba volna a' Romai közönséges jónak állapottya. Nestorius a' mi jó barátunk irt ennékem, hogy te igen köszönnöd ennékem. Ez a' te az én jó téteményemet valo nagy dicéreted igen tetzik ennékem, és könnyen meg engedem, hogy te élsz efféle dicsérettel és magasztalással, nem csak egyebeknél, hanem még bizonyára a' mi firo névő jó barátunknál is. Mert vala mit mi cselekesünk, avagy a' mit én mivelek, azt akarom, hogy az minden okos embernek tessék. Kivánlak mentül hamaréb tégedet látni. Légy jó egészséggben.

43. M. T. C. Trebátiusnak *sok jót kíván!*

Chrysippus Vectius a' Cyrus Epétő mesternek szabados szolgája cselekedte, hogy én nem vélhetném azt magamban, hogy te én rolam elfeleitteztél volna. Mert köszöntött engemet a' te neveddel. Te most igen kényes avagy kevély vagy, a' ki nehesztelsz ennékem Levelet írni, fő képpen ollyatén jó Barátodnak. Hogy ha elfeleitteztél írnya nem vesztik már olly sokan el a' törvényben az ő dolgokat, ha te Prokátorok léfesz: hapedig el feleitteztél mi rulunk, azon léfesz, hogy én te hozzád mennyek, minekelőttő ki esem a' te elméd-ből, avagy minekelőttő én rolam el feleittezöl. Ha pedig a' nyári hadtul táborozástul félsz, gondolly vala melly okot avagy mentséget, a' melly miatt hadban táborban el nem mehetz, a' mint cselekedtél volt az Anglia Országgal is a' hova örömmel azon Chrysippustul, hogy a' Cäsárnak kedves embere vagy. De bizonyára inkább akarnám azt, a' melly igazab illendőb volna, a' mi Atyafiságunkhoz hogy a' te dolgaidat te tüled gyakortáb Levelek által megérthetném. A' melly bizonyára ugy lenne meg, ha te inkább, az atyafiságnak barátságának, mint a' pörlekedésnek s' patvarkodásnak meg felelnél. De ezeket csak tréfában irtam, mind a' te szokásod szerint, s' mind valamennyire az én szokásom szerint. Igen szeretlek tégedet, és nem csak akarom, hanem

hanem bizom -is te hozzád, hogy én hasonlókép-
pen te tőled szerettetem. Légy jo egészségben.

43. *M. T. C. a' Cassiusnak*
Sok jót kíván!

Ugy gondolom hogy megértetted, a' te Lepidus
logorodnak gonoltságát, és az ő nagy latorlá-
gát és álhatatlanlágát a' hírekből avagy a' c'akbul, a'
mellyek bizonyosan tudom hogy tenéked megkül-
dettettek. Annak-okaért a' háboruság után, a'
mint vélyűnk vala, ujonnan kezdünk a' háboruság-
hoz, és minden reménységünk a' Decius Brutusban
és Plancusban vagyon. Ha az igazat meg-akarod
tudni, te beñed, és az én Brutus barátomba vagyon
bizodalmunk, nem csak a' jelenvaló oltalomra
nézve ha valami szerencsétlenség törtinnék, a' mel-
lyet nem kívánok, hanem még az örökkén valo
szabadlágának meg-erősítésére és tartására nézve is.
Mi itt Dolabella felől olyanokat hallánk vala, a'
mellyeket kívántunk, de bizontalanok voltak.
Es ugyan hidgyed hogy jeles embernek tartatol,
nem csak hogy jo reménységben most legyenek te fe-
lőled, hanem hogy annak utánna-is minden jot
várjanak. Ezt föl tévén magadban meg-lasd, hogy
nagyob méltoságra öröködjél. Nincs semmi olly
nagy dolog, a' mellyet az egész Romai köffég nem
reménlene te felőled, hogy te általad vigre ne vitet-
tessék meg ne nyeretessék, és meg-tartatafék. Légy
jo egészségben.

45. *M. T.*

45. *M. T. C. Lepidusnak*
Sok jót kíván.

Mivel ennékem nagy gondom vagyon arra, a' te
hozzád valo nagy szerettetem és jo akaratom-
ért, hogy mennél nagyob böcsületben leheff, nem
jo kedvel vettem, hogy a' Tanácsnak meg nem
mutattad hála ado voltodat, mivel attul a' fő rend-
től föl ékesítettve és meg-ajándékozva voltál nagy
tisztelettel, [és nem csak az Antonius ellen mezzei
kapitánnya választattál, hanem tenéked még ő-
rökkén valo böcsületedre aranyos ofzlopot ren-
döltenek föl emelni. Örülök azon hogy te békef-
séget akarsz szerezni a' Romai Polgárok és az Anto-
nius között. Ha te ollyan békefféget szerezhetz,
hogy mi nem léfzünk az Antoniusnak kegyetlenlége
alatt, nem csak a' szabad városnak, hanem még a'
te méltoságnak is ezzel használni fogsz. Hapedig
ez a' bikeltség a' rosz meg-veszet embert tudni illik az
Antoniuszt az ő előbbeni kegyetlen birodalmában
helyhezteni, tudgyad hogy minden okos és böcület
szerető emberek az ertelemben vannak, hogy inkább
kivánnák az halált, hogy nem mint szolgálatban
legyenek. Annak-okaért okosabban cselekefszöl
az én ítéletem szerint ugyan, ha te magadat ez bé-
keffég szerzésben nem kevered, a' melly békeffég
szerzés sem a' Tanácsnak, sem az egész köffégnek,
sem valamelly böcsületes embernek nem tetszik. De
ezeket meg-hallod másoktul, avagy Levél által meg-
tudod. Te mind okos és tudos ember megláthatod

C 3

és

és értheted mint köllesek cselekedni, a' melly elég légyen. Légy jó egészségben.

46. *M. T. C. Plancus mezzei Főhad-*
nagynak elválasztot Polgár-mesternek
sok jót kíván!

Nem lőtt volna haszontalan az én szorgalmatoságom a' te böcsületednek előmozdításában, a' mi barátságunkért, ha a' Tanács közé mehettém volna, vagy bátran nagy böcsületessen. De senki nem lehet életinek veszedelme nélkül, a' ki szabadon és bátran ki mondgya a' kösség felől való értelmet, a' gyilkosoknak olytén nagy szabadságok miatt, nem is láttatik illendőnek lenni az én böcsületemhez, hogy ott ki mondgyam a' kösség felől való értelmemet, a' holot az Antoniusnak vitézi jobban és közellyeb halhatnak engemet, mint a' Tanácsbéliék. Annak-okaért nem léssen semmi fogyatkozássod az én szolgálatomban, nem csak a' magánosan való dolgaidra nézve, hanem még más közönséges dolgaidban is, ha valami olly léssen a' mellyben a' te böcsületednek előmozdításában az én kész voltom és szolgálatom kívántatik, meg nem vonyom szolgálatomat, még magam kárommal is. Azokban a' dolgokban pedig a' mellyek mind azáltal végre vitethetnek, ha szintén én nem lésszek is jelen, kérlek tégedet hogy légyen gondod az én előmenetelemre és böcsületemre. Légy jó egészségben.

47. A. M.

47. *M. T. C. Papyrius Petusnak*
sok jót kíván!

Még sem távozol el a' régi csintalanfágodtul: azt jelented hogy a' te vendéged Balbus igen kevés költféggel megelegetet. Ugy láczik ennékem, mint ha azt mondanád, mivel a' fő és jeles emberek olly mértékleteffek az itelben és italban, sokal inkább illik a' Tanácsbéliékhez, hogy hasomlo kevéssel meg-elegetgyenek. Nem tudod hogy én ő tüle mindeneket ki tudakoztam, mert ő egyenessen a' kaputul jött én házamhoz. Nem is csudálkozom ezen, hogy ő nem ment inkább a' te házodhoz, hanem azon csudálkozom, hogy ő még a' maga házába sem tért bé. En pedig három első szokkal kérdeztem tüle: mit csinál a' mi barátunk Pætus? Erre azt mondotta nagy esküvéssel Balbus, hogy ő sohol nem vendégeskedet soha örömöstyeb mint te veled. Ha te ezt beszédekél szerzettet, az az, ha okos szép nyájas szokkal a' Balbus olly viggá tettet, tehát hõzok én is te hozzád résen álló füleket, az az én is örömöst halgatlak tégedet. Ha pedig vendégfégg által nyerted ezt a' dicséretet, kérlek tégedet, hogy nagyobra ne böcsüllyed a' hõbõgõket, mint az ékeffen szollokat. Engemet minden nap egyik a' másik után meg akadályoz. De mihelt magamat ki feithetem, hogy én erre a' helyre jõhessek, meg nem engedem, hogy azt véllýed, hogy én tégedet késõre tudósítottalak. Légy jó egészségben.

C 4

48. C.

48. C. Trebonius Marcus Tullius

Ciceronak sok jót kíván!

HA jó egészségből vagy, jól vagy, avagy örö-
möst hallok, én ugyan jó egészségből vagyok.
Pünkösd havának XXI. napján jöttem Athenas
városába, és az én kívánságom szerint láttam ott a
te fiadat, a ki éppen a tanulásnak adta magát, és
a kegyességnek jámborságnak hírével igen tündök-
lik. Ez dolog mennyire megörvendéltet engem,
magadtul meg tudhatod, ha szintén e felől
nem írok is. Mert jól tudod, mennyire böcsüllöm
tégedet, és mely igen örüllek a mi régi és
igaz barátságunkért, minden te, még legkisebb sze-
rencsédre is, nem hogy ilyen nagy szerencsédre
nem örülnék. Kedves Cicerom, ne vélyed azt,
hogy én hízlek te néked. Nincs mind az
között a kik Athenasban vannak kedvesebb a te fi-
adnál, avagy inkább a mi fiunknál [mert semmi enge-
met te túled el nem válasszhat] nincs is szorgalma-
tosság nála azokban a tudományokban, a mely-
ket te fölöttő igen szeretsz, az az a legjobb-
ban. Annak okáért melyet igazán megcseleked-
hetek, kívánok örömöst néked szerencsét s nem
kedvesbet magamnak, hogy a te fiad olyan legyen,
a ki méltán szerethetőnk, a ki ugyan szeretnünk
kellő volt, akar minémő lőtt volna. A ki midőn
több beszédek között elő hozta volna, hogy tudnyi
illik Afiát megakarná látni nem csak hitom, hanem
még kértem is, hogy ő megcselekedne, kíváltkép-
pen

pen mivel még én birom a tartománt. A kihez Atyai
szerettedet és affektusodat hogy meg ne mutassuk
azon nem kell kételkedned. Arra is léfzen gondom
hogy az ő Præptora a Cratippus ő vele legyen,
hogy azt ne vélyed, hogy ő Afiában hivalkodnék
és azoktól a tudományoktól, a melyekre a te in-
téted által sürkentettél elfszakasztanánk. Mert
nem szűnünk meg ötlet azokra inteni, a melyekre
a mint látom, hogy kedve vagy, és már hozzá-
is kezdte hogy napról napra tanulásában és maga
gyakorlásában ne nevelkedgyék. Midőn ezen le-
veletem írom nem tudtam vala mit csinálnatok Ro-
mában. Hallék vala némely zuzavart a Caesárnak
halála után, és a mi elmenetelünk után, hogy tá-
madot volna, a melyet inkább kívánok, hogy ha-
mis avagy költőt legyen, hogy valaha nyugodalmas
és békeféles szabadságunk lenne, a melyet én
meg nem írtam. En mind azon által lővén egy
keves nyugodalmat, a mi hajozásunkban, készítet-
tem tenéked egy ajándékokskát, az az egy könyvet
írtam az én végezésem szerint; és végire tettem azt
a mondást a melyet ennékem nagy dicséretemre
mondottál, és alaja írtam tenéked az én elmémet.
A mely rend írásimban, ha úgy láttatom tenéked,
hogy én némely szokásban igen merész voltam, és
többet szoltam a mint illet volna, meg ment en-
gemet annak a személynek utálatossága, a mely
ellen egy keves szabadságon írtam. Megbocsás az én
haragomnak is, a mely igaz és méltó ilyen em-
berek és polgárok ellen. Továbbá mennyivel inkább
szabad

szabad volt a' Lucius Poetának mint minékünk. Noha méltó haraggal volt azok ellen, a' kiket megbántot, mind azon által nem voltanak bizonyára érdemesebbek, a' kik jobban meg érdemlették volna, a' kik ellen támadna olyan merészen. Te a' mint ennékem fogadtad, el nem felelkezöl én rólam a' te könyvedben. Mert azon nem kitelkezem, hogy ennékem, ha valamit irni fogsz a' Cæsarnak haláláról, mind a' dolognak, s' mind a' te szeretednek valami kis része dicséretemre ne essék. Légy jó egészséggben, mind Anyámra s' mind az enyimekre gondod légyen. Költ Pünkösdi havának huszonnegyedik napján, Athenas városában.

49. M. T. C. Curiusnak.

sok jót kíván!

Könnnyen meg érttettem a' te Leveledből, a' melyet mindenkoron kívántam, és a' melyre igyekeztem, hogy tudni illik te engemet nagyra bocsúl, és hogy te megértted mely kedves légyen nálam. Melyet mivel mind a' ketten megnyertünk, hátra vagyon, hogy egyik a' másikhoz mindenféle szolgálattal igyekezzen lenni, a' melyben vagy én győzlek meg tégedet, vagy én tetűled gőzöttetem meg. Könnnyen elfzenvedem hogy nem kívántatott az én Levelem, hogy az Aciliusnak adassék. Ertem Leveledből, hogy tenéked nagy szükséged nem volt a' Sulpitiusnak szolgálattára és segítségére, a' te dolgaiddnak annyira való őszvő keveredések miatt, a' mind irod, hogy azoknak sem kezek, sem lábok

nincsen

nincsen az az sem eleje sem utolya vége. Bizonyára akarnám hogy lábok volna, az az előmenetelek, hogy valaha meg térnél. Mert látod, hogy a' beszédben való régi nyájaság megszűnt, és a' mi Pompejusunk méltán és igazán azt mondhatná, ha mi kevesen meg nem tartanánk a' régi nyájaságot. Azért követ ő tégedet, és mi őtet követjük. Annakokáért kérlek jójel immár, hogy a' beszédben való nyájasságnak ennyi magva, az egész Római várossal el ne vészzen. Légy jó egészséggben.

50. M. T. C. Acilius Tisztartónak
sok jót kíván!

A' szép ékes híres és nevezetes Alcza városában vannak ennékem mind a' szállásra s' mind barátágra névez jó akaroim, tudnyi illik a' M. Clodius, Archagatus, és Philo. De félek attul, mivel kíváltképpen sokakat ajánlok ténéked, hogy valamelly kevélységből avagy tisztesség kívánságból ne láttassan mindeneket egyenlőképpen ajánlani; noha ugyan bőven eleget téssz ennékem és az enimeknek. De kérlek úgy értsed, hogy ez a' nemzetiség, és amazok is ennékem igen jó akaroim, a' régi isméretlégre, szolgálatra és jó akaratra nézve. Azért fölöttő igen kérlek tégedet, hogy szolgálj ezeknek az embereknek minden dolgokban, a' mennyire a' te méltóságod és hűséged engedi. Ha ezt meg cselekedsz, kedves dolgot cselekedsz ennékem. Légy jó egészséggben!

M. T.

51. M. T. C. Acilius Tisztartónak
sók jót kíván!

C neus Otacilius Nasoval igen barátságossan élek, el annyira hogy senkivel barátságossabban nem élek abban a' rendben lévők közül. Mert a' minden napi tárfalkodásban az ő emberiségében és jámborágában fölöttő igen gyönyörködöm. Nem szükség hogy immár várjad minemő szokkal ajánlyam commendállyam én öttenéked, a' kivel ugy élek a' mint meg irtam, vannak ő néki dolgai a' te tartományodban, a' mellyekre gondot viselnek az ő szabados szolgálai, ugymint Hilarius, Antigonus, Demonstratus, á kiket, és a' Nasónak-is minden dolgait nem külömben, mintha enyimek volnának ajánlom tenéked. Igen kedves dolgot tévesztésvem, ha megértendem, hogy ennek az én ajánlásomnak nagy haszná volt te nálad. Légy jó egészségekben!

52. M. T. C. Acilius Tisztartónak
sók jót kíván!

V Agyon ennékem régi barátságom a' Lilybaeum városában való Lysonnak fiával a' Lysonnal, nagy böcsületben is tartatom ő tőle, meg- is ismértem hogy ő az Attyának és nagy Attyának nyomdokat követné. Mert nemes és igen böcsületes familia. Minek- okáért fölöttő igen ajánlom tenéked az ő dolgát és egész házat. És kérek is fölöttő igen tégedet, hogy azon légy, hogy ő meg érte, hogy az

azén ajánlásom avagy commendatiom ő néki nagy segétségire és böcsületire volt te nálad. Légy jó egészségekben.

53. M. T. C. Acilius Tisztartónak
sók jót kíván!

C Ajus Avianus Philexenus sokáig én nálam mint egy vendég szállást tartott, és a' szálláson kívül is ennékem igen jó barátom, kit a' Cásár az én kirésemre a' Novocum városbéli polgárok közé bevött ő pedig azért neveztetik Avianusnak, mivel ő egy emberrel-is nem tartott olly barátságot, mint Fabius Avianussal, a' ki ennékem leg job barátom, a' mint vélem, hogy te ezt jól tudod. A melly okokat én mind őszvő szedtem és előhoztam, hogy meg értenéd hogy az én commendatiom avagy ajánlásom nem köszönféges. Kérlek azért tégedet, hogy szolgál néki minden dolgaiban, a' mellyet magad megbántása avagy kára nélkül megcselekedhetől, és öttenarcsad a' ticednek számok között és azt cseleked hogy ő észébe vegye, hogy az én irásom avagy Levelem ő neki nagy hasznára volt. Ez ennékem igen kedves és köllemetes lészén. Légy jó egészségekben.

54. M. T. C. Plancusnak mezzzei fő
Hadnagynak sok jót kíván!

M lhelt alkalmatosságom adatot ennékem a' te böcsületednek és méltóságodnak öregbitésére, semmit el nem mulattam a' te böcsületednek s' tisztefégednek élőmozdétásában, a' melly helyheztetet

tet volna, vagy a' jófágnak megjutalmazásában, vagy a' mindenek előtt való dicsérésben föl magasztalásban. Azt a' Tanácsnak vigezéséből megérthetted. Mert akképpen irattatott meg a' mint én az én voxomat az én írásomból olvastam, melyet a' Tanácsbélielk közül sokan szorgalmatossan és egyenlő akarattal követtek. Noha én eszembe vettem valaúgyan a' te hozzám küldött Leveledből, hogy te inkább a' tudos embereknek felőled való jó ételeteken, hogy nem mint valamelly világi dicsőségnek jeleiben gyönyörködöl; mindazon által úgy gondoltam hogy meg köllene gondolnunk, noha te semmit nem kívánnál, mennyivel tudni illik tartozniék tenéked a' Római kösség. Te az utólsót elsőve teszed, és viget vetz a' hadakozásban. Mert a' ki az Antoniuszt meg győzendi, az véget vetend a' hadakozásban. Annak okáért ama Görög Poeta Homerus nem az Ajacest, sem az Acehillest [noha mind a' ketten jeles vitézek voltak] hanem az ullysest nevezte a' Troja városa elpusztitójának. Légy jó egészségben!

55. *M. T. C. Casiusnak sok jót kíván!*

MInémó állapot volt akkor, midőn én ezt a' Levelet irtam, még érthetted a' Cajus Titius Strabotul, mint jó embertől és a' városnak igen jó akarojátul. Mert mit mondgyak, a' ki tégedet igen szeret, a' ki házát és jószágát elhagyván egyedül csak te hozzád ment? Annak okáért nem is ajánlom commendálom őtet tenéked, az ő te hozzád való

való menetele elegendőképpen fogja tenéked ajánlani. Kérlek úgy gondolkodjál és elhitedd magaddal, hogy minden jámbor emberek az ő oltalmakat te benned és a' Brutusban helyheztesd, a' melyet nem kívánok, valami szerencsétlenség történék. Midőn én ezeket írtam vala, igen nagy veszedelemben vala akkor a' mi dolgunk, mert Brutus alég álhattya vala el immár a' Mutina városnak meg szállását. Ki ha el nem vesz, győzdelmessekk leszünk, ha pedig, kit Isten ne adgyon, ott meggyőztesd, mindenek te hozzád folyamodnak. Annak okáért meglásd, hogy légyen annyi bátorságod és hadi készületed, a' mennyi szűkléges a' közönséges jónak meg tartására. Légy jó egészségben.

56. *M. T. C. Cornificiusnak az ő tisztitársának sok jót kíván!*

IGen kedves ennékem, hogy én rólam emlizekben vagy, a' melyet írásiidban meg jelentettél, mely én rólam való emlizeket hogy ennek után na is meg tarts, kérlek, nem hogy kitelkedném a' te álhatatosságod föl, hanem mivel így szokás egyika' másikat kérni. Megirták ennékem hogy némmelly zöndülések és part ütések támadtanak Syriában, melyek mivel te hozzád közellyeb vannak, mint én hozzám, megindultam inkább te miattad, mint magam miatt. Romában szép békeffég és csöndeffég vagy, de mind azon által úgy hogy inkább valamelly hasznos és tisztelleges munkát kívánnál, a' melyet reménlek, hogy meg léfzen, mivel

vel látom, hogy erre a' Cásárnak gondgya vagyok, Tudgyad hogy én alkalmatosfogor és szabadfogor löltem a' te távul valo létedben a' bátrabban valo írásra, és ugyan talám egyéb dolgoknak is, a' mellyeket te-is meg engednél. De nem régen az ékesen valo szollásrul egy könyvet irtam, a' mellyben fokszor gyanakodtam, hogy te valamennyire külömb értelemben volnál mint én, tudnyi illik mind egy tudos ember, más tudos emberrel. Evel a' könyvel igen akarnám ha szüveffen, ha pedig nem, csak barátlágnak okáért egyet értenél. Meg mondom a' te emberidnek, hogy ezt a' könyvet, ha akarják, le írják, és tenéked meg-küldgyék. Mert ugy gondolom hogy ha szintén a' dolog magában nem mindenben teczik-is, mindazon által, kedves léfzen tenéked, a' mint ebben az én keferúségemben irok. Hogy te ennékem a' te böcsületedet és méltoságodat ajánlod, te ugy cselekefzöl ugyan, a' mint minden emberek szoktanak cselekedni. De kérlek, olly itéletben légy én felöllem, hogy én mind a' szeretnek és jó akaratnak, a' melly mi köztünk egyenlő, lokat tulajdonétok, s' mind a' teszép elméd s' tudományod, s' méltoságodnak gyarapodása, öregbülése és nevelkedése félől ollyatén értelemben vagyok, hogy fenkit tenáladnál nagyobra nem tartok, keveseket pedig hasomlétok te hozzád. Légy jó egésségben.

57. *M. T. C. Quintus Tremonak*
sok jót kíván!

NOha ennékem sok dolgok kedvessek és köllemetessék

metessék, a' mellyeket te az én ajánlásomra nézve cselekedté, de legfőképpen ez, hogy Marcus Marciliust, az én jó barátomnak és tolmácsonnak fiát olly derekassan tartottad. Mert ő én hozzám Laudiceában jött és tenéked, én nálam a' te joakaratodat igen igen köszönte, és énhozzám is a' te kedvedért háláado volt. Annak-okáért fölöttő igen kérlek tégedet, mivel azokkal az emberekkel, a' kik háláadok, jót téfzefz, hogy evel annyival is inkább jót tégy, és azon légy, a' mennyire a' te tiszted engedi hogy ennek az iffiúnak Napa törvénybe ne idéztessék. En a' mint ennek előttő szorgalmatosan ajánlottam vala tenéked a' Marciliust, s' most annyival is inkább szorgalmatosabban ajánlom, mivel a' Marcilius Attyának sokáigvalo szolgálattyában kiváltképpen valo és ki mondhatatlan hűséget mértékletefféget és emberféget meg is mértem. Légy jó egésségben.

MÁSODIK KÖNYV.

1. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak sok jót kíván!*

A' Te Leveledbül és magában a' dologbul látom, hogy tellyeffégesen oda vagyunk. Kérlek annak-okáért tégedet, hogy a' melly dolgokban az emyineknek szüklegek léfzen te reád el ne haggyad őket nyomorúságokban. En a' mint irod majd meg-látlak tégedet. Most többet nem irok. Meg lásd, hogy jó egésséged légyen.

2. *M. T. C. Titus Pomponius Atticus-*
nak sok jót kíván!

HArminczadik nap vala, midőn én ezen Levelemet íráim, melly napok alatt semmi Levelet tetűled vettem. Szándékoztam vala pedig immár a' mint ennek előtt etenedek meg irtam Epirusnévő tartományba menni, és ott kiváltképpen a' dolognak minden ki menetelit meg várni. Kérlek annak okáért tégedet, hogy ha valamil észben, a' mellyet te észbe viszel, akar mellyik részről, világossan megírad ennékem, és az én nevemmel írd azoknak, a' mintirod, a' kiknek itéled szükségesnek lenni. Légy jó egészségben. Költ szent András havának elsődik napján.

3. *M. T. C. Titus Pomponius Atticus-*
nak sok jót kíván!

EN mivel ha Epirum tartományába Theffalonian által mennék, sokáig semmit sem hallanék, és mivel Dyrrachium városában nekem jó akaraim vannak, hozzájok mentem, midőn ez előtt való Levelemet Theffalonica városába irtam volna. Onnét midőn visszafordulok tudósítalak tégedet, és kérlek hogy te is ennékem mindeneket mennél szorgalmatosabban meg írd, akar minémők legyenek azok. En immár el várom avagy a' dolognak ki menetelit, avagy semmire sem várakozom. Költ szent András havának huszon hatodik napján Dyrrachium városába.

M. T. C.

4. *M. T. C. Titus Pomponius Atticus-*
nak sok jót kíván!

NOha annak előttrő azt alétottam, hogy igen hafznomra volna ennékem hogy én velem volnál, de kiváltképpen most minek utánna olvastam az én számkivetésem felől való törvényt avagy vigezést, meg értettem, hogy az én elrendölt útamra semmi kedvesebb ennékem nem lehet, hanem hogy mennél hamarabb én utánnam jöi, hogy midőn olasz Országbul ki mennék, a' te és a' tiednek segítségkel avagy oltalmokkal élhetnék, avagy ha Epirum tartományán által kölletnék mennem, avagy valamit mást cselekednem, bizonyos tanácsot vehetnék te tűled. Annak okáért kérlek tégedet azon légy, hogy majd utánnam jöi, a' mellyet annál is inkább meg cselekedhetől, mivel törvény adatot ki a' Macedonai tartomány felől, és meg engedtetett. Több és bővebb szokkal írnék ha önnön maga a' dolog kívánna és szószollo nélkül szukolkódnék. Légy jó egészségben.

5. *M. T. C. Titus Pomponius Atticus-*
nak sok jót kíván!

AZ én elmenetelemnek avagy utamnak oka volt, mivel nem vala bizonyos helyem, a' holot szabadon és bizvást az én igazságom szerint meg maradhathnék, mint az én barátomnak a' Siccának jószágában; kiváltképpen mivel a' vigezés a' mellyet a' költég elcibe köllene terjesztetni, még el nem igaztatott:

D2

zérttatot:

éttatot: és mivel egyszeres-mind megértettem ha én ez helybül tovább mennék, hogy Brundusiumba mehetnék, te nálad nélkül pedig azon a' helyen nem maradhatnék az Antonius miatt. Annak okáért a' miat ennek előtte irtam, ha hozzám jövendesz az egész dologrul tanácskozni fogunk. Jól tudom, hogy az ides' tova valo járas nehéz és únalmas, de az én nyavalyás életem tellyes nyomorúságokkal. Többet nem irhatok annyira meg jedtem és kérségben estem. Azon légy hogy jó egészséged legyen. Költ szent György havának nyolczadik napján Narycium városában, a' melly vagyon Görög országi Locris névő tartományban.

6. *M. T. C. Pomponius Atticusnak*
sók jót kíván!

V Ajha láthatnam ésérhetném azt az örvendetes napot, a' mellyen tenéked meg köszönhetném, hogy engemet akaratom ellen vigasztalásiddal életemben megtartottál; meg úntam valóban igen az én életemet: De kérlek tizedet, hogy jói én hozzám mindgyárt Viboban, a' hova én útam sok okokra nézve rendöltem. De ha eljövendesz arra a' helyre, az én egész utamrul, és el szaladásom felől Tanácsot tarthatok te veled. Ha pedig azt nem cselekefszed, csudálkozásra veszem a' dolgot. De bizom hogy te azt meg cselekefszed. Légy jó egészségekben.

7. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak*
sók jót kíván!

AZ én feleségem a' Terentia gyakorta és igen köszöni

köszöni tenéked, velem tött tudnyi illik jó téteményidet, ez ennékem igen kedves; mert úgy élek mint egy leg nyavalyásabb ez világon, és nagy fájdalom miatt meg emésztetem. Te hozzád mit irjak, nem tudom, mert ha Romában vagy, immár nem irhetz el engemet: ha pedig az úton vagy, midőn irz el engemet, szemtől szembe beszélgetünk azokrul, mellyek szükségessék. Csak ez egyre kérlek tégedet, hogy a' minémő szeretettel mindenkoron én hozzám voltal, ugyan azon szeretettel légy ennek utánna-isén hozzáam, mert én ugyan azon vagyok és maradok mindenkor te hozzád, a' ki mindenkoron voltam. Az én irigyim és ellenségim az én javaimtul meg fosztottanak engemet, de életemet el nem vehettek. Azon légy hogy egészségedre gondod legyen. Költ Szent György havának hatodik napján Thuriumbul.

8. *M. T. C. Pomponius Atticusnak*
sók jót kíván!

NEm kételkedtem vala abban, hogy én tégedet Tarentumban, avagy Brundusiumban meg ne látnálak, és az sok dolgoknak hasznára lett volna az én nyomorúságos állapotomban, nem csak hogy Epirusban meg maradnánk, hanem hogy egyéb dolgokban is a' te tanácsoddal élénk. Mivel pedig az meg nem lőtt, ez is az én szerencsétlenségim köztött nem legkissebb. Mi Asiában akarunk menni, és ugyan Cyzicum városába. Ajánlom tenéked az enyémeket, én nyomorutul és nyavalyásantengődöm.

Légy jó egészségben. Költ szent György havának tizen nyolczadik napján Tarentumban.

9. *M. T. C. Pomponius Atticusnak*
sők jót kíván!

A te én tülem való elmeneteled után Levelek hozzattartanak ennékem Romából, a' mellyekből észemben veszem hogy én ebben az én nyomorúságomban meg emésztetem. Mert bizonyára [de kérlek jora magyarázzad] ha valami jó reménység lett volna életem felől: a' te hozzám való szeretettedért ez mostani időben el nem mentél volna tülem. De ezeket el hagyom, hogy ne láttassam hálaadatlannak lenni, avagy mint ha akarnám avagy kívánám hogy mindenek én velem együtt elvesznének. Csak ez egyre kérlek, hogy azon légy, hogy a' mellyre ígéretet tettél vala, az új esztendő nap előtt, akár hol légyek, hozzám jöi. Légy jó egészségben!

10. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak*
sők jót kíván!

A Z én egész útamat, a' te Levelednek várakozása, a' melly kis Afzszony havának elsődik napján irattatott, bizontalanná teszi és kétfélesse, és fennm nem egyéb. Ha jó reménység leszen Epirusba megyek, ha pedig nem leszen Cycicumba, avagy valami mást követek el. A' te Leveledet ugyan menél gyakortáb olvasom, annál keveseb reménységet szerez

szerez ennékem, mert midőn olvasom, bizontalanná teszi azt a' reménységet is, a' melly annak előtő táplált, a' mellyből könnyen kiteczik, hogy mind a' kettőre vigyázz, mind a' vigasztalásra s' mind az igazságra. Erre is kérlek tégedet hogy tisztán, megírd ennékem, a' mellyeket tudsz, hogy ennékem szükséges meg tudnom. Költ kis afzszony havának XXI. napján.

11. *M. T. C. Pomponius Atticusnak*
sők jót kíván!

N Em kicsiny reménységet szerzettél ennékem, a' mikor azt írad vala, hogy a' Varro az ő köteleffége szerint tenéked azt mondotta bizonyossan, ha a' Pompejus bizonyossan magára válallya az én ügyemet, és egyszers mind Prokátorom szollom is akarna lenni, imihelyen a' Caesártul az a' Levél, a' mellyre várakozik elírkeznék. Volté valami ebben? avagy a' Caesarnak Levele volté én ellenem? avagy vagyóné valami reménység! Azt is irad vala hogy a' Pompejus akkor mondotta légyen, midőn a' Romai köffég egy mástul elvált volna. Kérlek cselekedgyed, ha látod hogy én nagy veszedelemben forgok, és ha úgy gondolod, hogy a' te emberfégedhez fér, tégy bizonyossá engemet az én egész ügyem felől. Mert Quintus az én Bátyam csudálatos ember, a' ki engemet igen szeret, és küld ennékem biztatással és vigasztalással tellyes Levelet, tartván attul, (a' mint észembe veszem) hogy kétféleben ne essem. A' te leveleid pedig különb különbéliek.

lőmbfélék. Mert nem akarod hogy kétfélegben essem, sem hogy ok nélkül reményfégben légyek. Kérlek tégedet azon légy hogy tudgyam meg mind azokat, a' mellyeket te előre meg látsz és elzedbe viszel. Légy jó egészséggben.

12. *M. T. C. Pomponius Atticusnak*
sok jót kíván!

Mind a' teLevel, s' mind némelly jó hírek, a' mellyek noha bizontalanok, kíváltképpen a' ti Levelcitekre való várakozásom, és mivel ugy tezet vala tenéked, engemet még eddig Thessalonika városába tartoztattának. Ha el veszem azt a' Levelt, a' mellyre várakozom, és olyatén reménység leszen, a' minémőt hallottam köz hírál, te hozzád megyek, ha pedig semmi hír nem leszen, azonnal bizonyosra téfzlek az én dolgaim felől. Te engemet, a' mint szokásod, cselekedettel, tanáccsal, és jó akarattal segélly meg. Szünnyel meg már engemet vigasztalni, s' ne is dorgálly. A' mellyet midőn meg cselekezfől, mind a' te szeretetedet, s' mind könyörületességedet ohaytom, és kívánom, és úgy gondolom, hogy olyatén busulásban vagy az én szerencsétlenségem miatt, hogy senki tégedet meg nem vigasztalhat. Az én Quintus Battyámat, a' ki igen jámbor és emberféges, táplállyad. Kérlek tégedet, hogy minden bizonyos dolgokat irj meg ennékem. Légy jó egészséggben, költ szent Jakab hávának húlzon nyolczadik napján.

13. *M. T.*

13. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak* sok jót kíván!

Kérlek inkább a' mi nyomoruságunknak, mint valamelly álhatatlanságnak tulaydonétsad, hogy Vibo városából, a' hová hivatánk vala tégedet, olly hertelen elmentünk. Mert elhozattatott ennékem az én veszedelmem felől valo törvény, a' mellyben hallottuk vala, hogy el vigeztetet, illyeténképpen, hogy ennékem Roma városátul negyven mély földnyére szabad volna lennem. Minekutána nem szabad volna ennékem Viboba mennem, mindgyárt Brundisium felé indultam, még a' törvény tételnek előtt, hogy az én gazdám is Sicca, a' kinél valék veszedelembe ne forgana, és mivel Melita városában sem maradhaték. Sies te mostan, hogy el irhesz benünket, ha valaki befogad minket, Még minket jó kedvel fogadnak, de mind azon által félünk attul, a' mi még ide hátra vagyom. Ennekem édes Pomponiusom únalmas az én életem, a' mellyet te leg inkább meg vigasztalhattál ennek előtt. De ezekről szemtől szembe szollunk, csak azon légy, hogy el jöhess. Légy jó egészséggben.

14. *M. T. C. T. Pomponius Atticusnak* sok jót kíván!

Hallottad hogy az Asia tartománnya az én kedves Battyámra Quintusra esett, az az néki adattott. Mert nem kitelke dem hogy ezt tenéked a' hír előbb meg nem vitte, mint mi közülünk va-

D 5

lemel-

lamellyiknek Levele. Mivel mi pedig mindenkor a' dicséretnek kívánói voltunk, és egyebeken kívül a' Görögöknek szeretői vagyunk, és azoknak is tartatunk, sokaknak gyűlöllégeket és irigységeket a' közönséges jó miatt mimagunkra vettük, minden jószágokban gyakorollyad magadat, s' azon légy s' szorgalmatoskodgyál is hogy mindenektől dicsértessünk és szeretettsünk. Ezen dolog felől, többet írok tenéked, abban a' Levélben, a' melyet a' Quintus Battyámnak küldök. Kérlek tudósíts engemet mit vigeztél a' reád bizot dologban, egyfszers mind magad dolgában. Mert ennékem, minekutánna Brundisumba mentél, te tőled semmi levelem nem jött. Jgen kívánom tudnyi mit csinálsz. Bőjt más havának tizen ötödik napján. Légy jó egészséggben.

15. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak sok jót kíván!*

A Karom hogy szeressed az én álhatatosságomat, a' játékoknak nézésére Antiumban nincs kedvem. Mert rendetlen s' nem is illik; mivel minden gyönyörűségeknek gyanakodásat el akarom távoztatni, hogy tudnyiillik olly hertelen a' ki bujdosom gyönyörűségnek okáért idegen helyre ne láttassám mennyi. Annak-okáért Pünkösd havának hetediknapjáig a' Formiánumi majorban elvárlak. Most azon légy hogy tudhassam, mely napon láthatlak meg tégedet. Appius névő forumtul nem mesze négy orakor iram vála, másfik levelemet nem sokkal ez előtt a' hármás Tabernából. Légy jó egészséggben.

16. *M. T.*

16. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak sok jót kíván!*

Azt mondhatom tenéked, úgy teczik ennékem, mint ha tellyességgel számkivetésben üzettem volna miulta Formianum névő majorban vagyok. Mert csak egy nap sem mulik vala el, midőn Antium névő városban valék, a' mely nap jobban nem tudnám Romában mit mivelnének, mint azok a' kik Romában voltak. Mert a' te Leveleid nem csak azt, mi Romában, hanem még a' közönséges jonak állapottyát minémő kárban volna, és nem csak a' mi történnek, hanem még mi következnek, és lenne jövődöben meg jelentik vala. Most semmit sem tudhatok meg, hanem ha valamit az uton jároktul tudakozok. Annakokáért noha mostan várlak tégedet, mind azonáltal ennek az iffúnak, a' kinek meghattam, hogy mindgyárt én hozzám viszfizá jövőn, adgy bü szokkal írott Levelet, a' mely tellyes légyen nem csak minden történt dolgokkal, hanem még a' te, azok felől valo jó teczéseddel is, azt a' napot is a' mely napon jössz ki Romából. En Formianum névő majorban akarok maradni egész Pünkösd havának hatodig napjáig, oda ha az előtt valo nap nem jövődesz Romában meglátlak tégedet. Arpinum névő városban mért hinálak tégedet? Kedvetlen hely; és hogy az Ulyssesnek szavaival éllyek, a' ki Homerusnál hazája felől azt mondotta, kedvetlen hely ugyan, de alkalmas az iffúságnak föl nevelésére, és kedvessé helyet az én hazámmal nem foglalhatok s' találhatok. Ezeket azért hogy tudnad. Azon légy hogy jó egészséggben lehess.

17. *M. T. C. T. Pomponius Atticus-*
nak sok jót kíván!

HOgy én azt irtam vala tenéked, hogy Epirusban lennék, minekutánna elfembe vettem volna, hogy az én reménységem naprólnapra kissebednek és semivélenne, szándékomat meg változtattam, Thessalonika városából sem akartam el menni, a' hol mulatni akartam vala, miglen ennékem valamit irnál arról, a' mellyről utolsó leveledben irtál vala, hogy az egész Romai köffségnek gyülekezetiben a' Tanács előtt valami végezés és el igazétas lenne mi felőlünk, és hogy azt a' Pompejus mondotta tenéked. A' melly dolog felől mivel az egész Romai köffségnek gyülekezete megvolt, és te semmit sem írsz ennékem, színtin annyinak tartom, mint ha azt irtad volna hogy semmi sem lenne belőle, és ennyi időtől fogva jó reménységgel való heában táplálást nehéz neven veszem. A' melly modalitás felől pedig irtál vala, a' mellynek olly látattya volna, hogy ennékem hasznomra szolgálna, azt mondgyák azok, a' kik hozzánk jönnek, hogy semmi sem lesz belőle. Az én utolsó reménységem a' városnak igazgatójában vagy, a' melly reménységre ha köll-is várakoznom, nem lesz oka, hogy te azt vélyed, hogy én nem szorgalmatoskodtam volna az én ügyöm körül, és nem cselekedtem volna az én jó barátim akaratok és kívánságok szerint. Hogy engemet gyakorta dorgálsz, tudnyi illik mert hogy én olly nehezen szenvedem az én szerencsétlenségemet, meg bocsásk énnekem,

nékem, mivel látod hogy úgy nyomorgattatom, hogy soha senkit sem láttál, sem nem hallottál úgy nyomorgattatni. Hogy pedig azt írod, hogy tudnyi illik azt hallod, hogy én elmemben is megiboldtam az én busulásom miatt: az én elmém még bizonyára helyen vagy. Es vajha olly helyen lett volna az én elmém az én veszedelmemben, midőn ennékem azok legnagyobb ellenségim voltak, és én hozzáam legkegyetlenebbek, a' kiknek azt gondoltam vala, hogy az én életem legkedvessebb volna: a' kik minekutánna láttak és ezekbe vették, hogy én még csüggednék félelem miatt, elannyira ellenem támadtak, hogy minden gonoszflágokkal és tökéletlenségekkel és hamissággal az én veszedelmre igyekeztenek. Most pedig mivel Cyzicum nevű városában köll mennem, a' hová ritkábban mint ennekelottó hozattnak a' te leveled, kérlek tégedet hogy minden dolgokat, a' mellyeket gondold hogy ennékem szükségessék meg tudnom, szorgalmatossan meg irjad. Azon légy, hogy az én Quintus Bátyámat szeressed, a' kit ha én szegény nyavalás ember még szerencsés állapotban hagyok, nem vélem azt, hogy tellyességgel elveszttem volna. Jráam kis Afzszony havának ötödik napján. Légy jó egészséggben.

18. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak sok jót kíván.*

A Te nekem küldött leveled jó reménységgel táplálnak a' Pompejus felől, mit akarjon és minémő érte-

értelemben legyen én felőlem. Mert elhíszem hogy a' köffégnek őszvő gyűlése meg volt, mellynek el őszlása után, azt írod, hogy teczet ő neki hogy az én dolgaim elő vitettetnének. Ha tenéked nem okosnak láttatom, hogy tudnyi illik még jot reménlek, a' te parancsolatod szerint cselekezzem, és tudom hogy te ezen leveleid által a' te szokásod szerint inkább tartoztat engem, és az én reménféget. Kérlek ird meg ennékém tőkélletessen mit reménlezz az én dolgaim felől. Tudom hogy sok vitkem miatt estem ez nyavalában: Ha azt törtinet szerint valamennyire valami meg orvosolhattya, nem bánom, hogy illyen nyomoruságban eckoráig éltem, és most is élek. En a' fok uti járok miat, és a' minden napi ujságoknak várakozására nézve még Theffalonika városából el nem mentem; de most elűzettetem nem a' Plancustul, [mert ő ugyan még nála tárt] hanem a' helytül, a' melly alkalmatlan az én nyomoruságomnak elfzenvedésére, illy nagy busulálomban. Epirusban azért nem mentem, a' mint megírtam vala tenéked, mivel szomorú követek és levelek érkeztenek, kihez képest nem vala szükséges hogy én közel lennék olasz országhoz. Innét ha a' Romai köffégnek őszvő gyűlése felől valami ollyat hallunk, a' melly minékünk hasznunkra szolgálna Asiában megyünk; én ugyan még el nem vigeztem vala magamban, hová kiváltképpen akarnék mennyi; de tudodra léfzen. Költ szent Jacob havának huszonegyedik napján, Theffalonika városából.

19. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak sok jót kíván!*

A Mi jó Barátunk a' Vestorius azt írja levelében, hogy te azt gondolod hogy későbbben mentél el Romából, a' mint mondotta vala Pünkösöd havának nyolczadik napján, okat is adgya vala, hogy tudnyi illik egészségtelen voltál; és há már jobb egészségben vagy azon igen örülök. Kérlek írj haza a' te emberidnek hogy én szabadon élhessek a' te könyveiddel, nem különben mint ha magad jelen volnál, mind a' több könyvekkel, s' mind a' Marcus Várronak könyveivel. Mert azokkal a' könyvekkel némely dolgokban élnem köll, azoknak a' könyveknek; a' mellyek kezem között vannak, hasznosabb meg írására, a' mellyek a' mint reménlem tenéked igen fognak teczeni. Kérlek ha törtinet szerint valami ujságod vagy on főképpen az én Quintus Battyám felől, a' Caesar felől, és ha szerencsére az egész köffégnek gyűlekezete felől, a' közönséges jonak állapottya felől [mert te csak hamar meg érted ezeket] ird meg ennékém. Ha ezek felől semmid nem léfzen az írásra, mind azon által írj valamit. Mert a' te Leveled soha nem volt ennékém vagy alkalmatlanfágomra, vagy nehézfégemre. Főképpen pedig arra kérlek, hogy mennél hamaréb meg látogass minket, ha a' te dolgaidat, és a' te utadat elvigezted a' te kívánságod szerint. Köszöncsed az én nevemmel a' Dyonisiust. Azon légy, hogy jó egészséggben lehess.

20. *M.T.C. Titus Pomponius Atticus-*
nak sok jót kíván!

Pünkösdi havának tizedik napján jöttem a Trebulanumi majoromban a Pontiushoz, ugyan ott két leveleid adattattanak ennékem, a melyeket harmad nappal az előtt írtál. Ugyan azon nap Pompejánumi majorombul adtam vala a Philotimusnak néked szollo Levelet, s most is bizonyára nem vala olyan dolog, a mely felőlírnék. Kérlek ird meg ennékem minémő hírek folynak a közönséges jonak állapottya felől. Mert látom hogy a mező városokban nagy félelem vagyon, kihez képest akarnám tudni mit gondolsz te azok felől, nem tudom mellyik leveledre kívánsz választ én tőlem, mert még egyet sem vettem vala, azon két levélen kívül, a melyek egyszers mind adattattanak ennékem. Trebulanumi majoromban, a melyek közül egyiken vala a Publius Liciniusnak parancsolattya, [iratott vala pedig Pünkösdi havának hetedik napján] a második levél, az én levelemre szollo levél vala, mellyet Minturna városában írtam vala. Jgen busulok azon, ha valami olly derekas dolog talált benne lenni, abban a levélben, a melyet meg, nem adtának, és a melyre feleletet kívánsz. A Lentulusnak grátiajában bé szerezlek. A Dionisiust igen szeretem. A te Barátod a Nicanor szorgalmatos az én szolgálatomban. Immár nem tudom mit írjak, és noha Benevertumban készülők vala is: ez elég legyen a mi mértékletességünkről és szorgalmatoságünkről.

unkrul. Az én gazdámnak a L. Pontiusnak jó akaratyát meg halálom: irtam Trebulanumi majorbul ezen levelemet Pünkösdi havának tizedik napján.

21. *M.T.C. Titus Pomponius Atticus-*
nak sok jót kíván!

Jöttem Tarentum Városában Pünkösdi havának tizen nyolczadik napján, azért mivel magamban elvigyeztam vala, hogy a Pontius várnam. Legalkalmatosabbnak étéltem lennyi, azokat a napokat a Pompejussal elmulatni, tudnyi illik mig a Pontius eljöne, annyival is inkább mivel ezembe vettem vala, hogy ő néki ez igen kedves lenne, főtt kíványa vala is tőlem hogy én minden nap ő nála és ő véle lennék, a melyet ő néki örömöst meg is cselekedtem. Mert én sok jeles beszédekert hallok ő tőle a közönséges jonak állapottya felől, hasznos tanácsot is adhat ennékem az én mostani dolgomra állapotomra nézve. De most rövidjeb kezdek lenni a te hozzád való írásban, kitelkédvén azon ha Romába vagyé, avagy már elmentél. Mellyet mind azonáltal miglen bizonyossan még nem tudok, annál is inkább irok valamit, hogy nem mint elmulatok, hogy levelet adgyak, miglen adhatok, noha most semmi ollyatén nincsen, a melyet vagy parancsolhatnék, tenéked, avagy mondhatnék. Mindenekert megparancsoltam, a melyeket te ugyan vigben viedsz, a miképpen fogadástis tévesz. Ertéfred adom ha mi újságom lészén. Mindazon által nem szűnök meg tégedet arra kérni, mivel látom hogy

űdeje vagyon, a' Cásárnak adossága felől, hogy jo kárban hadgyad. Nagy kívánsággal várom a' te Leveledet, és kíváltképpen mivel tudom az te elme-
netelednek űdejét. Légy jo egésségben!

22. *M. T. C. Titus Pomponius Atticus-*
nak sok jót kíván!

Dionyisust a' ki igen kíván tégedet látni, te hoz-
zád küldöttem, és bizonyára nem jo kedvel
bocsátottam el őtet, de engednem köllött ő néki:
mivel meg ismértem vala őtet, mind tudos [mellyet
már annak előtő is tudtam vala] s' mind tőkélletes
és kegyes, szolgálatra valo, s' az én dicséretem és
bölcsületem kíváno és szerető, mértékletes, és hogy
szabados szolgát ne láttassam dicsérnem, tellyességgel
jámbor és bölcsületes embernek lenni. Láttam a'
Pompejust szent András havának tizedik napján, és
majd két óráig voltunk együtt, ugy teczet enné-
kem, hogy igen örült az én eljövetelemen, int va-
la is engemet, a' győzödelem felől, s' kér vala is
hogy én az ő részéről lennék, és hogy előbb ne
mennék a' tanács eleiben mig el nem vigeztem volna
a' dolgot, hogy valakit a' kösség közül ellenséggemmé
ne tennék az én sententiámnak ki mondásával; Nem
szükség hogy sokat kérdezősködjél: ebben a' do-
logban és befélgetésben, mindenek kedvessek vol-
tanak. A közönséges jonak állapottya felől pedig
ugy szollot én velem, mint ha bizonyos háborúsá-
gunk volna: az egyességnék reménsége felől semmit
sem. Mivel annak előtő mind meg értette volna,
hogy

hogy a' Cásár tellyességgel a' Pompejustul el ide-
genedet volna, s' mind pedig annakutánna is észbe
vette volna: Mert a' Hircius meg irkeztén a' Cä-
sártul, a' ki a' Cásárnak igen jo baráttya vala, és ő
hozzá tudnyi illik a' Pompejushoz nem ment vala,
és midőn a' Hircius karácson havának hatodik nap-
ján estve még jött volna, és a' Bálbus elvégezte vol-
na magában hogy karácson havának hetedik napján
még virratta előtt, a' Scipiohoz a' ki a' Cásárnak
kedves embere vala, menne, és ő véle az egész do-
log felől vigezne, még éjfélnélkor a' Cásárhoz ment;
Ez láttatik ő néki az idegenfégnék bizonyos jelenek
lenni. De nem szükség hogy sokat szollyak? Sem-
mi egyéb nem vigasztal engemet, hanem hogy nem
gondolom azt, hogy a' Cásár olly bolond és észte-
len légyen, kire még az ő ellensége is másodszor a'
Polgármesteri tisztet adtak, és a' szerezése leg na-
gyob méltóságra föl emelte, mind ezeket veszedelem-
be hozza. Hogy ha a' Cásár meg találna borlani,
bizonyára én sok dolgoktul félek, a' mellyeket nem
merek megírni. De mivel ezek most így vannak,
Roma városába Boldog Afzszony havának harmadik
napjára gondolkodom menni. Légy jo egésségben!

23. *M. T. C. Titus Pomponius Atti-*
cusnak sok jót kíván.

Nem tudom tellyességgel, mit irjak tenéked. Te
mindeneket tudcz, nincs is mit várjak te tőled.
Annak-okáért csak a' mi régi szokásunk mellet ma-
radgyunk meg, és senkit azoda menők közül üres-
sen

sen Levél nélkül ne bocsássunk. A közönséges jonak állapottya felől igen nagy félelemben vagyok, nem is akadtam meg egyre is, a' ki olytén értelemben nem volna, hogy inkább a' Cásárnak megköllene azt engedni, a' mit kívánna, hogy nem mint vele meg hadakozni. Az a' szemtelen és illetlen kívánság ugyan többet foglal magában, hogy nem mint mi meg gondolhatnánk De miért állanánk mostanában ő ellene fegyveressen, mivel nagyobb szerencsétlenség nem következhetik, mint akkor, midőn még őt elzúgató engednének az ő birodalmának, avagy midőn azt végeznék vala, hogy vigyázás, lenne ő reá tavul való litében is a' Polgár Mestereknek választásakor. Hanem ha akkor valami módon szarvatadtunk neki és ellenünk meg erősítettük, hogy így most ő vele mint jó készült ellenséggel megharczollyunk. Te azt mondhatod? mit vélsz tehát hogy cselekedgyünk? Nem azt, a' mit mondandok. Mert olytén értelemben vagyok, hogy inkább mindeneket elkövessünk, mint meg harczollyunk. Ugyan azt mondom, a' mit a' Pompejus mond. Nem is cselekezzem azt kétségben esésből. De viszonttag igen nagy veszedelmire vagyom ez, a' közönséges jonak, és főképpen ennékem másokon kívül. Nem illik annak okáért, hogy én illyetn nagy dolgokban a' Pompejussal különb értelemben legyek. Légy jó egészséggben.

24. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak sok jót kíván!*

Hertelen elvigeztem vala magamban, hogy innét minnek-

minekelőttö megvérradna elmennék, hogy meg ne látnának, avagy velem ne szolhatnának kiváltképpen a' Város szolgai, a' kik tudnyi illik a' triumphusra várakoztanak. A' többiről én bizonyára nem tudom mit cselekedgyem, avagy mit cselekedendő léfzek, annyira meg háborodtam, a' mieftelen és bolond tanácsunknak vakmerősége miatt. Mit javallyak pedig tenéked, a' kinek tanácsat magam is várom. A mi Cneus Pomponiusunk mit vigezzen, avagy mit vigezzen, nem tudom, mivel még a' mezző városokban szorongattatik, és mindnyájan félnek és rőtteg és rőtégnek. Ha a' Pompejus meg marad Olasz országban, együtt leszünek: ha pedig elmegy Olasz országból, bizontalan dolog és nem tudgyuk mit köllesték cselekednünk. Látom, hanem ha nem értem a' dolgot, hogy bolondul és nem okofsan cselekezzik mindeneket a' Pompejus. Kérlek írj gyakorta ennékem akár mi elzedbe jutis. Légy jó egészséggben.

25. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak sok jót kíván!*

Nincsen semmi olytén a' mellyet tenéked irhatnék, sőt még a' tenéked szollo Levelet sem küldöttem el, a' mellyet gyertya világnál irtam vala. Mert telly es vala jó reménfeggel, mivel miud az egész Romai kösségnek békeflegre való akarattyát érttettem vala, s' mind pedig mivel azt gondolán vala, hogy a' Cásár élni fogna azokkal a' Conditokkal és csikelekkel a' mellyeket kiváltképpen ma-

ga szabot és rendőlt vala. De ime bőjt elő havának második napján reggel vettem a' te Leveledet, a' Philotimusnak, Furniusnak, és Curionak, a' Furiusnak szollo Leveleket, a' mellyekben nevetik, a' Lucius Caesárnak követéseget. Ugy láttatunk, mint ha tellyességgel meg győztettünk volna, nem is tudom mit cselekedgyem, és bizonyára magam miatt annyira nem busulok, az én gyermekimmel pedig mit cselekedgyem nem tudom. Mindazon által én ezeket irván, Capua Városa felé menék vala, hogy könnyebben és hamaréb meg tudhatnám a' Pompejusnak állapotját. Légy jó egészségben!

26. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak jók jót kíván!*

Maga a' szomoru idő cselekefzi azt, hogy illy rövid vagyok az írásban, avagy az idő télsen engemet rövid szollová, mert a' bikkesség felől kétségben estem. A micink semmi hadakozáshoz nem készülnek. S' ne is villyed hogy valami kissebre bőcsülteffek ez két Polgár mestereknél, a' kiknek parancsolattokbul jöttem Capuában leg nagyob Záporeffőben Bőjt elő havának negyedik napján, a' mint még parancsolak vala, olly reménfeggel hogy én valamit hallanék és értenék a' mi hadainknak készületek felől. Eők pedig tudnyi illik a' Polgár mesterek még el nem jöttek vala, de eljövendőök valának üreffen és készületlen. A Cneus Pompejus felől pedig azt mondgyák vala, hogy Luceriában volna, és hogy segítséget kirne a' közelvaló Legióktul

gióktul, a' mellyek nem erősek volnának. Ellenben pedig ama tudnyi illik a' Caesár felől azt mondgyák, hogy igen fiet az ő népivel, és hogy immár igen közel vagyom mi hozzánk, nem a' vigre hogy megütközzön [mert kívül ütközzön meg, mivel immár a' Pompejuszszalad] hanem hogy ő néki uttyát elrekefze. En pedig Olaszországban a' Pompejus mellet, ha el nem szalad életemet föl teszem s' nem is kérek tanácsot te tőled. Ha pedig a' Pompejus Olasz országba, nem lépzen, mit cselekedgyem? A meg maradásra kényszerittenek engemet, az erős tél, a' városnak szolgai, és a' gondviséletlen és rőst hadnagyok; az elfzaladásra pedig indéttanak engemet a' Cneus Pompejusnak barátsága, jámboroknak igaz ügyöki, és a' kegyetlen mellé való állásnak gyalázattya. A ki ugyan tudnyi illik a' Caesár Philarisnak kegyetlenséget, avagy Pisistratusnak kegyességet követendie bizontalan nem tudhattuk. Kérlek magyaráfd meg ezeket, és segély meg engemet tanáccsal: noha úgy gondolom hogy te ottan most magad szükölködöl tanács nélkül. De mindazon által segély engemet mennyire lehetséges tőled. En ma ha mi újfagot halhatok, meg írom. Mert a' Polgár mesterek immár jelen lesznek az ő hagyot idejekre, úgy mint Bőjt elő havának harmadik napján. Minden nap el várom a' te Leveledet meg felely pedig ezen levelemre, ha érkezől, feleségünket, gyermekünket, atyámfiait Formianumi majorban hattam. Légy jó egészségben.

27. *M. T. C. a' Titus Pomponius Atticusnak sok jót kíván!*

Ugy látom hogy Olasz országban csak egy láb, az az csak egy ember finsen, a' ki nem volna a' Cæsárnak hatalmában és birodalmában. A Pompejus felől semmit sem tudok, én azt vélem, hogy a' szaladásban elfogattatik, ha hajóban nem száll. Oh a' Cæsárnak halhatatlan gyorsaságot, a' Pompejusnak pedig lassúságot és késedelmet! Defájdalom nélkül nem vádolhatom őtet, a' ki miatt busulok és gyótródóm. Te nem ok nélkül félsz a' Cæsárnak kegyetlenfégtül, nem azért, hogy a' Cæsárnak hasznára előmenetelire nem volna a' győzelemnek és az uraságnak hoszu ideig voltáért: hanem mivel látod és észedbe veszed, melly embereknek akarattyok szerint akarja a' Cæsár szándékat végben vinnyi. Jónak és hasznosnak itélem lenni hogy azokbul a' városokbul ki mennyünk, a' melyekben bátorságossan meg nem maradhatunk: én tanács nélkül szükölködöm, kétség kívül te azt fogod el követni a' mi leg hasznossab leszén. A Philotimussal beszélgefs, az én felefigem a' Terentia ezen holnapnak tizen harmadik napján hozzád megyen. En bizonyára mit cselekedgyem nem tudom? szárazonné avagy vizen mennyek utánna, mivel nem tudom, hol légyen? szárazon mennyeké utánna, nem cselekedhetem? Mivel a' Cæsár olly hertelenséggel jön. Vizen pedig ha utánna akarnék menni, nem tudom merre mennyek? Annakokáért

káért bár ugy légyen-is, hogy én a' Cæsárnak részéről bátorságos lehetnek, fokban is intenek engemet, hogy tudnyiillik meg adgyam magamat, de vallyon megcselekedheteme azt böcsületeffen? En ugyan megcselekedheteme azt böcsületeffen? En ugyan semmi képpen tanácsot nem kérek te tuled az én szokásom szerint, ezen dologban el nem igazodhatunk: mind azon általa' mi észedben jön, kerlek ird meg, és magad mi cselekedendo léfesz. Légy jo egésségben!

28. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak sok jót kíván!*

A' Philotimusnak levelei engem nem igen gyönyörködtetnek, hanem azokat, a' kik ezeken a' helyeken, [tudnyi illik a' Formiánomi majorban] voltanak: De ime másod napon a' Cassiusnak Levele irkezik Capua Városából az ő jo baráttyátul a' Lucretiustul, a' mellyben írva vala, hogy tudnyi illik a' Nigidius a' Domitiustul Capuaban ment, ki azt mondya: hogy a' Viballus a' Pompejusnak jo baráttya kevés vitézlő néppel szalad Picenús tartományából Cneus Pompejushoz, és a' Cæsár mindgyárt fíet utánna. Es hogy a' Domitiusnak kevés népe vagyón. Ugyan ő a' Cassius azt írta, hogy a' Polgár Mesterek Capua Városából elmentenek. Nem kitelkedem hogy a' Cneus Pompeus ne szaladgyon, csak elfzaladhasson. En az én szemilem szerint el nem szaladok. A' mint te jónak itéled. Légy jo egésségben.

29. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak sok jót kíván!*

Mídon irtam volna tenéked szomorú Levelet, és félek vala azon, hogy igaz ne legyen, a' Lucretiusnak Caspiushoz küldött Levele, a' melly küldetet Capuába, a' Cephalio ti töltek mi hozzánk jött, hozott-is ugyan magával te tüled vigasságosab Levelet, de mindazon által nem bizonyoslat, a' mint szokásod, semmi bizonyoslat ez dolog felől nem ír. Könnyebben és hamarab el hiszek mindeneket, hogy nem mint azt, a' mit ír leveledben, hogy a' Pompejusnak hadi népe volna. Senki eképpen nem hozza ide a' dolgot, sőt inkább mind olyan dolgokat hoznak ide, a' mellyeket nem örömost hallok. O nyomoruságra méltó dolog! bizonytalan ügyében dolgában mindenkoron triumphált a' Pompejus, a' leg job ügyében nincsen szívó bátorsága. Mit mondgyak ma! hanem azt, hogy ő nem tudta azt miképpen kölleffék az igaz ügyet oltalmazni, mert nem is vala nehéz dolog, hogy ő azt ne tudta volna, mivel a' közönséges jót hasznossan igazgatni nehéz mesteriség vala. De én rövid idő alatt mindeneket meg tudok, és mindgyárt meg írok tenéked. Légy jó egészségen!

30. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak sok jót kíván!*

Még egy vagyon hátra, a' melly mi Pompejus jó Barátunknak szégyenére és gyalázattyára szolgál, hogy

hogy tudnyi illik a' Domitiusnak segítségére nem jön az ő népével. De senki sem kitelkedi a' felől, hogy ő segítségére ne jöjön, én pedig nem vilem azt, hogy ő meg cselekedne. El hadgya annak-okaért az illyetím jeles Polgár embert a' Domitiust, és azokat a' kik vele vadnak, kivált képpen harmincz fereget, a' mellyek az ő maga hadi seregéből választattanak. A' Domitius [hanem ha elmémbe meg csallattatom] ki mondhatatlan képpen meg iedet, és semmire egyébre nem vigyáz, hanem csak az elfzaladáfra, a' kihez te [mert jól látom mi legyen szándékomban] azt viled, hogy társul adgyam magamat. De vagyon ennékem ollyatén emberem, a' ki előtt szaladgyak, ugymint a' Cäsär előtt, ollyan emberem pedig nincsen, a' ki után mennek, avagy siefnek. Hogy pedig te az én szándékomat avagy tanácsomat dicséred, és azt dicséretre méltónak mondod, hogy tudnyi illik én azt mondtam, hogy én inkább akarék a' Pompejussal meg győztetni, mint ezekkel úgy mint a' Cäsäral és az ő társaival győzödelmes lenni. Meg vallom, én inkább akarok meg győztetni, de a' val a' Pompejussal, a' miném akkor volt, avagy ennékem láttatott, merésznek és bátorszúnak. De ha evvel a' Pompejussal a' ki előbb szalad, mint minek előtő tudgya ki előtt szaladgyon, avagy hová szaladgyon, a' ki minden jöszágunkat az ellenségnek el adta, a' ki hazáját elhadta, Olaszországot oltalom nélkül hadta, akartam meg győztetni, így meg történt rajtam, hogy ő vele meggyőztetttem. Mi vagyon hátra hanem hogy azok

kat nem láthatom, a' mellyektől soha nem irtoztam, hogy valaha láthatnám, és bizonyára még a' Caesár sem véltem, hogy ekképpen lássam, a' ki miatt nem csak az enyimektől köll meg valnom, de még magammal sem bírok, mivel a' szaladás által nyomorúságra köll jutnom. Jrtam a' Philotimusnak az uti költségről, a' mellyet nékem küldgyön vagy a' pénzvalto helyről, mert senki nem ad mostan pénzt, vagy az Oppiusoktól a' te polgár társaidtól, a' többit alkalmas időben meg parancsolom tenéked. Légy jó egészségben.

31. *Cneus Pompejus Proc. M. T. Ciceronak sok jót kíván!*

ÖRömöst olvastam a' te Leveledet, mert megismertem abból ujonnan a' te előbbeni jó akaródat, a' mellyel ennekelőtt is voltál a' közönséges jonak előmenetelben. A Polgár Mesterek ahoz a' hadi sereghez érkeztenek, a' mellyet Appulia tartományba hattam; Fölöttő igen intlek tégedet, a' te kíváltképpen való jó akaródat, a' mellyel voltál a' közönséges johoz, jöi mi hozzánk, hogy egyenlő tanáccsal segítsük a' nyomorult és meg romlott közönséges jött. Azt tanácslom, hogy az Appiai uton jöi, és sietséggel jöi Brundisiumban. Légyen gondod egészségben.

32. *Cneus Pomponius Tisztarto Domitius Tisztartanak sok jót kíván!*

Csüdal kozom azon, hogy te ennékem semmit sem

sem irsz, és én inkább másoktól, mint te tőled Roma városának állapotját megértem. Mi hadi népünk el szüledvén, az ellenségnek meg nem felelhünk. Öszvő szüedvén s' gyűitvén pedig a' mi hadi sereginket reménlem hogy mind Roma városának s' mind a' közönséges Polgárságnak használhatunk; Annak-okaért midőn magadban el vigezted a' mint ennékem Vibullus meg írta vala, hogy Corfinium városátul a' hadi néppel Bőjt elő havának kilencedik napján elmennél, és én hozzáj jönél, csüdal kozom mi lehetet, az oka, miért változtattad meg tanácsodat. Mert az a' mentiség, avagy az az ok, a' melly felől ir ennékem Vibullus, igen csekély, tudnyi illik te azért maradtál és várakoztál egy helyben, mivel azt hallottad vala hogy a' Caesár Tivum városátul Truentinumi várhoz ment volna. Mert mennél inkább kezdet mi hozzánk közelgetni az ellenség, annál inkább köllött volna tenéked sietned, hogy meg egyezhettünk volna hadainkal, minekelőttő a' Caesár vagy a' te utalat megakadályozhatta, avagy engemet te tőled el rekefzthetett volna. Minek-okaért kérlek és intlek tégedet, a' mellyre ez előtt való levelemben sem szüntem meg tégedet kérni, hogy mennél hamaréb a' te hadi népeddel mi hozzánk Luceriában jöi minekelőttő a' hadi nép, a' mellyet a' Caesár öszvő vinnyi igyekezik, egy helyre öszvő vitetvén, minket egy mástul el rekefzén. De ha valakik találatnának, a' kik meg tartoztatnának tégedet, hogy ők azt a' hadi népet, a' mellyet öszvő vittének, együtt meg tarhaflak, méltó hogy ki-
résem,

résemnek helet adgy, és azokat a' seregeket a' melyek Picenumbul és Camerinumbul jöttek, a' kik minden jóságokat el hadták, én hozzám küldgyed. Légy jó egészségben!

33. Cneus Pompejus L. Domitius-nak sok jót kíván!

A' te Leveled meg adatott ennékem Böjt elő havának tizen hatodik napján, a' mellyben azt írod, hogy a' Cäsär Corfinium városánál táborba szállott. A' mellyet viltem vala hogy ugy léssen, és ez előtt tizedet errül eleget meg intettelek. A' mellyet kétség kívül a' vigre cselekezik, hogy ő most te veled meg nem akar ütközni és harcolni, hanem hogy minden hadi népet egybe vivén tizedet környül vigyen, hogy semmiképpen én hozzám ne jöhess, és a' leg job Polgárokból való népet a' két Legiokhoz ne vihesd, a' kiknek hívségek és álhatalóságok felől kitelkedünk, ezen fölylül a' te Leveledre igen meg indultam: mert azoknak a' vitézeknek a' kik velem vadnak eleget nem hiszek, hogy meg merjek ütközni és harcolni az ellenféggel a' Romai közönséges jónak hasznáért, és még azok a' Vitézek is nincsenek együtt a' kik fogattattanak a' Polgár mesterektől. Annak okáért azon légy hogy ha még most is valami módon lehetséges, hogy azokból a' Corfiniumi tartományokból ki menekedhess, és mentül hamarab jöi ide mi hozzánk minekelőtt az ellenféggnek minden seregi őszvő mennének. Mert nem jöhetnek olly hertelen ide őszvő az én vitézim.

és ha őszvő jönének is jól tudod, mennyit külön nékiek hinnyi a' régi vitézek miatt, mivel magok között egy mást ismerik. Légy jó egészségben.

34. M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak sok jót kíván!

AZ én Irodeákornak keze jele légyen az én csip. pás szemeimnek és rövid Leveleimnek: és noha most ugyan semmi sem volt, mi felől irhatnék, minden reménységünket a' Brundisium városából jöendő postákba helyeztettük. Ha a' Julius Cäsär a' mi Cneusunkat meg győztő volna, kétséges volna a' bikiesség. Ha pedig ő a' tengeren elő által költözött volna, a' hadnak veszedelmes ki menetelit vártunk volna. De látod minémő tudos; gondviselő, és mindenre alkalmas emberre szállot a' birodalom. Bizonyára ha ez senkit meg nem ölend, és senkitől semmit el nem veend, azoktól a' kik őtől igen féltenek, igen igen szerettetik. Sokat szólnak én velem a' városbeliek, sokat a' parasztok is: semmire egyebre nem viselnek gondot, hanem csak az ő szántó földökre, majorokra, és pénzcskéjekre. És gondold még minémő vísza fordult dolog légyen ez, attul a' kiből annakelőtte biztának, és helyeztették volt reménységeket, mostan félnek: eztet szeretik a' kitől féltenek annakelőtt. Ez pedig melly nagy roszaságunk és gondviseletségünk miatt lett légyen, elminnek haborúsága nélkül meg nem gondolhatom; az minémő szerencsétlenséget pedig nyakunkra szállani véltem, azokat tenéked

ked meg irtam, és immár minden napon a' te leveledet vártam. Légy jo egészségedben.

35. *Cneus Caesar Fő hadnagy Marcus Tullius Ciceronak sok jót kíván!*

MIdőn a' mi Furniusunkat csak láttam volna, és én velem sem szólhatott, sem semmit én túlem derekassan nem halhatott volna, mivel én fietnék, és az uton volnék, és immár a' hadi népet elküldöttem volna: mindazon által el nem mulathattam, hogy tenéked nem irnék, és ötet hozzád nem küldeném, és tenéked meg nem köszönném, hogy a' Pompejus után nem mentél. Noha én ezt gyakorta meg cselekedtem, és gyakortab is meg cselekekeztem, mivel úgy meg érdemled. Kiváltképpen arra kérlek tégedet, mivel mentül hamaréb Roma városába való lételemet reménlem, hogy ott lássalak tégedet, és hogy minden dolgokban a' te tanácsoddal, jo akaratoddal és méltósággoddal élhessek. Meg bocsásás az én fietlégemnek, és az én rövid írásomnak: a' többit a' Furniustul meg értheted. Légy jo egészségedben.

36. *Cneus Caesar Caius Oppiusnak és Cornelius Balbusnak sok jót kíván.*

Bizonyára örülök azon, hogy értilemre adgyátok írás által, mely igen tessenek tinéktek azok a' dolgok, a' melyek törtintenek Corfinium városánál. Örömöst élek a' ti tanácstokkal, és annál is örömöstyebe, mivel magamban elvigeztem vala azt kész-

akar

akaratombnl megcselekedni, hogy mindeneknek igen engedelmesnek mutatnám magamat, és azon lennék, hogy a' Pompejust ismét meg engesztelném, és öszvő bikéltetném. Probálljuk meg ekképpen ha lehetőséges mindeneknek az ő akarattyokat megnyerni, és sokáig való győzdelemmel élni, mivel a' többiek ugymint a' Cinna és Marius kegyetlenségek miatt a' gyűlölséget és irigységet el nem távoztathattak, az egy L. Syllan kívül, a' kit nem akarok követni. Ez légyen uj mesterlége és modgya a' meg győzésnek, hogy irgalmassággal és adakozással mint valami erős payssal erősfűk meg magunkat mások ellen. Melly dolog pedig mi modon lehessen meg, sok féliek jutnak eszemben, és sok dolgok találtathatnak föl. Ezen dologrul kérlek titeket gondolkodgyatok: mert meg fogtam a' Cneus Magiust, tudnyi illik a' Pompejusnak Praefectusát, s' éltem az én szándékommal, és mindgyárt elbocsátottam ötett. Immár a' Pompejusnak két fegyvertarto mesteri vannak hatalmomban, és ismét elbocsátottam őket. Ha hála adok akarnak lenni, inteniek köllene a' Pompejust, hogy inkább lenne az én Barátom, mint azoknak a' kik mind ő néki, s' mind ennékem mindenkor nagy ellenségek voltak. a' kiknek titkon való praktikájok és csalárd-ságok által lött, hogy a' köszönséges Romai állapot jutna illetin állapotra. Légy jo egészségedben!

37. *M. T. C. a' Caesarnek sok jót kíván!*

MInekutánna meg olvastam a' te Leveledet, a' mellyet

E

mellyet a' mi Furnius Barátunktul vettem vala, a' mellyben én velem azt vigezed, hogy én Romába hamarlással mennék, mivel te az én tanácsommal és méltósággal akarnál élni, igen csudalkozom rajta. Az én jo akaratommal és segétféggemmel mit akarnál busulok és magamban vetekedem vala: mind azon által illetén gondokodásban esem, hogy azt vélném, hogy te azt akarnád, a' te csudálatos és kiváltképpen való bölcsesféged szerint, hogy a' nyugodalomnak és az csöndesz békesfégnék megelőlésében és a' Romai polgárok között való egyességnék meg szerzésében fáradoznánk és munkálkodnánk, mellynek meg nyeresére és meg szerzésére az én termázetemet és személyemet alkalmatosnak étélem vala lennyi. Ha ez ugy vagyon, és ez a' te akaratid, a' mi Pompejusunknak meg oltalmazása és meg maradása, te veled és a' közönséges várossal való öszvő bikeltetése felől, bizonyára nem találhatz erre a' dologra én nálam alkalmatosabbat, a' ki mindenkor mind a' Pompejus s' mind a' Tanács között tehetfégem szerint mihelyen lehétéges volt a' bikeffég szerzésnek szeretője voltam. Midőn föl fegyverkeztenek és hadban készültének volna, nem is voltam te ellened semminémő hadban részes, mert én azt ététem, hogy te ez haboruság által meg serternél, a' kinek az egész Romai kösségnek engedelme és jo akarattyából meg engettetet böcsülete ellen az irigyek és irigykedők támadnának. De valamin én akkor nem csak oltalmazója voltam a' te tisztességednek és böcsületednek, hanem még másokat is iatettem, hogy segétféggel lenniök, így a' Pompejus

pejus méltósága és böcsülete int engemet, hogy én segéllyem oltalmazni. Mert vagyon egyynyéhány elztendeje, minek utánna én ti kettőtöket magamnak el választottalak, a' kiket kiváltképpen böcsülnék s' tisztelnék, és a' kiknek leg job Barátyok volnék, a' mint vagyok is. Annak-okaért fölöttő igen kérlek tizedet, hogy a' te gondaid és foglatosságid közzött valami kedves időtt végy a' bikeffég felől való gondolkodásra, hogy én a' te jo akarated által jámbor, háláado és kegyes ember leheffek, mikor meg emlíkezem a' leg nagyobb jo téteményről. A mellyek ha csak engemet illetnének, mind azáltal reménlenem, hogy meg nyerhetném azokat te tüled. De a' mint vilem mind a' te hűségedet, s' mind az egész várost illeti, hogy én te általad meg tartassam, a' ki igen illendő és alkalmatos vagyok, mind a' te közzöttetek való bikeffégnek és egyességnék megszerzésére, s' mind a' Polgároknak az egyességre való hozására. Es noha tenéked ennek előtt megköszöntem, hogy a' Lentulus életiben meg tartottad, minekutánna a' Corfinium névő várolnak meg ádasakor rábba eset volna, a' ki engemet is meg szabadétot, és meg tartott: mindazonáltal minek szabadétot, és meg tartott meg olvastam volna. a' mellyet utánna az ő Levelet küldött ennékem, a' te kegyességed hálá ado nével küldött ennékem, a' te kegyességed és jo téteminyed felől, ugy tartottam mintha én te tüled azt a' jo tétemint vettem volna, a' mellyet a' Lentulus vött. A kihez ha elég hálá adonak itélisz engemet lenni, kérlek cselekedgyed, hogy a' Pompejushoz hálá adonak találtaffam. Légy jo egészségedben.

38. *L. Cornelius Balbus M. T. Cicero-*
nak mezzei hadnagynak sok jót kíván!

A Cäsär minékünk igen rövid Levelet küldött, mellynek mássat ezen Levelem alá irtam. Ez levélne krövidségébül ki tanulhatod, mennyi foglalatosági legyenek a' Cäsárnak, a' ki illy derekas dolog felöl illy rövideden irt. Ha ezenkívül valami ujság törtinik, leg ottan meg irom tenéked.

39. *A Cäsär, Levelinek mássa. Cäsär,*
Oppius, és Corneliusnak sok
jót kíván!

Bőjt más havának kilenczedig napján Brundusiumba jöttem a' Város Kőfalaihoz táborba szállottam. A' Pompejus Brundusium városában vagon. Hozzám küldöttö a' Cneus Magius a' bikeffég felöl. Meg irtám néki, a' mellyeket viltem feleletre valoknak lenni. Akartam hogy ti ezt mindgyárt megtudgyátok. Mihellyt olly reménségem léfzen, hogy valamit az egeffég felöl vigezhetek, mindgyárt tutotokra adom. Legyetek jo egeffégben! Gondolodé édes Cicerom, mint busulok én most, minnekutánna reménségem vagon a' bikeffég felöl, ne valamelly szerencsétlenség egyezéseket, azoknak meg akadályozza. Mert én szívem szerint kívánom ö köztök az egyefféget, bikefféget a' mellyet távul letemben könnyen meg cselekedhettek. Hogy ha a' Cäsárral együtt lehetnék, talán vihetnék valamit vigre szerencsésfen. En a' nagy várakozás miatt nagy busulásban vagyok. Légy jo egeffégben!

40. *M. T. C. Titus Pomponius Atti-*
cusnak sok jót kíván!

EN midön szent György havának ötödik napján a' te Leveledet elvettem volna, a' mellyet a' Cephalio hozott vala, és másod nap azután Minturna névő városban akarnék maradni, mindgyárta az én Quintus Bátyámnak Arcánium névő házánál tartoztattam magamat, hogy így magánossan és titok helyen lennék, mig valami bizonyossabbat hallanék a' Pompejus felöl, és hogy ugyan azok a' dolgok mindazonáltal vighez vitetnének, a' mellyek mi nálunk nélkül el vigeztethetninek. Kéfsz vagyok már és kedvem vagon az elmenetelre, de semmi alkalmatoság nincsen, hová, és melly uton mennek. De ez az én, és az okos hajosok gondgya léfzen; te mind azon által segélly tanács adasoddal a' mennyire tüled lehet, a' mint eddig cselekedtél. A dolgok ugy vannak öszvő Zurva zavarva, hogy ember ki nem fejtözhetik belőlök: mindeneket a' szerencsére köll biznunk. Minden reménség nélkül fogunk a' dologhoz. Ha valamijobban szerencsésfebben esik, hogy semmit reménlenénk, elcsudálkozunk rajta. Akartam volna, hogy a' Dyonisius soha nem is jött volna én hozzám, a' ki felöl az én Tullia Leányom irt ennékem. De még az idő is alkalmatlan, és nem akarnám, hogy a' mi szerencsétlenségünkön, a' melly kíváltképpen olly nagy, gyönyörködnek, a' ki nem a' mi barátunk, a' kinek mindazon által nem akarom hogy ellensége légy én miattam. Légy jo egeffégben!

41. A Caesar M. T. Ciceronak

Jók jót kíván!

Noha én azt véltem vala, hogy te semmit vakmerőképpen, vagy elzetlenül nem cselekezől, mindazonáltal a' közönséges hír által föl indétattván el vigeztem magamban hogy tenéked írnék, és az én jó akaratom szerint tizedet kirielek, hogy valahová Olasz országbul ki ne mennél, mivel már a' Pompejusnak dolgai meg csüggedtenek, kinek még midőn szerencsésen folynának is más helyre menni nem szándékoztál. Mert te nem csak a' mi barátságunk ellenvitefz, hanem magadnak is ártasz, mely ennékem semmiképpen nem tesz, ha a' szerencsét nem követed, és az időhoz magadat nem alkalmaztatod a' mint kívántatik Mert nyilván valo hogy a' mi részünkrül, minden dolgok még szerencsésen folytanak, a' Pompejus részérül pedig mindenek szegencsétlenül estenek: és ha te a' Pompejushoz adod magadat, nem láttatol követni az igaz dolgot [mert akkor egyenlő forra s' szerencséje volt az én dolgomnak a' Pompejus dolgával, midőn te a' mi tanácsunkba jelen lenni nem kívántál] főt az én cselekedetemet kárhoztattad s' nem igaznak ítéled; melly dolognál ennékem semmi nehezebben nem eshetet. Mellyet hogy mégint el ne kövess, fölöttő igen kérlek tégedet a' mi barátságunkért. Vigezetre mi illet jobban böcsületes jámbor és csöndész embert s' jámbor polgárot, mint hogy minden polgári veszekedéseket és vífza vonyáfokat el távoztasson. Mellyet midőn némelylek elkövetni akartanak, mindazon

mindazon által a' jelen valo veszedelem miatt el nem követhetnek. Minekokáért te az én egész életemnek folyását tudod, és a' mi barátságunkat, nem találz te mostan, semmi bátorlágossabbat, semmi tiszttefféssébbet, mint minden veszekedésnek el távoztatását. Költ szent György havának XVII. Napján az utrul. Légy jó egészségben.

42. M. T. C. Titus P. Atticusnak

Jók jót kíván!

Semmi hír még nem volt a' Caesarnek Alexandria Városából valo el menetele felől, főt inkább ellenben az emberek ollyatén értelemben vannak, hogy ő [tudnyi illik a' Caesar] nagy veszedelemben légyen. Annak okáért az én fiamat a' Cicerot nem küldöm a' Caesarhoz, a' mint magamban elvigeztem vala, kérlek tégedet hogy engemet Brundusiumbul ki szabadíts. Mert minden kinzált és büntetést könnyebnek ítélek azt itt [tudnyi illik Brundusiumba] valo maradásomnal. Irtam ezéndolog felől mind az Antoniusnak Balbusnak és Oppiusnak. Mert ha Olasz országban háborúfág támad, avagy a' tengeren avagy vizen, semmiképpen nem illik, hogy én itt Brundusiumba legyek: melly mind kettő ugy történhetik, meglészen; Egyikét bizonyára az Oppiusnak befszédébül minden bizonyossan meg érttettem, a' melly felől te ennékem írtál, melly felé tudnyi illik az ő utyok és menetelek lenne. De kérlek tizedet, hogy azoknak az ő uttyokat téricsed vala hova másfelé. En immar semmi egyebet nem várok, hanem

csak az egy nyomorúságot. De nagyobb nyavala nyomorúság nem lehet ennél, a' mellyben én most vagyok. Minek-okaért kérlek tégedet, hogy szolj az Antoniussal, és ama kettővel az Oppiussal és Balbussal, és a' dolgot a' mennyire tued lehet vighez vigyed, és ennékem mennél hamarébb lehet minden dolgokrul irj választ. Légy jó egészséggben! szent Jván havának huszadik napján.

43. *M. T. C. Titus Pomponius Atticusnak sok jót kíván!*

MIdőn én a' tieidnek Levelet adhatnék el nem mulattam, noha az íráfra semmim nem vala, Te minékünk mind rit kábban, s' mind rövidjebben írsz szokásodon kívül. El hiszem hogy csak azért cselekedsz, mivel nincsen semmi az íráfra, a' mellyet gondolnád, hogy én örömöst olvasnék avagy hallanék. De mindazonáltal ha valami léssen, akárminémő légyen is az, kérlek ird meg ennékem. De egy vagyon még a' mellyet kívánnom köll, ha tudnyi illik valami vigeztethetnék a' bikeffég felől. A melly felől ennékem bizonyára semmi reménfégem nincsen. De mivel néha csak rövideden jelented, azt szerzed, hogy azt reméllyem, a' mellyet alég kívánhatok. A Philotinus felől azt mondgyák, hogy kis Aszfzony havának tizen harmadik napján el mégyen. Semmi egyebet nem tudok ő felőle. Kérlek felely meg ennékem azokra, a' mellyeket én tenéked ennek előttő irtam. En annyi idővel meg elírszem, csak valamit el távoztathassak, a' mint

a' leg

a' légrőszab dolgokban el távoztathatunk, mivel ennek előttő semmitül magamat nem őriztem. Légy jó egészséggben!

44. *M. Antonius Romai Polgár Mester Ciceronak sok jót kíván!*

SOK foglalatoffágim, és a' te hertelen valo elmenifed miatt lőtt, hogy te veled nem szolhatnék és vigezhetnék ezen dolog felől. Mellyre nézve filek, hogy az én távul valo litemet meg ne vessd és utálljad, ha pedig jó akaratodat, mellyel mindenkoron voltál hozzám, az én ítéletem szerint meg mutatandod én hozzám örülnyi fogok azon. Kértem a' Césárt, hogy a' Sextus Clodius Roma városába ísmét bé bocsássa, melly kirésemet meg is nyertem. Akartam vala ennek előttő is a' Césárnak jó akaratyával úgy élni, ha te meg engedted és megnyugtál volna rajta. Azért annál is inkább fáradozok, hogy ennékem szabad légyen meg cselekednem, a' te engedelmed által. Hogyha keményebnek és irgalmatlannynak mutatod magadat ő hozzá az ő nagy nyomorúságában és szerencsétlen ségében, nem léfzek ellened, noha kötelesnek tartom s' ételem magamat lenni a' Césár Commentariusának oltalmazására. De bizonyára ha én velem böcsületeffen, okoffan és bölcseu akarsz bänni, és engemet szerető s' böcsüllő akarsz lenni, lágyabban bänsz a' dologgal, és jó akaroja léfzefsz a' Clodiusnak, s' ollyatén értelemben s' ítéletben is léfzefsz, hogy az ifiu Clodius a' kinek meg jobbétása felől jó

reménységben vagyunk, hogy tégedet ellenfégesképpen nem öldöztött, noha te öldözhetted volna az ő Attyának Barátit jó akaróit. Kérlek engedgyed meg, hogy te úgy láttassál és tartassál hogy a' kösfég miat voltál gyűlölségben az ő attyával, és arra nézve ne vesd megezt a' familiát. Mert örömöstyeb és tisztefféssébben teszük le a' kösfég neve alatt föl vett ellenkezéseket, mint valamelly vakmerőségből magánossan való irigységből és gyűlölségből származtak. Annakutánna engedgyed meg, hogy a' gyermeket vezethessem és hozhassam arra az utra és vilekedésre, és az ő gyöngé elmijével elhitethessem, hogy a' gyűlölség és irigység jó idején le titeffék, és maradékinkra ne hagyattassék. Noha bizonyossan tudom édes Cicerom, hogy a' te állapotod minden veszedelemtől távol légyen, mindazonáltal úgy vilem, hogy te vénségedben örömöstyeb akarnál nyugodalomban s' békességben élni, mint buval gondal és bánattal Vigezetre kérlek tégedet, hogy ezen jó akaratomat Clodiusnak mutassad meg, mivel én te kedvedért mindeneket megcselekettem. Mellyet ha én te tőled meg nem nyerendek, a' Clodiusnak meg nem engedem, hogy meg érthesse mennyire böcsüllyelek én tégedet, mellyre nézve annyival is inkább engedelmessebbnek mutassad ő hozzá magadat. Légy jó egészséggben.

45. M. T. C. a' Plancusnak elválasztot Bironak sok jót kíván!

Meg bocsáss ennékem, hogy én gyakorta irok
egy

egy dolog felől, holott ennekelőttő irtam vala tenéked szorgalmatossan a' Buthrotumi állapot felől. Mellyet kedves Plancusom, bizonyára nem azért cselekefzem, hogy keveset hinnék vagy a' te jó akaratodnak, vagy a' mi barátságunknak. Hanem mivel a' mi Atticus Barátunknak ilyen nagy dolga forog fön, és immár a' mi az ő böcsületit és tisztefféget illeti, hogy úgy láttassék mintha ő azt meg nyerhet-e volna a' mit a' Cäsär jonak ismért és ítelt lenni a' mi jelen létünkben, mint bizonyágok előtt, és a' kik pocsetünkkel is annak nagyobb bizonyágára meg erősítettük, a' kik jelen voltunk a' Cäsärnak vigezésében és féleletiben, kíváltképpen mivel ez egész dolog a' te hatalmadban vagy, hogy te azokat a' dolgokat, a' mellyeket a' Polgár mesterek a' Cäsärnak akarattya és felelete szerint elvigeztenek, nem csak jonak étéllyed, hanem még is nyugodgyál azokon, és azok szerint szorgalmatossan el járj. Ez olly kedves léfzen ennékem, hogy semmi kedveseb nem lehet. Es noha immár ollyatén reménységben valék, hogy midőn ezen levelet elvetted volna, meg nyertem volna azt, a' mellyet kitem vala te tőled ez előtt való levelemben: mindazonáltal meg nem szünöm kérefemmél, miglen nem hallom, hogy te azt meg cseleketted, a' mellyet én igen várok és ohajtok. Annak utánna reménlem, meg léfzen, hogy más moddal élünk a' Levél írásban, és a' te hozzánk való nagy jóté temminyedett megköszönnyük. Melly ha meg léfzen, kérlek elhiggyed, hogy nem csak az Atticus, a' kit ezen dolog illet, hanem

hanem én is a' ki szintin úgy fáradozok az en dologban, mint ő kötelefs lélek te hozzád. Légy jo egészségben!

46. *M. T. C. Capitonak*
sok jót kíván!

Nem kitelkedem hogy nem csudálkoznál és föl nem haborodnál azon, hogy gyakorta tenéked egy dolog felől irjak. Az Atticusnak az én jó Barátomnak és akaromnak igen nagy dolga forog fön. En meg ismértem jó Barátidhoz valo jó akaratodat és kézfoltodat, s' Barátidnak is te hozzád valo jó akarattyokat. Jgen meg segíthetz s' elömozdethatz minket a' Plancusnál. Ismértem a' te emberfégedet. S' jól tudom melly kedves légy, Barátidnak, és melly igen szerezzenek tizedet a' te jo Barátid. Senki minket ez dologban jobban meg nem segíthet, mint te, és a' dolog olly igaz, a' mellynél igazab nem lehet, a' mint tudnyi illik a' Polgármesterek a' tanácsnak vigezése szerint elrendelték: minnekutánna meg ismérték volna mind a' törvénynek, s' mind a' tanácsnak vigczésébül. Mind az által azt gondollyuk, hogy mindenek a' te jo akaro Plancusodnak akarattyába helyhezettve legyenek, a' kinek a' mint vélyük a' Polgár mestereknek vigezések teczeni fog, rész szerint a' közönféges jó ért, rész szerint pedig mi érettünk is örömöft meg cselekefzi. Annak okáért kérlek édes Capitom segély meg minket, mellyet hogy meg cselekedgyél fölöttő igen kérlek.

HARMADIK KÖNYV.

1. *Servius Sulpitius Ciceronak*
sok jót kíván!

Minekutánna a' te Tullia leányodnak hálát megéittem volna, bizoynára azon, a' mint illet igen meg szomorodtam, és közönfégesnek tartottam ezen szomorú és viletlen esetet, és ha jelen lehettem volna, el nem hadtalak, hanem vigasztaltalak volna, és keferűfégemet s' szivbéli fájdalmamat előtted kifakasztottam volna. Noha ezen vigasztalásnak neme, mellyel tégedet vigasztallak, nyavalás és keferves, azért, mivel rokonyid és Barátid, a' kiknek tégedet vigasztalniok köllene veled együtt keferegnek, és hasonlo szomorúsággal illetettnék, és sok zokogás és könyvbullatás nélkül nem vigasztalhatnak, és így magok is inkább más embereknek vigasztalások nélkül szűkölködni, hogy nem mint másokat vigasztalni láttatnak: mind azon által elvigeztem magamban hogy mind azokat a' mellyek eszembe jötenek tenéked rövideden megírtam, mellyet nem a' vegre cselekeízem, mint ha azt gondolnám hogy te nem tudnád, hanem hogy a' nagy szűbéli keferűfégnak fájdalomnak miatta elmédbe nem jönnek. Mit használ hogy annyira szomorkodol és kefergesz magadban a' te Tullia leányodnak halálán? gondollyad meg, mint bánt még eddig velünk a' mostoha szerencse, hogy mind azokat

zokat elvesztettük, tudnyi illik a' mi édes hazánkat, tiszteletünket, bocsületünket, méltóságunkat, s' minden tisztességünket, a' mellyek szintén olly kedvesfiek minékünk, mint a' mi édes magzatink, gyermekink. Bár szintén ezen viletlen eset hozzá járulna is, hogy tudnyi illik a' te leányod megholt, mind azon által az előbbeni keferűséghez, fájdalomhoz nem hasonlítathatik, avagy minémő sziv lehet az, a' melly már sok eseteket és nyomorúságokat megkostolt és elfzenvedet, illyetin esetet és nyomorúságot meg nem szokot volna, és mindeneket kiczinre nem bocsúlma és meg nem utálna. Avagy talán azért keferesg, hogy meg holt! szűkség hogy gyakorta meg gondollyad, mi is gyakorta meg gondollyuk, hogy ez nyomorúságos időkben azoknak dolgok igen jól eset, a' kik bánat és fájdalom nélkül ez világbul ki multanak. Vallyon mi lehet az, ez mostani időben, melly okokra nézve inkább kívánhatta volna életit, micsoda dolog? minémő reménység? minémő vigasság? Talán az hogy valamelly Romai iffuhoz férhez menyvén, élhetet volna? Bár mind ezek úgy jlötenek volna is, és tenéked szabadlött volna egyett a' Romai iffiak közül a' te méltóságod szerint Vödnek választani, kire merted volna bizni a' te gyermekidet. Avagy talán azért kívánt volna inkább tovább élni, hogy attul magzatokat szült volna, kiknek jo szerencséjeket látván, örült volna, a' kik az Atyoktul maradott örökségeket megoltalmazhattak, és rend szerint valo tisztekre menendők lehetecnek, s' Atyafioknak kötelességek szerint szolgálhattanak

hattanak volna? Vallyon mind ezek közül mi lehetet? a' mellyet előbb el nem veszhettünk, és a' Cásár el nem vehetett volna, még minek előttö szüleinktül el vettük volna. Detalán azt mondanád, hogy nehezen esék, hogy magzatidtul meg köll válnod, igaz és valo dolog hogy nehéz, ha ez nehezebben nem esik, a' mellyet el köll szenvednünk tudnyi illik, hogy a' mi hazánk úgy elpusztult és romlott. Elő számlálom tenéked, a' melly engemet nem kevese meg vigasztalt, talán tizedet is azon dolog megvigasztalhat, és fájdalmadat meg enyhíthetis' könnyebbitheti. Afiából vísza térvén; midön Agina szigetibül Megára városa felé eveztem volna, körös környül szemlélni kezdettem az orizágokat. Hátam meget vala az Agina szigete, előttem Megára Várola, job felöl Pireus vala, bal felöl Corinthus, melly városok rigenten hires nevezetessék valának, most pedig elpusztultanak és földiglerontatának. Magaban így gondolkodom vala, boldog jsten, mi nyavalás emberek, boszkonkodunk azon, ha mi közülünk valaki meg hal, avagy meg ölettetik, kiknek noha az élettyek rövidgyebb, mint ennyi sok városoknak, a' mellyek elpusztulván öszvö dültének, és egy rakásban vannak. Kedves Serviusom nem tartoztatodé magadat, és nem gondolkodolé arrul, hogy te is ember vagy? El hidgyed kedves Cicerom ezekrül valo gondolkodásín által igen meg vigasztaltattam. Ha tenéked is úgy teczik, gondolkodgyál ezekrül, a' mellyekrül én, tudnyi illik mostanában mig a' Pompejus és Cásár egy másfahada

hadakoztanak, mennyi fok hires nevezetes férfiak el estenek: ezen kívül a' birodalom annyira meg-erőtlenedet és kissebbedet, és minden Tartományok elpusztultanak és romlottanak. Annyira keferesgze tehát egy hallando embernek tudnyi illik a' te egyetlen egy leányodnak halálán, a' ki ha most meg nem holt volna is, egy kevés idő mulván ugyan ő nékie meg kölletet volna halni, mivel hallando ember volt. Minek okáért had el te is a' te keferűségedet, és inkább azokrul gondolkodgyál, a' mellyek illetnek tégedet, tudnyi illik, hogy a' te Leányod annyi ideig élt, a' mennyi ideig élhetet, és hogy ugyan mind addig élt, míg Romában csöndesség és békesség volt; ezenkívül hogy tigateder mint Birot, Polgár Mestert és jövendőöltt láthatot éltében, továbbá hogy ő néki két jeles férjei voltak, és minden jokkal részesült ez világon való éltében, és hogy ugyan akkor eset volna halála, a' midőn a' Római birodalom pusztuláshoz és romlásához közelgetne. Mi lehet tehát hogy te, és a' te leányod a' szerencsének forgásán panaszolkodhassátok. Vigezetre meg emlíkezzel arrul, hogy te Cicero az az okos és bölcs ember vagy, és hogy ugyan a' légy, a' ki másoknak vigasztalást és tanácsot adhattal. Ne is kövessed a' tudatlan orvosokat, a' kik avval kérkednek, hogy másokat nyaválájokban meg gyógyíthatnak, s' magoknak nem segíthetnek; hanem inkább meg emlíkezzél arrul és meg gondollyad magadban azokat, a' mellyeket másoknak tanácsul adnál és egyebeket vigasztaltál. Nem lehet olly fajda-

lom,

lom, mellyet az idonek hoszu volta meg ne könnyebbítsen és enyhítsen: Nem illik te hozzád hogy te erre az időre várakozzál, hanem hogy inkább a te bölcs ítéletteddel eleit vegyed, és ne várakozza arra az időre a' melly tudnyi illik a' te fájdalomat meg könnyebbíteni és enyhíteni. Ha ez élet után más élet vagyon, bizonyára a' te megholt Leányodnak hozzád való szereteti, és az önnön magáihoz való jó akarattya s' kötelessége nem kívánja azt, hogy keferegy szivedben. Engedgyed meg ezt, a' te megholt Leányodnak, cselekedgyed a' te Barátidért és joakaroidért, a' kik te veled együtt szomorkodnak. Cselekedgyed meg a' te hazádhoz való szerettedért, hogy a' te tanácsoddal és segétségeddel élhessen, ha a' szükség úgy kívánja. Vigezetre mivel ollyatén állapotra jutottunk, hogy az időhez köllefék mi magunkat szabnunk, alkalmaztatnunk, ne engedgyed meg, hogy valaki azt gondolná, hogy te nem annyira siratod, a' te Leányodnak halálát, mint a' közönséges jonak nyomorúfagos állapottyát, és egyebeknek, másoknak gyöződelmeket. Most többet ezen dologrul te hozzád irni szégyenlem, hogy ne láttassam a' te bölcseségedben kitelkedni. Annak-okaért hogy ha még ezt az egyet elődbe terjesztem, viget vetek írásomnak; gyakorta lártuk melly csöndessen viselted magadat a' szerencsés állapotokban, és hogy ez által is nagy dicféretet nyertél. Kérlek mutassad meg most is hogy érthessük meg, hogy a' szerencsétlen állapotokban is szintén ollz csöndessen viselted magadat, és hogy ez sem láttassék te-

G

néked

néked, a' mint költetik is nehezebbnek lenni, hogy annyi fok jó erkölcsök közül, a' mellyekkel föl ékesítettél ez egyedül [tudnyi illik a' tűrődelmesség] kívántassék. A mi engemet illet, mi helyen meg értem, hogy csendesízb elmivel légy, azonnal azokrul a' dolgokrul, a' mellyek itt esnek, és minémő állapotban légyen a' mi Tartományunkért fidesre adom. Légy jó egészséggben.

2. *M. T. C. Servius Sulpitiusnak*
Sok jót kíván!

EN bizonyára édes Serviusom, igen akartam volna, ha az én szomorú esetemben jelen lettél volna, a' mint irod, Mert ugyan is mennyire meg enyhíthetted volna szomorúságomat jelen litedben, mind vigasztalásoddal, s' mind velem együtt való szomorúságoddal, könnyen eszemben veszem, mert leveledet el olvasván valamennyire meg szüntem. Mert azokat irrad vala, a' mellyek szomorúságomat meg enyhíthették; és engemet vigasztalván, magad is nem kevés szűbéli fájdalomat kifakasztottad. A' te Servius Fiaid pedig hozzám való kötelefféget a' mint az idő engedte meg mutatta, nem csak abban hogy mennyire bőczüllene engemet, hanem még melly kedvesnek ételni lenni tenéked, hozzám való ebbéli kötelefféget s' jó akarattját. Kinek hozzám való jó akarattja noha mindenkoron ennékem kedves volt, mindazon által soha kedveseb nem volt, mint ez mostani szomorú esetemben. Vigasztal engemet pedig nem csak a' te szép vigasztalással tellyes leveled,

leveled, és szűbéli szánakodásod, hanem még a' te méltóságod is. Jletlen dolognak itélném lenni, hogy ha az én szomorú esetemet olly tűrődelmessen nem szenvedném, a' mint te okos és bölcs ember gondold. De ollykor meg győztettem, és alég állok ellene a' fájdalomnak; mivel azon vigasztalás nélkül szűkölködöm, a' mellyel mások a' kiknek hasomló szomorú esetek volt, birtanak, kiknek példájokat elmémbe forгатom. Mert a' Quintus Maximus Fabius is, ha kinek fia Polgár Mester, és hires nevezetes ember volt, és jeles dolgokat cselekedet, meg holt, és a' Lucius Paulus kinek két nap alatt két fia, és a' mi Gallus Sulpitius Atyánk fia, és a' Marcus Cato, a' kinek szép induiatu és minden erkölcsökkel föl ékesítettet fia is ez világbul kimult, abban az időben éltenek, a' mellyben szomorúságokat, méltóságok, a' mellyet a' közönséges jonak igazgatása által nyertenek, vigasztalhatot. En pedig ékesítségemtől, mellyrül szollasz, meg fosztatván, és mind azoktól a' mellyeket nagy fáratlágim és munkáim által nyertem s' szerzettem, csak ez egy vigasztalásom marad vala, a' melly is el vitettetec ragadtatott tülem. Nem az én jó akaróimnak s' Barátimnak dolgai vagy a' közönséges jonak gondgya vifelefe akadályozott meg engemet, törvény előtt nem vala femmi dolgom, a' Tanács házra nem is nézhettem: mert azt gondoltam vala, a' mint hogy ugy is vala, hogy minden szerencsémtil és bőcsületemtől meg fosztattatam. De midőn így gondolkodnám, hogy ezek közönségessek volnának,

és tégedet s' másokat is szintén úgy illette. Es mindön így magamban törekedném és már tőrödelmes szível izenvedni kényszeriterném, mind azon által vigasztalásom vala tudnyi illik azén Tullia leányom, a' kihez folyamodnék és meg nyugodnám. Kinek bezilgetésére és kegyességére minden gondaimról és fájdalomimról elfelejtkezném. Most pedig ez nagy esettel és nyomorúsággal, mivel az én Tulliam megholt, még azok a' sebek-is, a' melyek már bé gyógyultanak és a' melyekről elfelejtkeztem, meg ujulnak. Mert most, nem ugymint az előtt, ha szomorkodtam és busultam a' közönséges jonak állapotján, az én Tullia Leányom othon házamnál vigasztalt, és szomorúságomat enyhítette míg élt, de mostanában mivel Leányom megholt, és házomnál szomorkodom, a' közönséges jonak állapotjával nem vigasztalhatom magamat, mivel igen megromlott és föl háborodott. Azért elhagyatattam, sem házomnál sem a' Tanács előtt vigasztalást nem lölök, mivel ha a' Tanácsházra megyek inségemet, ha pedig haza jövök szívem fájdalmat látom, és így sohul semmi könnyebféget nem találok. Minekokaért fölöttő igen várlak tégedet, és mentül hamaréb látni kívánlak, nagyobb könnyebfégem vigasztalásom nem lehet, mint a' te jelen lételed, bezilgetésed s' vigasztalásod. Várom vala ugyan eljöveteledet, mivel úgy értettem vala, én nem csak sok okokra nézve kívánom látni, a' te eljöveteledet, hanem még azért is hogy egy mással bezilgezzünk, miképpen és mi módon mulassuk el ezt az időt

időt, melyben magunkat egy embernek tudnyi illik a' Julius Caesárnak akarattya szerint köll szabnunk, alkalmaztatnunk, a' ki bölcs és adakozó és a' mint által láttam, hogy ennékem jó akarom, és te hozzád is nem idegen. Melly így lévén, mindazon által fokot köll gondolkodnunk; mit kölleffék cselekednünk, hogy valamit a' Caesar ellen cselekedgyünk, hanem hogy csöndességben, békességben az ő engedelmitől élhezzünk és meg maradhassunk.

3. *M. T. C. Lucius Quintus Filiusnak* *sok jót kíván!*

SZemtől szembe gyakorta igyekeztem te veled azokról bezilgetni, a' melyeket most távol létemben bátorságossában meg irok; de a' paraszti szemérmesség icszetet. Mert tudom hogy a' Levél semmit sem szégyenel. Kimondhatatlan képpen kívánom, melly kívánságomat úgy gondolom, hogy nem szidalmazhatták, hogy tudnyi illik az én nevem a' te írásidban hirdetések és dicsértések. Mellyet noha gyakorta fogattad, hogy meg cselekedszöl, mindazonáltal, kérlek bocsásd meg hogy úgy szorgalmazom. Mert noha mindenkoron igen kívántam a' te írásodnak nemet, de látom hogy sokkal jelesebb, hogy nem mint gondoltam, és ennékem igen teczet, és annyira föl görjesztet, hogy kívánám, hogy mentül hamaréb a' mi jeles cselekedetink a' te írásid által hirdetetnének és dicsértetnének. Mert engemet nem annyira a' mi maradéknak felölünk való emlékezete halhatatlanságomnak némi

némő reménfégére kényszerit, hanem még az is hogy éltében mind a' bizodalagódnak méltóságával, s' mind a' te jo akaratodnak jelenfégével, avagy a' te szép elmédnek bölcsességével élhetnek. Jgen jól tudtam vala, midőn ezeket írám, mennyire terheltetnél azokkal a' dolgokkal, a' melyeket magadra válaktál, és a' melyekhez már hozzá is kezdetél. De mivel láttam vala, hogy te már az Olasz országi, és a' Sylla és Marius között való hadrul írot könyvedet elvigezted volna: és azt mondád vala, hogy más dolgokhoz kezdenél, el nem felejtkezhettem magamról, hanem eszedbe akartam jutatni, hogy el ne feleitenéd, hogy ha inkább akarnád az én dolgaimat a' többi dolgok közébeírni, hogy így egymás után következnének, avagy külömb könyvet írál, a' mint ezt fokban a' Görögök közül cselekedték; tudnyillik a' Calisohenes a' ki a' Trojai hadat leírta, Timæus a' Pyrrhus királyról, Polybius az Africai Scipiorul, mely hadban Numantium városát elpusztította. Kik mindnyájan, ezeket a' följöl emlíret hadakat, az ő íráfoktul elválasztották, és külömb írták: és így te is az benlévő pártütéseket, azoktul a' hadaktul a' melyeket az ellenféggel és az országokon kívül valokkal víveltünk, elválaasztanád. Jol lehet a' mi az én dicseretemet illeti nem annyira szükségeseznek látom lenni, de a' mi a' historiáknak való leírását; hasznos, mert te nem várakozol addig, míg arra a' historiáknak részére jut, a' melyben énfelőlem helyessen emlíkezhettől, hanem mindgyarást hozzá kezdesz az egész dologhoz, és annak

annak az időnek leírásához a' melyben Polgár-Mester voltam. Ezen följöl tudom, és mintha szememmel látnám, ha csak egyféle dologban foglalatokodol és egy személyről íriz, mely szépen és ekesen mindenekről fogsz írni. Es noha eszembeveszem mely szemtelenül cselekedgyem elsőben is hogy te néked olly nagy terhet szerezzek [és mivel méltán meg tagadhatod ennékem fok foglalatosságid miatt] másodszor pedig ebből kitetzi szemtelenfégem, hogy dicseretemet kívánom, mert talán az én cselekedetemet dicseretre méltónak nem étéled lenni? de mindazonáltal a' ki a' szemérmetességet egyszerű elveszté és azon egyszerű által hág, az, az után semmit sem szégyenél. Annak okáért fölöttő igen kérek, hogy jobban a' mint gondolod diczerjed és föll magasztallyad cselekedetemet, és az én dicseretemenek ki terjesztésében, ne gondolly azokkal a' melyek a' historiáknak leírásában kívántatnak, és azt a' jo akaratott, meg ne utállyad, a' melyről egy elő járo beszédben szépen írtál vala, hogy tudnyi illik a' te historiákrul írt könyvedben az igazságott meg akarnád írni, és attul senki jo akarattya avagy barátsága által el nem akarnál szakadni, s' távozni, nem külömben mint a' Hercules a' Xenophonnál a' világi gyönyörűségek által el nem szakasztathatott, el nem vitetethet a' dicserettől és tisztességtől, kérek annak okáért, ha az én kirísemnek helet adcz, es meg nem utálod az én kirísemet, hanem a' mi barátságunkért, az igazságon kívül is ennékem kedveznyi fogsz, hogy ha reá birhatlak tizedet, hogy ezen histori-

historiának leírását magadra válallyad, léssen úgy gondolom elég bő materiád, a' mellyben a' te elméd, és bölcselégedet meg mutathatod. Mert a' pártütésnek kezdetitől fogva az én szárazkivetésemből való vízfzja jövetelemig, úgy gondolom hogy nagy könyvet írhatz, a' mellyben meg is írhatod minémő pártütések és változások estemek a' Romai birodalomban meg magyarázván minémő okokból indéttatott a' Catilinátársaiival együtt, hogy illyetén cipártolást szőzött, és mink is minémő okokból indéttattunk, hogy ez gonosz pártütöket meg büntettük, szidalmaz ván egyszer mind és gyalázván azokat, a' mellyeket szidalomra méltónak étfz lenni, diczérván pedig bizonyos okokkal meg mutasfad a' mellyek dicseretire méltok. Es ha világossabban s' bővebben szokásod szerint minden dolgokat meg irandasz, fokoknak én ellenem való hűtölenségeket, utánnam való lefelkedifeket, árulásokat föl jegyezzed. Az én fok féle szerencsétlenségem bő materiát szerez tenéked az írásra, és ugyan gyönyörűséggel tellyeset, mellynek olvasása az olvasoknak elméjeket gyönyörkötetni fogja. Mert semmi nem lehet kedvesebb és vigasságosabb az olvasónak mint az időknek változása, s' szerencsének forgása. Mellyek noha minékünk nem kedvesek voltak a' meg próbálásban s' elfzenvedésben, mindazon által kedvesek lesznek az olvasásban. Mert az elmúlt nyomorúságokról való emlékezet kedves. Egyebeknek pedig a' kik semminémő nyomorúságot meg nem kóstoltanak, és semminémő szerencsétlenséget

féget meg nem próbáltanak, másoknak nyavalyájokat s' szerencsétlenségeket minden fájdalom nélkül olvasván s' arról gondolkodván, még a' gyönyörűség is kedvesen esik. Mert vallyon, kicsodát nem gyönyörködtet, nem kevés gyönyörűséggel együtt, az Epaminondas Thebauusok hadnagya, ki mindön Mantinæa városánál meg akarna halni, halálos sebben esván az ütközetben; annak utánna parancsolta meg hogy tefiből kivonnyák a' nyilat, minek utánna kérdezván, meg mondták volna néki, hogy paifat az ellenség el nem nyerte: és hogy a' nagy fájdalomban csöndeszen dicéretes halállat holt volna meg: Vallyon kinek elméje nem gyönyörködik olvasván a' Themistoclesnek számkivetésben küldtetését és vísza jövetelit; Mivel még az esztendőként lőtt dolgoknak rendel való föl jedzések is mint egy Calendárium gyönyörködtet minket. De az hires nevezetes férfiaknak kétféles és veszedelmes esetek, gyakorta csudalkozást, várakozást, örömet, szomorulágot, reménféget, filelmet szerez minékünk, ha pedig azoknak szerencsés és kíváncsok ki menetelek történt, megelgedik a' mi elmink a' vigasságos olvasásnak gyönyörűségével. Melly enném annyivalis inkább kedvesebben éfik, ha reá bihatlak arra, hogy a' te historiákról irt könyvedben, a' mellyben meg lőtt dolgokról egész historiákat írsz, az én dolgaimnak kezdeteket és ki meneteleket nem különben mint egy költött dolgot el választasz. Mert a' mi cselekedet dolgainknak, s' tanácsainknak csudálatos folyási s' ki meneteli valnak. De nem gondo

gondolom hogy bizelkedésből láttassam kívánni a' te jó akaratodat, mivel meg jelentem hogy én inkább kívánok te általad dicsértetni és hirdettetni: mivel nem is vagy te olly esztelen, a' ki ne tudgyad kilégy: és hogy azokat a' kik tenéked nem jó akaroid és te felőled keveset tartanak, szintén ollyatén irigyeknek aléod lenni, mint azokat bizelkedőknek, kik tizedet dicsérnek. De nem is vagyok olly esztelen, hogy én az által mind örökén dicsértetni kívánnyak, a' ki az én dicséretem által magának diczéreret ne szerezzen szép okosságért és elméjért. Mert még a' nagy Sándor is nem azért kívánta hogy az Apelles képét le írja, és a' Lyfippus ki faragja, mint ha őket igen szerette volna, hanem hogy aztétélte vala, hogy azoknak Mesterségek nem csak ő nekik magoknak, hanem magának is a' Sándornak nagy diczéreretire fogna szolgálni. Es ez a' két jeles Mester emberek Apelles és Lyfippus azt szerzették, hogy a' kik a' nagy Sándort nem ismérték, kép által meg ismérték, melly képek ha szintén semmit sem írnének is, mindazon által a' hir es nevezetes férfiak híreket, neveket azok által el nem vesztik. Agesslaus a' Lacedaemoniajoknak királyok is a' ki képét sem le írva sem pedig ki faragva el nem szenvedte, szintén ugy dicsértetik mint azok, a' kik magokat le iratták és képeket ki faragtatták. Mert Xenophonnak egyik könyve, mellyet irt felőle minden képeket és föl emelt oszlopokat föllyül haladott, az az szintén ollyatén nagy dicséretire szolgált neki, mint ha minden képiroktul és kép faragoktul

oktul le irattatott, és ki faragtatott volna. Es ez ennékem annál is dicséreteffeb lészén s' egyers s' mind, mind örömömre s' mind hiremnek s' nevennek dicséretire, ha a' te irásid által dicsértetem, és nem mások által: hogy tudnyi illik nem csak a' te ékeffen valo irásod által szolgáltál ennékem, valamint a' Timolcontusnak a' Timeus, avagy a' Themistoclesnek a' Herodotus, hanem hogy méltóságoddal is, mint hires nevezetes férfiu, ki a' köszönléges jonak igazgatásában, nagy és nehéz dolgoknak vigben vitele által meg ismérttél és meg próbáltattál, hogy tudnyi illik nem csak az a' szép dicsíret, [mellyet midőn a' nagy sandor Sigæum városában irkezet volna, a' Homerustul az Achillefnek adattatni mondásot] hanem hogy hires nevezetes férfiunak szép bizonylaga is velem köszönlégesnek lenni láttassék. Mert ugyan is teczik ennékem a' Hector a' Nevius Pöetánal, a' ki nem csak azon öröl vala, hogy őtet dicsérnék, hanem hogy azt is mondgya vala, hogy inkább örülne azon, hogy tiszttefféges és diczéretes férfiu által dicsértetet volna. Mellyet ha te túled meg nem nyerek, az az ha valamelly dolog tégedet meg akadályozna [illetlen dolognak étlénem ugyan lenni, ha valamit kérnék te túled, és meg nem nyerném] talán ollyan dologra fakadok és ollyant követek el, a' mellyet gyakorta fokban meg feddenek, Magam irok magam felől, más sok jeles férfiaknak példajokat követvén. De a' mint magad tudod, hogy mindeneknek előttő ezek kívántatnak azokban, a' kik magok felől irnak valamit, hogy tisztteffégessem

fégeffen és mirtékleteffen irjanak magok felől, a' mi dicféretre valo, az mi feddésre valo pedig azt elhadgyák. Ezen föllyül az is hozzá járul hogy annak a' dolognak a' mellyet irnak kevessebb hitele, és méltósága vagyon, végezetre fokban is meg feddik és káromlyák, és azt mondgyák, hogy az küszködő játék helyben mértékleteffebbek a' ki hirdető és ki kiáltok, mint az illetin irok, kik midőn más diadalmásoknak fejekre koronát föl tötték, és azoknak neveket föl szoval ki kiáltották, magok pedig, midőn a' játéknak elvigeződése előtt koronával meg ajándékoztatnak, más hirdetőt avagy kikiáltót választanak, hogy így önnön magokat mint diadalmásokat magok ne hirdessék. Mind ezeket én el akarom távoztatni, és ha az én dolgaimat magadra vállalod, eltávoztatom, és arra is kérek, hogy meg cselekedgyed. Es hogy azon ne csudálkozzál, mert tudnyi illik olly fölöttő igen, és olly fok szokkal kérjelek tégedet, mivel gyakorta azt fogadtad ennékem, hogy szorgalmatozzan meg irod az én dolgaimat és azoknak ki meneteleket; annak a' fiettetésnek avagy fietségnek kívánsága, a' melly felől eléb irtam, sörkenget engemet, mivel mindenben gyors vagyok természet szetint, és azt akarnám, kívánnám, hogy a' mihez egyfzer kezdek, azon mentül hamaréb által es nem, és hogy más egyebek is még éltemben a' te irásidből meg ismérjenek, és mi magunk is a' mi hírünknek s' nevünknek dicséretivel ez világon részeshessünk. Ezen dolgok felől, ha nehézségedre nem leszen, kérek ird meg ennékem, mit tévő avagy

avagy cselekedendő lézfesz. Mert ha magadra vállalod ezen dolgot minden dolgaimot, a' melly eket cselekedtem rövideden öszvő foglalom: ha pedig más időre hallasztasz engemet, szemtül szembe bővebben szollok ezekről. Te mindazon által meg ne szünnyel, hanem mind azokat vigben vigyed, a' mellyekhez kezdetl, és engemet mint jó akardat szerezsz. Légy jó egészségből!

4. *M. T. C. Titus Pomponius Atticus-*
nak sok, jót kíván!

AZ én nagy és nyavalyás ügyemben igen meg szomorodtam hogy szemtül szembe te veled nem vigezhetek, mindazon által élni akarok a' te tanácsoddal. Az én el mém pedig ott jár. Ha a' Pompejus Olasz Országbul ki mégyen, [a' mint hogy meg is cselekszi úgy gondolom] te mit gondolsz hogy cselekedgyem? és melly könnyen tanácsot adhatsz, mind a' két részről tudnyi illik ki mennyeké vagy meg maradjak Olasz országban, valami el mémbe jövend, meg magyarázom. A Pompejusnak mind hozzám valo sok jó tétémennyi, s' barátsága a' mellyel élünk, s' mind a' közönséges jonak ügye arra kényszerit engemet, hogy az én tanácsomat az ő tanácsához, vagy állapotomat az ő állapottyához szabjam és alkalmaztassam. Ez is hozzá járul, ha meg maradok Olasz országban, és a' jámbor polgároknak és jeles férfiaknak társaságoctul el szakadok, a' Cásárnak hatalma alá köll adnom magamat, a' ki noha sok dolgokban jelenti s' mutatya magát

jo akaromnak lenni, és hogy ugyan az, is legyen, én [a' mint magad tudod] ennek a' következendő haboruságnak gyanuságáért régen ennek előtte eltávoztattam: mindazon által mind a' kettőt jól meg köll gondolnunk, mind, mennyit köll hídunk a' Césárnak, s' mind ha már tudjuk is hogy a' mi jo akarunk léend, illetve jeles férfiat és jámbor polgárt olyatén városban laknyi, melyben az előtt nagy tisztességben méltóságban volt, tiszteteket viselt, jeles dolgokat vigben vűrt, az híres nevezetes jövendőlőknek is társaságokban élt, szabadságával s' igazságával né élhessen: nagy vezedelembe adná magát, és ugyan talán valami nagy gyalázattal, ha a' Pompejus még egyszer a' várást elfoglalna. Ez az első-ről elég legyen, vigyáz már a' többire mi következik a' másíkról. A mi Pompejusunk okossan és jelesen még semmit vigben nem vűrt, ezenkívül mindeneket az én tanácsom és méltóságom ellen cselekedet. Nem szollok régi dolgairul, hogy tudnyi illik táglálta és tartotta a' Césárt Roma városának nagy kárára, nagy méltóságra ötet föl emelte, méltóságába meg-erősítette. A Pompejus volt azoknak a' törvényeknek szerzője, a' mellyek szereztetnek az erőszak és jövendőlifek ellen. A Pompejus segitette egyik, hogy a' Césárnak továbbá is engednek a' Francia Országott, a' Pompejus a' Césárnak Vője, a' Pompejus vala jövendőlő, az én ellenségemnek a' Publius Clodiusnak abban a' társaságban valo bévitetelekor: a' Pompejus szorgalmatosabbban munkalkodott az én Roma városába valo vísza jövetelemen,

mint

mint számkivetésemnek előttrő Roma városában valo meg marasztásomon: A Pompejus segitette a' Césárt hogy tovább uralkodott Francia országban: A Pompejus a' Césárt távul létében dolgaiban előmozdította, ugyan ő a' Pompejus fáradozott abban, midőn harmadszor Polgár Mesterre választator, minekutánna a' Romai közönséges jonak állapottyát oltalmazni elkezdette volna, hogy a' városnak igazgatoi meg engednék, hogy ennekutánna a' Polgár Mestereknek választásában a' Césárnak tavul lételekor is a' Césárrul el ne feleltkeznének: mellyrül Pompejus ugyan magánossan valo törvint szerzett, és a' Marcus Márcellusnak a' ki akk orbéli Polgár Mester volt ellene állott, a' ki azt mondotta, hogy a' Francia Országban valo uralkodásnak ideje Bőjt más havának elsődik napján ki volna. De hogy mindezeket el hadgyam, mi lehet gyalázatosab, mi lehet esze vesztetieb, ennél az ő Roma városából valo el menetelnél, avagy inkább az ő rut elfzaladásánál? Vallyon melly czikkelekre és okokra nem kölltetet volna nékie inkább állani, a' mellyeket eleibe adott a' Césár a' ki a' bikiességre hajlott, mint hazájából ki menni, és azt elhadni. Meg vallom hogy nem jo czikkelek és okok voltanak, a' mellyeket a' Césár eleibe terjesztet, de most vallyon mi lehet ennél gyalázatosab, tudni illik a' hazájából valo ki menésnél? De itt valaki azt ellen vethetné hogy Roma városát hatalma alá veti. De mikor? avagy micsoda kézűlettel vagyon hogy víszontag meghaithassa hatalma alá hazáját. Nem de nem vesztet-tüké

rüké el a' Picenumi orizágot, a' Roma városához. valo utat vallyon nem ujtottaké meg néki: avagy a' városnak minden kincse és pénze nem adatotté kezibe a' Cæsárnak a' mi ellenségünknek. Vigezetre nincsen ügyök és oltalmok, nincsen hadi erejek, nincsen bátorlágos helyek a' hová azok, a' kik hazájokat oltalmazni akarják folyamodgyanak. A Pompejus Apulia tartományát választotta, a' melly Olasz országnak a' tábori eledelrenézve leg szűkebb része, és ettül a' hadtul s' haborulágtul leg meszebb vagyon, kétségben esés miatt, mivel nagy hadi ki- szűletünk nincsen az alkalmatos elszaladásnak kedvéért a' tengerhez sietünk. Akaratom ellen kezdetem a' Capua városában valo birodalomhoz, nem arra nézve, mint ha felnek annak a' tisztnek viseléséről, hanem hogy ok nélkül látom, hogy sem a' főrenden valok sem a' Polgárok nem szomorkodnak a' Pompejusnak veszedelmen s' szerencsétlenségén, de a' jámbor emberek szomorkodtanak mindazon által nem fölöttő igen, a' mint a' világnak szokása, és a' mint eszembe vettem a' városnak nagyob része és az alacson renden lévő Polgárok a' Cæsárnak részire hajlottanak. Sokán változásokot kívannak a' városban: Meg mondtam mind ezeknek, hogy én semmihez nem kezdök az Cæsár ellen, oltalmazó hadi segétség, és költség nélkül. Annak-okaért semmi dolgom nem volt, mivel mindgyárat kezdetitül fogva eszembe vettem, hogy az el szaladáson kívül semmi egyébbre nem agganának s' vigyáznának. Ha színtén a' Pompejus után szaladok is, de hová kérdés?

a' Pom-

a' Pompejus után szaladgyaké, nem cselekefsem? hát kihez folyamodgyam, midőn Formiumbul eljöttem volna, értettem hogy a' Cæsár az ő hadi népével azokon a' helyeken volna, és bátorlágossan Lucernum városába a' Pompejushoz nem mehénék. Olasz Országban lévő tengeren kényszerítettünk kemény télen mennyi, s' nem is tudgyuk merre. Kérlek mondgyad meg, hogy ha az én Bátyámmal menyeké, vagy ő nála nélkül? avagy az én fiammalé, avagy miképpen és mi módon? Mert mind a' két részről nagy kéntelenség leszen és nagy szomorúság. De minémő nagy haragra görjed föl mi ellenünk és a' mi jofzágunk miatt, jelen nem litünkben a' Cæsár? Kétség kívül hamazréb mint máy embereknek, jofzágok miatt: azt gondolván hogy ez által a' kösfégnek joakarattyát magához kapcsollya mi rajtunk valo erőszak titel által. Kerlek mondgyad meg már, melly nehezen essék, Olasz Országbul ezeknek az akadékoknak másova valo vitettetések, akarám mondani a' Birodalmi pálczának, a' melly a' Polgár Mesterek előtt vitettetik vala. De vallyon melly hely leszen minékunk bátorlágos, hogy már jo széllyel evezzünk, avagy szél fujtában mennyünk, minek előtte a' Pompejushoz jövendénénk. De hová, és mely felé siessünk, a' Pompejus után nem tudgyuk. Hapedig a' Cæsár ellen leszek, és a' Pompejus részére állok, azt fogom cselekedni, a' mit a' jeles férfiak, tudni illik a' Lelius Martius Philippus. L. Flaccus és a' Quintus Mutius Scævola cselekedtenek, midőn a' Cornelius Cinna uralkodnék, és a'

H

kegyetlen

kegyetlen Marius kegyetlenkednék, akar minémő ki menetele lőtt legyen a' Philippus dolgának: a' ki noha azt szokta vala mondani, hogy ő már mint egy előre látta s' ezébe venne a' Cinnának kegyetlenségét, a' melly következet avagy meg is lőtt, mindazonáltal inkább akárná azt, hogy a' Cinnát Roma Városába bé bocsátának, mint hogy a' Philippus, Mutius, és Flaccus a' várost ellenséges kézzel meg szállának, és a' Cinnát ki üznek. Sokkal különbben cselekedet a' Thrasybulus a' ki Athenasvárosából ki üzettet, és talán is, de mind azon által a' Mutius Scævolának tanácsa és szándéka helyes és illendő, a' L. Philippusnak igyekezete is nem rendetlen. Mivel pedig az időhöz köll szabnunk magunkat, és a' jo alkalmatosságot midőn jelen vagyunk, el nem köll mulatnunk. Es noha az elfzaladásra alkalmatosságunk vagyunk, mind azon által, az a' tisztesség, böcsület a' mellyre váraozom únalmas. Legyen ugyan a' Cæsar a' mi jo akaronk, a' melly bizontalan, de bár a' legyen is, vallyon ennékem tulajdonétyaé a' diadalmat. Es ha ugy lenne is, vallyon nem veszedelmes volnaé hogy ha el nem venném, és ha elvenném is, nagy irigységet válalnék magamra minden felől. Te talán azt mondanád, hogy nagy és sullyos dolog, és az ember könnyen vigire nem mehet, mind azon által ebből ki köll fejtőznünk, de miképpen és micsoda formán lehet meg? és hogy azt ne gondollyad, hogy én örömöft meg maradok Olasz Országban, mivel bővebben szollottam ezen dolog felől, meg is törtinhetik az, a' mint meg is törtinik

törtinik sok féle kérdésekben, hogy ezen dolgot, (tudni illik Olasz Országban valo megmaradásomat) sok világos szokkal és argumentomokkal ki jelentettem, mindazonáltal a' másikat tudnyi illik Olasz Országbul valo ki menetelemet világosabbakkal. Annak okáért kérlek tégedet, ugy adgy tanácsot ennékem, mint nagy és derék dologban tanácsot kérőnek. Mind Cájétában s' mind Brundusiumba kézfétet hajonk vagyunk, a' mellyen Pompejus után szaladhatunk. De imeugyan azon éczakán, midőn ezen Levelemet Callenum városában írnám, követek irkezinék és Levelek a' kik azt jelentik vala, hogy tudni illik a' Cæsar Corfinium városához irkezet, és hogy a' Domitius Corfiniumnál kéfzen válogatot hadi sereggel táborba legyen, és meg ütközni akarjon. Nem gondolom hogy Pompejus a' Domitiustul elfelcitkezzet, ötöt elhadgya és meg ne segéslye, és noha a' scipiot Brundisium városába felé két sereggel előre elküldötte, ugyan azon Leveleben irt vala az akkorbéli Polgár Mestereknek hogy ő nékie teczenék ha egyik a' Polgár Mesterek közül azt a' hadi sereget a' mellyet a' Polgár Mesterek öfzö gyűjtötenek a' régi Legioval együtt, mellyet a' Cornelius Faustus gyűitött vala Siciliában hozna. De rutt dolog lészén, ha a' Domitiust, a' ki segétséget kíván el hadgyuk. Vagyunk ugyan egy kis reménségem, hanem nagy is mindazonáltal ezekben a' helyekben bizonyos, hogy tudnyi illik az Afranius a' Pirenæus hegyén a' Treboniussal meg ütközött, és a' Trebonius meg verettet, és hogy a' te Fabius-

fod a' Caesárnak hadnagya, kapitánya az ő seregivel azon a' helyen által ment. De egy szóval az a' hír foly hogy Afranius nagy néppel közelgeffen. Es ha úgy vagyon talán Olasz Országban meg maradhatunk. En pedig, mivel nem tudjuk bizonyosan a' Caesárnak utyát mely felé megyen és hová, mivel azt gondoljuk vala, hogy Capua avagy Luceria Városa felé menendene. Leptat a' Levelekkel együtt Pompejushoz küldöttem: magam pedig hogy valami szerencsétlenségben ne esném, vissza tértem Formiumba. Ezeket akartam értesedre adnom, hogy tudgyad, örvendetesebb és vigabb elmivel irtam ezen levelemet, mint lez előtt valott, nem követvén mindazonáltal az én magam tanácsomat, hanem a' tiedet szorgalmatosan keresvén s' vizsgálván. Légy jó egészséggben!

*5. M. T. C. a' Dollabellának
sok jót kíván!*

Noha kedves Dolabellam, én a' te böcsületeddel meg elgedtem vala, és az nagy örömömre vigaságomra volt, mind azon által nem tagadhatom, hogy fölöttő igen örvendezek azon, hogy az emberek a' te dicziretedben engemet közönségeffen részeszé tesznek. Senkire nem találtam még [sokakkal szollok ugyan minden nap, mert sok emberséges emberek vadnak, a' kik egészségeknek kedvéért, ezekre az egészséges helyekre jönnek: ezenkívül sokan a' szomszédságban lévő helyekről az én rokonyim és jó akaróim közül] a' kik midőn tégedet igen dicsernek

csérnének, ennékem azonnal meg ne köszönnék Mert el hitették magokkal, mivel te az én intésemnek helyt adcz és az én tanácsomat meg nem veted, hogy jeles polgárnak és Polgár Mesternek meg mutatod magadat lenni; kiknek én noha igazán megfelelnék, hogy te magad tanácsával és magadtul cselekedszöl mindeneket, valamelyeket cselekedszöl, és hogy senkinek tanácsa nélkül nem szükölködöl, mindazonáltal tellyeséggel nem értek egyed, vélek hogy a' te dicziretedet meg ne kiffebbitsem, ha mindennek az én tanácsommal látnának lenni, s' nem is igen ellenzem s' tagadom. Mert hogy megvallyam, a' tisztességgnek jobban hogy nem mint illenék kívánója vagyok. Mind azon által nem gyalázatos tenéked, a' mely a' hatalmas Agamemnon királynak dicseretes volt, hogy tudnyi illik ő néki a' tanácskodásban ollyatén okos és bölcs tanácsadója volt, a' mint a' Nestor: ennékem pedig nagy dicseretemre szolgál, hogy te mint iffiu Polgár Mester, nagy dicseretbe vagy mindenek előtt, a' kién alattam nevelkedtél és emberre lőttél. Ezen kívül midőn én Neapolisba érkeztem volna a' Lucius Caesarhoz betegségében, noha egész testiben nagy fájdalmokat Sérelmeket szenvedne, mind azon által minkelelöttő köszönné ennékem, azt mondgya vala. Edes Cicerom örülsz azon; hogy a' Dollabellánál ollyatén nagy böcsületben vagy, ha én az én Néném fiánál Marcus Antoniusnál ollyatén böcsületben volnék, jobb kárban volna a' közönséges jonak állapottya. A te Dollabelládnak mind örülsz s' mind

köszönöm, a' kit én egyedül igazán Polgár-Mester-séged után. Annak utánna fokat beszillet a' Cäsár-nak halála felől, és a' dolognak kimenetele felől. Eszekenkívül meg vallotta hogy soha semmi jelessebben, semmi dicséreteffeben nem eshetet, semmi a' közönséges jonak előmenetelire hasznosab nem történhetet: és hogy minden emberek azt mondyák. En pedig arra kérlek tégedet, engedyed meg, hogy én is részefs lehessék a' te dicséretedben, ha szinten meg nem érdemlettem is. Noha édes, Dolabellam [ezeket trefa gyanánt irtam] minden dicséretemet ha valahol még vagyón, készebb volnék veled közlenem, hogy nem mint a' te dicéretednek leg kissébb részét kívánnom: Mivel én tizedet mindenkoron mind szerettelek, a' mint magad is tapasztalhattad, s' mind a' te cselekedetid által annyira föl görjedtem a' te hozzá való szeretetre, hogy tégedet soha jobban, a' mint mostan nem szerettelek. Mert [elhidgyed] hogy a' tőkélletességnél és embernek jó maga viselésénél semmi szebb, semmi ékeffebb, semmi kedvessebb nem lehet. Mindenkoron a' mint jól tudod szerettem a' Marcus Brutust, az ő szép elméjeért, kedves erkölcséért, s' kívált képpen való jámborságáért és álhatatosságáért, mindazon által bőjt más havának 15. napján, mellyen a' Jullius Cäsár megöltetted, az én hozzá való szeretetem annyira meg, öregbedet, hogy én magam is csudálkoznám rajta, hogy én azt jobban szerethefsem, a' kit ennekelőtő igen szerettem. Vallyon ki vala az a' ki azt gondolhatta volna, hogy az én te hozzá való szerete-

tem.

tem jobban nevelkedhessek és meg öregbédhessek. De olly nagy azt mondhatom, hogy az előtt csak jó akarat voltam, de most szeretlek is. Annakokáért nem szükség hogy én tizedet incselek, hogy a' te böcsületedre és méltóságodra vigyáz és gondot viselly. Elő hozok. [számlálok] híres nevezetes férfiakat, miképpen tudnyi illik szoktanak azok cselekedni midőn valakit inteni akarnak: Hireffebbet nevezetesebbet te náladnál nem tudokszükség hogy te magadat kövéssed és magaddal tufakodgyál. Nem is illet tizedet, a' ki ennek előtő olly jeles dolgokat vigben vittél hogy magaddal meg hasonlanál. Melly mivel ugy ligyen, nem szükség az intés, hanem inkább fok jokat köll tenéked kívánnunk, Mert a' történt meg te rajtad, mellyet nem tudom történté valaha valakin, tudnyi illik hogy az a' kemény büntetés, mellyel a' párt ütőket meg büntetted, nem hogy gyűlölféges lett volna, de inkább a' kösségnek kedves és kellemetes volt, és nem csak minden tisztetésséges böcsületes polgárnak, hanem még a' leg aláb valónak is tetszet. Ha ez te rajtad törtinet szerint törtint volna, minden jot kívánnék a' te szerencsédnek; de a' te bátorlágodbul, szép elmédbul, és okos tanácsodbul származott. Olvastam a' te orátiodat, mellynél semmi bölcsébb, okosabb nem lehet, mert olly csöndeszen léptél járultál a' dologhoz, és vigezetre olly szépen be fejezted, hogy maga a' dolog mindeneknek egyenlő értelmekkel tisztetnéd veled a' párt ütőknek meg büntetésekre. Megszabadéttad annakokáért a' Vározt a' veszedelemtől.

lemtől, a' polgárságot pedig a' félelemtől. Melly cselekedeted által nem csak nagy hasznára voltál az egész városnak, olly rövid idő alatt, hanem még szép emlékezetet is szerzettél magadnak. Melly cselekedetedért el hitessed magaddal nagy reménységét helyhezteti benned a' Város, hogy tudnyi illik azokat, a' kik a' Cásárnak kegyetleniségéből megszabadították a' Várost, és előbbenyi szabadságára hozták, nem csak oltalmazod, hanem még tisztelkedel is megajándékozod és nagy méltóságba helyhezteted. De a' mint reménlem ezekről szemtől szembe egyik nap bővebben szollok. Te mivel a' várost és a' közönséges jonak állapottyat oltalmazod, és minket is, azon légy kedves Dolabellam, hogy magadról is el ne felejtkezzél, Légy jó egészségben!

6. M. T. C. Brutusnak sok jót kíván.

A Mi dolgaink jobb állapotban láttatnak vala lenni, mert bizonytal tudom, hogy tenéked megirattattanak, a' mellyek történtenek. A két Polgár-Mesterek tudnyi illik a' Hircius és Pansa úgy viselték magokat, a' mint gyakorta ő felőlök írtam. Az iffiu Cásárnak az Octavius Augustusnak ki mondhatatlan szép indulattya vagyon a' jo erkölcsökre és tisztességre, Vajha olly könnyen, igazgathatnánk és vezethetnénk őtett, a' ki olly nagy tisztességben és méltóságban vagyon mindenek előtt, melly könnyen még ekkoráig vezettük. Nehéz ugyan, de mindazon által jo reménységben vagyunk felőlő. Mert elhitette magával az iffiu Cásár, kíváltképpen én

énáltalam, hogy mi az ő segítségé által marattunk meg, és bizonyára ha ő az Antoniuszt erővel a' Várostul el nem űzte volna, mindenek veszendőben lórtének volna. Három nappal avagy négy nappal ez előtt, minek előtt ez a' jeles dolog történt volna, [az az, az Antonius meg vértettetet volna] az egész város megiedvén, felelőstől, gyermekestől te hozzád folyamodik vala. Meg örülvén pedig [mert segítségé irkezők] szent György havának 20. napján inkább kívánta a' te ide való jövedeledet, mint hozzád való menetelit. Melly napon én is az én fáradságomnak nagy és sok izbéli munkámnak szép jutalmát vettem, ha lehet valami jutalma az igaz tisztességnek és böcsületnek. Mert az egész Roma városában lévő kösség én hozzám todukt, és engemet nagy kiáltással és tapsolással a' Capitoliumba bé kifizirt, és ott a' kösségnek eleibe a' törvény tévő helyre allétot. Nincs én bennem semmi meg feddésre dorgálásra való, nem is köll lenni. Mind azon által minden renden lévőnek egyenlő akarattyok, köszönések, és jot kívánások indét engemet, azért, mivel dicséretes az, hogy én a' polgárság előtt kedves és köllemetes vagyok, a' közönséges jonak előmozdításáért. De ezeket inkább akarom hogy mások által ércsed meg, kérlek tégedet mennél szorgalmatosabbban lehet, tudósíts engemet, a' te dolgaid és tanácsid, vigezésid felől, azt is jól meg gondollyad, hogy a' te kész voltod, heában valonak ne láttassék. A Nemes Tanács és az egész Romai kösség ollyatén értelembe vagyon, hogy soha semminemő

minemő ellenség jobban meg nem érdemlette a' bűntetést, mint azok a' kik ebben a' hadban, hazájok ellen támadtanak es fegyvert fogtanak, kiken én együl egyik boszútállok, minden jámbor embereknek az ő ételek szerint. Te ezen dolog felől minémő ítéletben légy magad jól tudod. En úgy gondolom, hogy a' három Atyafiaknak egyenlő ügyök legyen. Kér jámbor Polgár Mesterek elestének a' Mutina városa alatt való harczon, kik egyebet a' jámborlagon kívül nem tudtanak. A Hircius az útközetnek helin eleset, a' holott egy kevés nappal az előtt diadalmas volt. Mert a' Panfa, minekutánna igen meg sebefittetet volna, a' nagy fájdalom miatt, mellyet el nem szenvedhetet, el szaladot. A több meg maradot ellenséget a' Decius Brutus és az Octavius Cæsar kergeti. Mind azokat ellenségnek hirdették és kiáltották lenni, valakik az Antoniusnak részéről voltak. Annak okáért nagyobb része azt mondgya hogy a' Tanácsnak vigezete, a' tiedet is jlleti, akár azok erővel fogattattak el akár szánshándékkal magokat megadták. Úgy gondolom hogy igen keménnyen nem szollottam, midőn nevezet szerint az Antonius felől ételetemet meg mondtam, hogy tudnyi illik én úgy gondolnám, hogy a' Tanácsnak tetüled köllene azon dolgot meg érteni. Költ szent György havának szufzonkettődik napján.

7. *A Marcus Brutus a' M. T. Cicero-*
nak sok jót kíván!

Mennyire meg örültem légyen, értvén a' mi Brutusnak

tusunknak és a' két Polgár Mestereknek tudnyi illik Panfa és Hirciusnak dolgokat, könnyebben el gondolhatod, mint én meg irhatom: Nem csak dicserem és örülök azon, hogy már egyéb efféle dolgok történtenek, de még hogy a' Decius Brutusnak Mutina Városából való ki rohanása, nem csak hasznára volt az egész városnak, hanem még a' győződelemnek is nagy előmozdítására. Hogy pedig irod, hogy a' három Antonius atyafiaknak egyenlő ügyök legyen, és hasomlo büntetések, és minémő ítéletben legyenek ezen dolog felől, jól tudom: Nem egyebet itélek hanem azt, hogy a' Tanácsnak és a' Romai köffégnek ételetiben vigezésében helyheztetve legyen, a' mit tudnyi illik vigeznek azok a' polgárok felől, a' kik a' harczon el nem estenek. De talán azt mondod ennékem hogy nem jó cselekezem, hogy én azokat polgároknak nevezem, a' kik hazájok ellen támadtanak, fött én azt mondom, hogy méltán és igazán; mert, valamellyeket a' Tanács meg el nem igazétot, és a' Romai köffég meg nem parancsolt, azokat én kevélyen meg nem itélek, és az én akaratom szerint nem rendölök. Azt ugyan nem tagadom, hogy attul a' kit én meg nem ölettehettem, semmit erőszakkal el nem vettem, semmit engedelmeffégemből nem engedtem néki, noha hatalmamba volt valameddig a' háboruság tartott. Mert ugyan is sokkal böcfületeffebnek ételem azt lenni, a' mellyet a' közönséges város is jobban meg engedhet, hogy tudnyi illik a' szegényeket nyomorúságokban jobban nem köll háborgatni, és hatalmasoknak

mafoknak fok okokat nem köll ladni, a' mellyek
 által az uralkodálnak kívánságára és a' kevélységre
 föl ingerelteffenek. Melly dologban édes Cicerom
 te a' ki jámbor és tőkélletes férfit vagy, és ennékem,
 méltán mind én magamra nézve, s' mind a' közön-
 séges városnak kedvéért, kedves emberem vagy,
 úgy teczik ennékem hogy fokot bizol a' te remén-
 ségedben: és azonnal ha valaki valamit jól cseleke-
 sziget, annak mindenben engedni és kedve szerint jár-
 ni akarsz, mint ha az a' ki ajándékok által meg vesz-
 tegettetet, rossz utra nem vitettethetnék. Olly re-
 ménységben vagyok pedig, hogy Te, a' te embersé-
 ged szerint jó ízivel meg endeded hogy incsünk té-
 gedet, kíváltképpen az egész városnak hasznára
 szolgálando dolgokban, mindazon által azt fogod
 elkövetni, a' mellyet jonak étélisz lenni, a' mellyet
 én is elkövetek, ha engemet meg tanéttandasz. De
 édes Cicerom most vagyon údeje, hogy vigyazzunk
 hogy tudnyi illik mi nem heában örültünk és örven-
 deztünk azon, hogy az Antonius minden hadával
 meg verettetet, és hogy valamelly kezdődött gonosz-
 nak eltávoztatása valami módon ne okozza, hogy
 már annál is gonoszfizabb, annakatánna következ-
 zék. Semmi olly szerencsétlenség nem történhetik,
 mellyet mi ha szintén nem reménlünk is, avagy el
 nem szenvedünk is, a' mellynek nem annyira a' kős-
 ség, mint te lészesz oka, a' kinek ollyatén nagy mélt-
 oságot a' Tanács és a' Romai kösség nem csak el-
 szenvedí, de még kívánnya is, és ugyan ollyatén
 méltoságot, melly valamelly szabad városban vala-
 kinek

kinek lehet, melly méltoságot te nem csak a' Város-
 sal való egyet értifeddel is, hanem minden dolgokat
 bölcsen való rendelifeddel is köll meg oltalmaznod.
 Bölcseségedben pedig a' mellyel birsz, semmi egyéb
 fogyatkozás nincsen, hanem hogy te semmi modot
 és rend tartást nem tartász, más emberek tiszteté-
 nek és böcsületek való meg adásában. Minden más
 egyéb ajándékokkal annyira föl ékefitettél, hogy te
 jó erkölcsödre nézve a' régiek közül akár kihez is
 hasonlithatol. Ez az egy, a' melly te túled há-
 láado és adakozo szibül származott, okosfab, mér-
 tékleteffeb adakozást kíván. Mert a' Tanácsnak
 semmit ollyatént nem köll cselekednie másokkal,
 melly egyéb ellenkezőknek példajokra és erőfittife-
 re szolgálhat. Annakokáért a' mi a' Polgár Mesteri
 tisztet illeti, félek attul hogy a' te Caésárod azt ne
 gondollya, hogy a' te vigezised által nagyobb mélt-
 oságra emeltetett föl, mint onnét aláb szálhatna, ha
 Polgár Mesterre választatot volna. Ha az Antoni-
 usnak volt oka az uralkodásra, mellyet más mint egy
 uralkodásra való eszközt hagyot nékie, minémő el-
 mivel gondolod lenni azt, a' ki azt gondollya, hogy
 ő akár minémő méltoságos tiszteket kirhet, mellyre
 őtet segítheti előmozdéthattya nem valamelly ke-
 gyetlen, a' ki már meg ölettetet, hanem maga a'
 Tanács. Annak okáért akkor dicsérem a' te bol-
 dogságodat és bölcseségedet, midőn értendem,
 hogy a' Caésár meg eligedet avval a' tisztetéggel és
 böcsülettel, a' mellyel a' rend tartáson kívül illette-
 tet. Annak okáért azt mondhatnád, más vitkével
 vadolíz

vádolsz engemet, igen is más vitkével, ha ezt el távoztattuk hogy meg ne történnyék, vajha te láthatnád az én ő miatta való félelmemet. Midőn ez en levelemet írnam azt hallottuk, hogy te Polgár Mesterre lőttél. Akkorofztán igaz; illendő és álhatatos dolgokban foglalatostokodom, ha látandom ezt a' hirt igaznak lenni. A' te fiad friss és egészséges és élére Macedoniában a' lovas sereggel el küldertetet. Kőlt Táborban Pünkösdi havának tizen ötödik napján.

8. M. T. C. Q. Tironak sokjót kíván.

MI, a' mint tudod, te túled szent András havának második napján eljöttünk, hatodik napján Leucades Városában, hetedik napján Actium városában érkeztünk: és ott a' szél vészek miatt egy nap mulattunk. Innét ezen holnapnak kilenczedik napján szerencsésen Corcyra szigetiben evezünk, Corcyra szigetiben ezen holnapnak tizen hatodik napjáig tartoztattunk a' szélvészektől, huszadik napján pedig a' Corcyraébelieknek rév partyoktul megindulván a' Cassiopénnek partjáig százsz husz stadiumnyira mentünk, ott azon helybe ezen holnapnak huszon harmadik napjáig tartoztattunk vala a' szelektől. Az zomban a' kik sietséggel mentenek, sok hajo töriseket szenvedtenek, mi vacsora után az naponnét el indulván, játékképpen jó déli széllel és jórdővel azon éczaka más napra virradora Olasz Országban Hydrum városába érkeztünk, ugyan azon széllel másod nap a' melly huszon ötödik vala négy orakor

orakor Brundusium városába érkeztünk, ugyan azon időben velünk együtt az én Terentia feleségem, a' ki tigated nagyra bocsúl bėjött a' Városba. Ezen holnapnak huszon ötödik napján a' Cneus Plancusnak szolgálja már egyszer Brundusium Városába adta meg ennékem a' te leveledet, mellyet igen vártam vala, a' mellyeket ezen szent András havának tizedik napján írtál, mellyek szomorúságomat igen meg enyhítették, kívántam volna hogy tellyességesen meg mentette nek és szabadétottanak volna szomorúságomtul. De az Alblapo orvos bizonyosan azt mondgya, hogy te egyik nap meg gyógyulsz, meg is ugyan kérlek és intlek hogy szorgalmaztasson azon légy, hogy meg gyógyulhass. Jsmértem a' te okosságodat, mértékleteffégedet, és hozzám való szeretetedet. Tudom hogy te mindeneket meg cselekszöl, hogy mentül hamaréb velünk lehess. De mind azon által ugy kívánom, hogy fölöttő igen ne siess. A Lysonak mufikáját kívántam volna, hogy eltávoztattad volna, hogy így a' holnapnak negyedik hetire, az az, utolso nap jaira ne eset volna eljöveteled. De mivel inkább akartál szemérmeteffégednek engedni, és a' Lysonak kirészet nem akartad megszegni, mint egészségednek kedvezni, azért ennekutánna jobban vigyáz egészségedre. A Curionak meg írtam hogy az orvosnak ajándékot adassan, és hogy tenéked annyit adgyon, a' mennyi kívántatik, én gondot viselek arra, hogy annak megadataffék, a' kinek parancsolta hogy adaffék. A Lovat és az OEszvért Brundusiumba hatam, ílek attul hogy Romában nagy zöndülisek ne támad-

támadgyanak Boldog Aszfzony havának elsőik napján, midőn tudnyi illik Polgár Mester választatik. Mi mindeneket, mértékletesen cselekezzünk. Vigezetre csak arra kérlek és intlek tizedet, hogy vakmerőképpen a' tengerre ne adgyad magadat. Mert a' hajók nyereségnek okáért fietnifoztanak, okos légy édes Tirom, nagy és veszedelmes tengeren köll által menned. Ha lehetséges a' Mesceniussal meny, ő okoslan szokot a' tengeren járni, hanem, más valamelly böclületes emberrel, kinek méltóságátul tarcson a' hajos. Ha mind ezéekben szorgalmatossan eljársz, és mi hozzánk jó egységben jó vendesz, mindenekben meg eligétesz. Légy jó egységben édes Tirom. A Curius Lyso Orvosnak te felőled szorgalmatossan irtam. Légy jó egységben.

NEGYEDIK KÖNYV.

1. *A Marcus Tullius Cicero a' Servius*

Sulpitiusnak sok jót kíván.

A Marcus Curiust a' ki Pátras városában kereskedik sok és nagy okokra névveszeretem. Mert enékem mind régi barátságom vagy on a' véle, mihelyen a' törvinkedéshez kezdettem, azonnal barátságot vetettem ő véle, s' mind pedig Patrás városában, mind annak előtti egynéhanfzor, s' mind ez mostani nyomorúsgos háboru időben az ő házá-

ő házához szabadon bé szállottam, mellyel ha a' szükség úgy hozta volna, szintén úgy élhettem volna, mint magam házamnál. Nagy kötelességem vagy on pedig ennékem ő véle, és ugyan mint egy rokonságom, hogy tudnyi illik a' mi Atticusunknak legkedvessebb baráttya, és hogy ötet a' többi jó baráti közül egyedül tiszteli és bődcsüll, kit ha te talán már meg ismértél, úgy ételem hogy én későbbben cselekezzem azt, a' mellyet cselekezzem. Mert olly emberféges és tisztetéges, hogy azt gondolom, hogy maga magát elégfégesképpen ajánlya tenéked, Melly ha úgy vagy on, fölöttő igen kérlek tégedet, hogy azon jó akaratodhoz, a' mellyel ő hozzá voltál, mi nek előtti ezen Levelemet vetted, annak utánna a' mi ajánlásunk által annál nagyob járullyn hozzá. Ha pedig szemérmetetesse miatt te hozzád nem jött, avagy még ötet jól meg nem ismérted, avagy ha még is szükség, hogy tenéked szorgalmatossabban ajánlyam ötet: úgy ajánlom hogy soha senkit szorgalmatossabban és illendőbb okokra nézve nem ajánlhattok. El is követem azt, a' mellyet elkövettek azok, a' kik tisztán, igazán, és tisztetésség kívánás nélkül ajánlanak valakit. Mert azt fogadom tenéked, avagy inkább arra kötelezem magamat, s' arra felelek, hogy a' M. Curius ollyatén erkölcsel bír, és olly jámbor s' emberféges, hogy ötet mind barátságodra s' mind az én szorgalmatos ajánlásomra ha megisméred s' méltónak éreled lenni. Ennékem bizonyára kedves dolgot fogsz cselekedni, ha érteni fogom, hogy az én Levelémnek annyi ereje volt, a' mint én el-hit-

el-hitettem magammal midőn ezeket írám. Légy jo egészségben!

2. *M. T. C. P. Silonak sok jót kíván.*

Mennél inkább naponként Levelek és hírek által a' Syriában lévő nagy háboruságot értem, annál inkább kérlek tégedet a' mi barátságunkért, hogy a' Marcus Annejus követet mentül hamaréb visza küldgyed. Mert által láttam én, hogy segétsége, tanácsa, és vitéz sége által, leg inkább segíthet meg engemet és az Roma városát. Hogy ha illetén nagy dolga nem forogna fön, reá nem vehertük volna, hogy elment volna tőlem, sem engemet. hogy út el-bocsátottam volna. En Ciliciában szándékozom úgy mint Pünkösdi havának elsődik napján, szükség hogy az Annejus én hozzám visza térjen. Arra, a' mellyről szemtől szembe szollottam, és Levelem által is szorgalmazatosan fáradoztam, fölöttő igen kérlek, hogy gondod legyen, hogy az ő dolgát, a' melly a' Sardinia szigetiben lakozok ellen vagy, úgy ennek igazsága és Méltósága szerint vighez vihesse. Ertettem a' te beszédedből, midőn te veled Ephesusba szollottam volna, hogy te az M. Annejusért mindenek elkövetnél. Mind azon által elhitefesz magaddal, hogy ennékem semmi némő kedvesebb dolgot nem cselekedhetől, mint ha értendőm, hogy ő te általad az ő ügyet kívánsága szerint vighez vitte, a' mellyet hogy mentül hamaréb vigy, még is fölöttő igen kérlek. Légy jo egészségben.

3. M. T.

3. *M. T. C. Q. Thremusnak*

sok jót kíván!

NEm gondoltam, hogy meg történheflek, hogy én a' szollásban meg fogyatkozzam, de mind azon által a' Cájus Leniusnak ajánlásában meg fogyatkoztam. Annak okáért a' dolgot rövideden meg magyarázom, de mind azon által hogy világossan meg is-mérhefesz az én akaratomat. Ki mondhatatlan mennyire bocsúllyuk a' Cneus Leniust, mind én s'-mind az én bátyám, a' ki ennékem legkedvesebb, mind az ő sok szolgálatyáért, s'-mind az ő jámbor-fágáért és kiváltképpen való emberfégeért s'-jo maga vífeléseért. En őtet nem örömöst bocsátottam el, mind az ő barátságáért s'-nyájas társaságáért, s'-mind mivel az ő hű és hasznos tanácsival örömöst éltem vala. De félek attul hogy azt ne gondollyad, hogy én eleget szolhatok, mivel azt mondám hogy a' szollásban meg fogyatkoztam. Ajánlom tenéked ezt az embert, a' mint által érte, nem külömben mint ha magam emberét kölletnék ajánlanom, a' ki fölől ez előtt való Levelemben irtam. Fölöttő igen kérlek tégedet hogy a' minémő dolgai vannak a' te Tartományodban el igazétsad, és a' mi tenéked igaznak lattatik lenni, mond meg néki: Emberféges és adakozó embernek meg isméréd lenni. Annak okáért kérlek hogy őtet nyertessen szabadon dolgaitul meg menekedvén mentül hamaréb visza bocsátsad. Ebben ennékem és az én Bátyámnak igen kedves dolgot cselekefzöl. Légy jo egészségben.

12

M. T.

4. *M. T. Cicero, a Terentia felesége és az Tullia Leánnya a Q Tironak jók jót kívánnak!*

NOha a' te munkádnak hasznos voltat minden némő helyekben kívánom, mind azon által nem annyira én érettem, mint te éretted bánom, hogy jó egészségben nem vagy. De mivel már a' betegségedből negyed napi hideglőlés származott, (mert úgy írja a' Curius) úgy reménlem hogy szorgalmatos orvoslás által meggyógyulsz. Csak azt cselekedgyed a' mi emberfégedet illeti, és semmi egyébre ne vágy, hanem hogy meñél jobban mostani időben meggyógyulhass. Tudom hogy kívánsz minket látni, de mindenekhez könnyebben juthatsz ha meggyógyulsz. Nem akarom hogy fies, hogy erőtelen és beteges állapottal lévén meg ne csömöllyel, és télen a' vizen szerencsétlenül ne járj. En a' városhoz érkeztem boldog aszfzony havának negyedik napján, a' hová olly szépen jöttek előmben ki, hogy már tisztességesebben nem lehetet. De szüntén a' Polgárok között lévő egyenetlenségnek avagy inkább háborúságnak szélvészai köze irkezttem, melyet midőn lecsöndesíthetnék: némelly embereknek kívánságok (mert mind a' két részről vannak, a' kik hadakozni akarnak) meg akadályoztanak. Es ugyan maga is a' kegyelmes Csásárunk fenyegető és haragos Levelet írt Tanácsnak, ezen föllyül meg szemtelen is vala, a' ki a' vitézlő rendet a' Tanácsnak akarattya ellen

tartoztatna, és a' Tartományban uralkodnék. Erre pedig az én Curiom görjeszti vala föl ötet. A' mi Antoniusunk ugyan és a' Q Cassius semmi erőszak tétel által kinem üzetetvén a' Curioval a' Csásárhoz mentenek, minek utánna a' Tanács, a' Polgár Mestereknek tisztviselő Biraknak és Város igazgatoinak és minékünk Polgár mester képejnek parancsolta s' imponálta volna, hogy szorgalmatos gondot viselnének, hogy valami kárvallás a' közönséges jonak állapottyában ne esnék, történnek, soha nagyobb veszelembé nem forgot a' város, sőt a' gonosz Polgaroknak soha kelzebb Hadnagyok nem volt. A' mi részünkről is szorgalmatosfán készülnek a' hadhoz: és ugyan a' mi Pompejusunknak méltósága és szorgalmatos vigyáfa által, a' ki a' Csásártul későn kezdet félnyi. Ennékem mind azon által a' Tanács ebben a' Zurzavarban igen kívánt triumphust, de a' Lentulus Polgár Mester mennél inkább az ő tisztiben s' hivataltyában el járna és jo akarattya meg mutatná, s' egyfzer s' mind a' mellyek szűkségeffek volnának ki szolgáltatna, azt mondotta, hogy a' közönséges jonak költségéből tarratná. Mi semmit nem cselekszünk kívánatossan, és azért is nagyobra böcsültetik a' mi méltóságunk. Az olasz Országoknak tartományi föl osztattanak, ki ki minémő részét birja annak. Mi Capua tartományát választottunk. Ezeket akartam értifedre adnom. Te szorgalmatosfán azon légy, hogy jo egészségben lehess, levelet is írj én hozzám valamikor on alkalmatosfágod lészén, az elküldésre. Meg is légy jo egészségben. Költ Boldog aszfzony havának tizen kettődig napján.

5. M. T. Cicero C. Pompejusnak

fők jét kíván!

Midőn te hozzád Levelet küldöttem, a' melly te-
néked Canusium Városába meg adattatott, sem-
gyanulágom nem vala, hogy te a' közönséges jonak
állapottjáért a' tengeren által mennél, s' nagy remén-
ségben is valék, hogy meg lenne, hogy Olasz ország-
ban avagy bikefféget, egyességet szerezhetnénk,
mellynél én semmi hasznossab dolgot nem láttam
vala, avagy a' közönséges jonak állapotját böcsü-
leteffen oltalmazhatnánk. Azomban még el nem
érkezvén ez az én Levelem te hozzád abbul a' te
parancsolatodból, a' mellyet Aelius felől a' Polgár
Mestereknek adtál vala a' te tanácsodat meg értet-
tem, nem várakoztam míg ennékem Leveled el ér-
keznék, hanem mindgyárást az Q. Battyámmal és
az én magzatimmal Apuliában indultam. Midőn
Theanum Sidicinum Városába érkeztem volna, a'
Cneus Messius a' te jó Barátod azt mondotta enné-
kem, és mások is többen, hogy a' Cásár Capuába
menne, és hogy az nap Eserniában maradna. Bi-
zonyára igen meg indultam azon; mert hogy ha
ugy volna, azt gondoltam vala, hogy nem csak az
én utam el rekesztetet, hanem még magam is tel-
lyességgel kézben estem volna. Annak okaért midőn
Cales Városába értem volna, hogy ott kiváltképpen
meg szállanék míg bizonyossan azt a' mit Esernia
felől hallottam vala, meg érthetném. De ennékem
midőn Cales Városában volnék, egy leveledet ho-
zák

zák, a' mellyet te a' Lentulus Polgár Mesternek
küldöttél: a' melly így vala írva: Hogy tudnyi illik
bőjt más havának tizen hetedik napján L. Domitius-
nak Levelet vetted volna, és annak mását leveled
alá irtad volna, azt is irad vala, hogy a' közönséges
jonak nagy hasznára volna, ha minden seregek men-
től hamaréb egy helyen öszvő gyűlnének, és hogy
oltalmazó sereg, a' melly elegendő volna Capua
Városában hagyatnék. Ez levelet él olvasván, azon
értelemben voltam: hogy onnét a' többiek mind-
nyájan minden seregekkel együtt te veled Corfini-
um Városához, jönének. A' Hova ennékem, mivel
a' Cásárnak táborá a' városnál volna, nem gondol-
tam, hogy bátorlágos utam légyen. Midőn nagy
várakozásban volna a' dolog, mind a' kettőt egyszer
s' mind hallottuk, tudnyi illik, mind azokat a' mel-
lyek Corfiniumba történtenek, s' mind hogy te Brun-
dusium fele indultál volna. Midőn sem én, sem az
én Bátyám nem kitelkednénk, hogy Brundusium fele
ne mennénk, főkak által, a' kik Samenium és Apulia
Városátul jönnek vala, meg intettettünk, hogy őriz-
nénk magunkat, hogy a' Cásárnak kezibe ne esnénk,
mivel ő azokra a' helyekre, a' hová mi mennénk, ment
volna, és hogy gyorsabban is oda érkenznék mint mi,
a' hová szándékozik vala. Melly mivel így volna,
sem ennékem sem az én Bátyámnak, sem másnak vala-
kinek a' mi jó barátink közül nem teczet arra meñyi,
hogy a' mi vakmerőségünk, nem csak mi magunk-
nak, de még a' közönséges jonak is ne ártana: Ki-
váltképpen mivel nem kitelkedünk vala, hogyha
szintén

szintén bátorfágos utunk lett volna-is, mind azon által tégedet el nem irhattunk volna. Azomban böjt első havának 20. Napján el-vettük Canusium városában irt két Leveledet, a' mellyekben minket intesz vala, hogy hamaréb Brundusium Városában jűjünk: Mellyeket midőn el vettünk volna böjt elő havának. 27. Napján nem kitelkedünk vala hogy te már Brundusium Városába ne érkezéél volna: Mi pedig azt gondoljuk vala, hogy a' mi utunk tellyeségesen el rekesztetet volna, és hogy mink is nem külömben, mint azok, a' kik Corfiniumba mentenek kézbe estünk volna. Mert azt véllyük vala hogy nem csak azok el fogattattanak, a' kik a' föl fegyverkezet ellenfégnék kezében estenek, hanem még azok-is a' kik a' tartományokban bé rekesztettvén a' várakban, máfoknak hatalmokban estenek volna. Melly midőn így légyen, inkább akartam volna hogy eleitűl fogva veled lettem volna, mellyet hogy tenéked meg mutatnék Capua városából eljöttem. A' mellyet nem a' terhnek gondnak el-távoztatásáért cselekedtem, hanem mivel látom vala hogy azt a' várost vitézlő rend nélkül meg nem tarthatnánk: Mert nem akartam hogy a' történnyek én rajtam, a' mi bánom hogy lok jeles férfiakon meg történt. Mivel pedig te veled együtt nem lehetek, vajha a' te tanácsodat érthettem volna, mert gyanúsággal vigire nem mehettem; Mivel mindeneket előre meg láttam vala hogy meg lennének; és hogy ez a' közönséges jonak állapottya Olasz országban te hadnagyságod alatt meg nem maradhatna. Nem is vettem meg tanácsodat, hanem a' közön-

közönséges jonak állapottját fíratom, s' nem-is gondolom azt, hogy ha temit el-követtél, s' én nem hallom, hogy bölcsen s' okossan nem cselekedted volna, a' mellyet én mindenkoron étéltem tudnyi illik elsőben a' bikeffégnek ha szintén nem igaz czikkelekkel és conditiokkal valo meg tartála felől: Másodszor a' városnak meg maradása felől (mert Olasz Ország felől soha ennékem semmit nem jelentéél vala) úgy gondolom meg emlikeztél rola. De én nem tulajdonéom magamnak, hogy az én tanácsomnak helyesnek köllött lenni, a' te tanácsodat követtem, s' nem is a' közönséges jonak kedveért, a' melly felől kétfélegben esem, a' melly még most nyavalás és veszedelmis Országban ben lévő háborulág nélkül helyre nem álltathatik: hanem téged kereslek vala, te veled kívántam vala lennyi. s' el sem mulatom ha alkalmatosságot lőlhetek. En könnyen által láttam vala mind ezeket, hogy a' hadakozásra vájodo embereknek eleget nem tehétek. Mért elsőben előttem viseltem hogy semmit egyebet a' bikeffégen kívül én nem kívánnék, nem a' vigre, mint ha attul félnek, a' mellytűl amazok, hanem hogy azokat az Országban ben lévő háborulágnál kiffebre tartottam vala. Innét ha szintén a' háborulág el kezdődne is midőn látnám hogy a' bikeffégnek ezikkelei s' condititi te hozzád hozatatnának, és te azokra tisztességesen és elégségesen meg felelnél, az én okaimat előhoztam, gondolván melly könnyen meg nyugodnám én azon a' te hozzám valo jo akaratedért: meg emlikezvé rola hogy csak egyedűl volnék a' ki a' közön-

közféléses jóval tölt sok jó titeminyimért ifzonyu és rettenetes büntetéseket el szenvedtem volna; én egyedül volnék, ki ha szintén meg bántottam volna őtet, a' kit már akkor mikor fegyverben volnánk, másodszor a' Polgár mesterféléses és triumphussal meg kínáltanak vala, részesse tenne azon háborúságban, hogy én a' gonoszoknak crőszak titelekkel egyeznyi és értenyi lattatnék. Es ezeket én előbb meg nem gondoltam, mint mig ennékem nyilván meg nem izenték, s' nem is iedtem meg azoktól annyira, ha el kölletnék is szenvednem, mint el távoztatnyi akartam, ha tisztifélésesen el távoztathatnam. Látod azon reődi való, mig a' bikiféléses reménlettük, rövid okatim: a' többi időnek alkalmatoféléses a' dolog meg akadályozta. Azoknak pedig a' kinek kiknek eleget nem leszek, könnyen meg felelek: Mert én sem voltam a' C. Caelárnak soha job akarója, mint azok sem ők a' közféléses jonak jobban szeretői, mint én. Ez a' különbféleg vagyon én köztem és ő közöttök, mivel hogy ők is leg jámbori polgárok, és engemet is illet az a' dicséret, én conditiokkal a' mint ertettem vala hogy té is azt kívánnad, ők fegyverrel inkább még harczolni kívántanak: Mellyeket mivel az okoféléses meg győz, meg cselekeféléses bizonyára, hogy mind a' közféléses jonak, s' mind tenéked meg felelhessek. Légy jó egéfélésben.

6. *Cneus Pompejus M. Marcellus és
Lentulus Polgár Mestereknek
sok jól kíván!*

En

EN a' mint gondoltam vala, hogy ti el szilédvén sem a' közféléses jonak, sem ti magatoknak fégtiféléses nem lehettek: Annakokáért a' L. Domitiushoz levelet küldöttem, hogy elsőben ő minden feregivel mi hozzánk jönő, ha maga felől kitelkénék és nem biznék hogy a' XIX fereget, a' kiknek Picenumbul én hozzám kölletet jönyi, mi hozzánk küldene. A mitül filtem és tartotam, meg lőtt, hogy tudnyi illik a' Domitius bé rekefztetik, és hogy maga elégtelen volna a' tábornak föl verésére, mivel az én XIX, és az ő XII fereget három mezző városokra föl osztotta [mert egy részét Album Városába, s' más részét Salmo Városába helyezettette,] és ha szintén akarná is el nem hozhatná. Most akarom hogy tudgyad, hogy én nagy szorgalmatoféléses foglalatoféléses: mert ennyi és illyetin férfiakat veszedelemtül és meg szallastul meg akarok mentenyi: Segétségekre sem mehetek, annak a' két legiónak pedig nem gondolom hogy meg parancsoltaféléses hogy oda vezetteféléses; Mellyekből XIV feregnél többet őszvő nem vihettem, mellyeket Brundisiumba bocsátottam: Canusium városat sem gondoltam távul litemben vitézlő nép nélkül hagynyi. D. Leiliusnak meg hattam, mivel nagyob fereget várnék, hogy ha ti néktek úgy teczenék hogy valamellyik ti közületek én hozzám jőne, a' masik Siciliába menne aval a' fereggel, a' mellyet Capua Városá körül fogadtunk, és azokkal a' vitézekkel a' kiket Faustus fogadot. A' Domitius az ő XII feregivel együtt azok melle állana, a' többi feregek mind Brundisium

felé

felé mennének, és onnét Dyrrachiumba hajokon által vittettnének. Most mivel ez mostani időben sem én, sem ti a' Domitiushnak segítségére nem mehetünk, sem a' hegyeken által nem vihetjük, azon köllennünk hogy ehez a' VIII sereghez, a' mellyek velem vadnak az ellenség né férjen, avagy az uton el erjén. Annak-okaért ugy teczik ennékem [ugy látom hogy a' C. Marcellushnak is és egyéb tiszti viselőimnek a' kik itt vannak] hogy Brundisium felé vigyem ezen sereget, a' melly en velem vagon. Intlek titeket, hogy valamennyi vitézeket gyűithettek, gyűitsetek, és azokkal mentül hamaréb Brundisium Városádoz jöjete. Avval a' fegyverrel, mellyet hozzám küldenyi akartatok, azt tanácslom hogy a' vitézeket föl fegyverkeztesseitek, a' kik veletek vadnak: a' minémő fegyver pedig meg marad, azt ha által hozzátok, nagy hasznára lesztek a' közönséges jonak. Akarnám hogy ezen dolog felől a' mienket tudósítanátok. En a' P. Lupushoz és Q. Coponiumhoz kapitányokat küldöttem, hogy mi mellénk állanának, és valamennyi vitézek volna, mind mi hozzánk hoznak. Légy jó egészségen.

7. *M. T. C. Marcus Mariushnak*

sok jót kíván!

GYakorta gondolkodván a' közönséges nyomorúságokrul, a' mellyben együtt voltunk sőt még azt a' napot is elmimben forgatom. Mert Pünkösdi havának tizen harmadik napján midőn a' Lentulus és Marcellus Polgár Mesterekkel estve Pompejanum majoromba érkeztem volna, leg ottan busult elmivel jelen

jelen voltál. Busulást szereznek vala pedig tenéked mind a' te hozzám valo kötelességed, s' mind az én veszedelmem felől való gondolkodásid mert ha olasz országban maradnék féltel vala, hogy tisztemnek kötelességemnek meg nem felelnék, ha el mennék az hadba, az énveszedelmemen meg haborodtál vala. Melly időben láttad bizonyára hogy én is ugy meg hábarodtam, hogy föl nem tudnám találni, mit kölletnék cselekednem: Mind azon által szemérmetségemnek s' hiremnek nevemnek inkább akartam engednyi, mint hasznomat keresnem. Melly cselekedetemet megbántam, nem annyira veszedelmemre nézve, mint fok vitkéért, mellyeket ott láttam s' hallottam, a' hova érkeztem vala. Elsőben nem nagy sereget láttam, nem is vitézeket, másodsor a' hadnagyokon kívül, ezenkívül némelyleket [a' fejedelmekről szollok] a' többiek elsőben a' hadban ragadozók, annakutánna a' szollásban olly kemények, hogy a' győződelemtől eliednék: legkiváltképpen pedig hires nevezetes férfiaknak pénzeket láttam, mit kérdezed? Semmi jót az egy igaz ügyön kívül nem láttam. Mellyeket midőn láttam volna, kétségben esvén a' győződelem felől, leg elsőben a' bikiességet javallottam, mellynek mindenkor kivanója szerzője voltam, annakutánna midőn a' Pompejus ettől az értelemtől igen irtoznék, javallanyikezdettem a' báboruságot. Ez nyeha nyeha teczik vala néki, és ezen értelembe látatik vala lenyi, és talán abban is lett volna, ha némelyle ütközet után vitéziben el nem bizta volna magát. Az időtől fogva

vált, az a' hires nevezetes férfit, semmi dicséretre való avagy fejedelemhez illendő dolgot nem vűt vigben: az ő gyűlevész és őszvő szedegettetet népével, erős és válogatot legiokkal meg űtközött, rutul meg győzöttetvén még a' táborét-is el-hadta, maga egyedül szaladott el. Ezt a' hadnak ki menetelit meg jövendőltém vala én, nem-is gondoltam, hogy meg történheflek, mivel meg az űtközet előtt sem valánk hozzájuk hasomlom, hogy az űtközet után föllyül halladnánk. Eljöttem abbul a' helybűl, a' mellyben avagy az űtközetben elköllött volna esnem, avagy valamiés helyekbe jutnom, avagy a' győzödelmesnek kezibe kerűlnöm, avagy a' juba királyhoz szaladnom, avagy számkivetésre való helyet választanom, avagy magamat meg ölnöm. Bizonyára ezenkívül más okot nem találhattál, ha a' győzödelmesnek nem akarnál, avagy nem mernél kezibe esnyi. Mind azok a' szerencsétlenségek közűl, a' mellyeket előfzamláltam, nincsen el fzenvedhetőbb a' számkivetésnél, kiváltképpen az ártatlannak, a' hol nincsen semmi rutfág: hozzá-is tefzem, midőn azon városban nem élhetz, a' mellyben mindeneket valamellyeket látz szived faydalmával látod. En az én rokonfágimmal és jo Barátimmal [ha még valaki valamivel bir] inkább az enyimek között akarok lennyi. Valamellyek meg törtintenek, mindeneket meg jövendőltém, haza jöttem, nem hogy leg job alkalmatosságom volna az élésre, de mind azon által, ha a' közönséges jonak valami formája volna, mint hazámban úgy volnék, hanem, tehát mint számkive-

kivetésben. Halálomat magamnak mért kívánnam, nem látom semmi okát: mert ohajtanám fok okai vannak. Mert régi köz mondás: A' hol nem az vagy, a' ki voltál, és nem úgy élz, a' mint köllene élned, nem tudom mért kívánnad életedet. De mindazon által büntelen s' ártatlan lennyi, nagy vigasztalás, kiváltképpen mivel két dologgal vigasztalom magamat, tudnyi illik a' Nemes tudományoknak mesteriségével, és nagy dolgoknak dicséretivel: Mellyek közűl egyikétűl éltemben soha meg nem fosztathatom, a' másikatűl még halálom után sem. Ezeket bűvebben irtam, és tenéked nehézségedre voltam, mivel tigated mind ennékem s' mind a' közönséges jónak szeretőjének is-mértelek lennyi. Minden tanácsomat veled közlenyi akartam, hogy leg elsőben tudnád hogy én soha nem kívántam, hogy valaki erősebb és hatalmasabb volna az egész Romai közönséges jónak állapottyán kivűl, minék utánna pedig egy embernek vitke által csak egy volna a' méltóságban, hogy ellene nem álhatnánk, én a' bikiességet kívántam, a' hadi sereget elvesztvén, és azt a' Hadnagyot a' kiben egyedűl a' reménység helyezettett vala, a' többinek azt javallottam, minékutána pedig reá nem birhattam, éltém magam tanácsával, és a' háboruságnak le mondottam: Most pedig ha ez város, inkább Polgár akarnék élnyi, hanem számkivetet akarnék lennyi s'-nem-is alkalmatossab helyen, mint ha Rhodus és Mitylenas vásolába mentem volna. Ezekrűl te veled akarék szemtűl szembe beszilgetnyi, de mivel fokára halladna, levelem által akartam

akartam értésedre adnom, hogy tudnál azoknak felelni, a' kik engemet rágalmaznának, ha valaha reájok akadnál. Találatnak némelyek kik vitékül tulajdonétfák az én életemet, mivel az én halálom semmit sem használt volna a' közönséges jónak. Kik bizonyára tudom nem gondolják meg hogy sokan elestének: Kik ha az én tanácsomat követték volna, noha egyenetlen bikiességben élnének, mind azon által tisztességeffen. A' hadakozásra aláb valok löttének volna, de nem ügyökre nézve. Talán bővebb szokkal írot Levelet küldöttem, mint kívánna, a' melly úgy gondolom, hogy hosszúnak láttasék tenéked, ha hosszabbat ennékem nem küldendefsz. En ha azt a' mit akarok, vigben vífzem, úgy reménlem hogy rövid idő mulván látnyi foglak tige-
det. Légy jo egészséggben.

8. *M. T. C. Marcus Marcellusnak*
sok jó kíván!

Noha jól tudom, hogy olly jó és fő tanáccsal elfsz, hogy én azt meg nem merem vetnyi, nem olly formán, mintha én attul különböznék, hanem mivel hogy tige-
det olly bölcs embernek ítéllyek lennyi, hogy az én tanácsomat, a' te tanácsodnál föllyeb nem merem tartanyi. Mind azon által a' mi régi barátságunk, és az te én hozzám valo jo akaratod, a' mellyet gyermekségemtől fogva meg ismértengemet arra vűtt, hogy én azok felől írnek te hozzád, mellyeket mind te néked hasznosoknak lennyi vélnek, s' mind pedig a' te böcsületed ellen
nem

nem volnának. Jól emlékezem én reá, hogy te légy az, a' ki ezeknek az háboruságoknak eleit még annak előtő-is által láttad, és az Polgár mesteri tisztet jelessen és nagy méltosággal vífelted. De azt is láttam hogy te sem a' belső föl támadofok felől való tanácsot, sem a' Cneus Pompejusnak az ő fok népet, sem a' hadnak nemét nem javallod, és hogy mindenkoron nagy filelemben voltál: Ugy vilem hogy mostan is jól emlékezzél rola, hogy én is ollyan értelemben voltam. Ez okáért sem te nem forgattál igen az hadban, én is ugyan azon voltam, hogy én belé ne keverjem magamat, abban a' hadban. Mert nem illy formán harczoltunk, a' minémő képpen győzdelmeselek lehattunk volna, ugy mint hasznos tanáccsal, fő méltosággal, és igaz igyünkkel, mellyek el főképpen birtunk, hanem karainkal, és minden erőnkkel mellyekben a' mi ellenségünkhez hasonlok nem voltunk. Annakokáért meg győzettettünk, avagy ha a' méltoságot avagy föllyéget meg nem győzhetnyi, mind azon által meg filemlöttünk, és elvetet elméjűkelettünk: Melly dologban a' te tanácsodat méltán minden ember dicsérheti, hogy az győzödelem felől kétségben esvén, nem is akartál meg ütköznyi: és meg mutattad hogy az ki hazának igaz fia, a' belső pártütésekhez nem örömöst kezd, sem pedig vigiglen meg nem marad azokban. Az kik te veled azon tanácsot nem követtek ázokat látom hogy két részre oszlottanak: Mert némelyek ujonnan háboruságot indéttanyi akartanak, és ugyan ezek Africában mentenek, avagy nimelleyek valamint mi cselekedtünk a' győzödelmes Césárnak magokat meg adták. A'

te tanácsod közép szerint való volt, úgy mint a' ki ezt filelmes, amazt pedig el átkodott és kemény elméhez illendőnek aléttanád. Meg vallom a' te szándékokat sokán, avagy azt merem mondani, hogy mindenek jeles, merész férfiú tanácsának itélék lennyi. De mind azonáltal illyetinszándéokban, a' mint vélem, modot tarthatz, kivált képpen azért hogy a' te jofzágodnak visza nyeresére, az te jo akaratodon kívül semmi sem heanyos. Mert én úgy érttettem, hogy semmi más oka nem volna, a' melly kitelkedést szerezne néki, hanem hogy félne azon, hogy aztot te jo tétemény gyanánt nem is fognád föl venni. Melly dolog felől micsoda értelemben legyenek, nem szükség hogy sok szo szaporitást tegyek, holot ki teczik, én magam mit cselekedtem: Es noha ugyan immár elvigezted volna magadban, hogy inkább el akarnál lenni ez a' város nélkül, hogy sem látnyi azokat, a' mellyeket nem kedvelsz: de mind azon által meg köllenék gondolnod, hogy akár légy másut, mindenkor ugyan annak, a' ki előt szaladsz, az ő birodalmába fogz meg maradny: Az ki ha szintén elfzenvedne, hogy te minden jofzágodtul meg fosztatatván, másut csöndessen és bikeléggessen élne, mind azon által tenéked meg köllenék gondolnod, inkább Mytilene és Rhodus szigetiben hogy sem mint szomában, és hazádban, akár micsoda állapot legyenis, élni akarná. De midőn ez olly nagy Ur az kit feltűnk, hogy immár csak az egész világot be nem fogta. Nem de inkább veszedelem nélkül, házadnál akarná lennyi, hogy nem veszedelemmel másénál. Ugy vagyon, ha ngyan csak

csak meg köllenék halnom, én inkább hazámban akarnék, hogy sem kün való és idegen Országban. Mindnyájan ugyan azon értelemben vadnak, a' kik tizedet szeretnek, kik az te fő és nagy cselekedeted szerint sokan és szamosan vadnak. Igen nagy gondom vagyon az te házi eszközödre, a' mellyet el pusztítottani nem hattam; Mert noha azon sokáig tartó méltatlan kár vallás nem eshetik, mivel aztot sem az hatalmas Cásár, sem pedig az egész Roma városa nem engedné, mind azon által egyáltallában meg nem engedem, hogy a' kborlok erőszakal a' te jofzágodat föl dullyák. Azok pedig kik legyenek meg mierném irnya tenéked, ha bizonyos nem volnék benne, hogy magad is reá tudnád értenyi. Itten a' városban egyetlen egy leg kedvesseb öcsédnek Cneus Marcellusnak eretted való nyughatatlanfági s' sok könyhullatási s' esedezési reá birhatnának, a' te öcséd után én vagyok a' ki busulok és fáradozok; Noha te eretted való könyörgésemmel te öczédnél kisedelmesebb vagyok, mivel magamnak nincsen szabadságom a' Cásárhoz való bemenetelre. Jó akarattal a'nyit tehetek, valamint a' meg győztetet emberek. Mind azon által tanácsomat, és bátorfágos szolgálatomat C. Marcellustul meg nem tagadom. A' te többi ismérőid én tőlem tanácsot nem kirnek, mind azon által minden szolgálatra kész vagyok. Légy jo egészségen.

9. *A. M. Marcellus M. T. Ciceronak*
sok jót kíván!

HOgy én a' te tanácsodat mindenkor nagyra bocsúllettem, mind ebből s' mind pedig más felé dologbul meg érthetted. Midőn ennékem az én szetelmes öcsém a' Cajus Marcellus nem csak tanácsot adott, de azon föllyűl könyörgeffel is efedeztet volna: előb én velem azt el nem hitethette, mig a' te Leveled én nálam aztot vigben nem vitte, hogy kiváltképpen az te tanácsoddal élnek. Valamiképpen pedig ez az dolog lett légyen az te én hozzám küldött leveledbűl meg érttettem. Az te örvendetes köszöneted noha én nálam el hitt dolog, mivel hogy olly jámbor és tőkélletes el metűl származott, mind azon által az én nékem sokkal kedvessebb és gyönyörűlegessebb, hogy az én illy keves Barátim, rokóyim, és hiv társaim közül az kik ennékem igazán jót kívánnak, meg ismértem hogy te légy az, a' ki engemet fölöttéb nálad kívánsz. és hozzám kiváltképpen való jó akaratotad s' szeretetedet meg mutattad, és én velem sok jót tettél. A' többiek a' mellyekről írtál, olyanok, hogy én azok nélkül, mivel hogy ugy hozta az üdő könnyen és csöndesz elmivel el lehettem volna. De eztet a' mellyet javallász olyannak alitom lennyi, hogy az illyetin emberek és barátok jó akaratyok nélkül, sem az gonosz sem pedig az jó állapotban senki elnem lehet. En azért ezéránt boldognak tartom magamat, te pedig hogy nyilván meg érthessed, hogy jó és barátságos emberrel töttél jót, azért én is viszontagigyekezem szolgáljni. Légy jó egészséggben.

10. Servius Sulpitius M. Tullius

Cicronak sok jót kíván!

Jölle.

Jöllehet tudom hogy örvendetes hirt nem hozok tenéked, mind azon által, mivel a' szerencsétlenség és esetek alá vettettünk, jónak ítélttem lennyi, hogy tenéked értifedre adnám, a' dolog miképpen történt volna. Midőn Pünkösöd havának huszon harmadik napján Epidaurum városából Piræumba hajon érkeztem volna, ott az én tisztí társamhoz Marcellushoz mentem, és azt a' napot ott el mulattam hogy ő vele volnék. Másod napon midőn ő tūle el mentem volna azon szándékkal, hogy Athenas Városából Boeotiába mennék, és a' többi törvényeknek ki szolgáltatásat el vigezném, ő Pünkösöd havának harmincz egyedik napján a' mint mondgya vala, Olasz Ország fele akar vala mennyi. Másod nap azután, midőn Athenas Városából el akartam volna mennyi, etzaka tiz ora tájba, Posthumius az ő jó baráttya én hozzám jött, és ennékem azt mondotta, hogy a' mi tisztí társunk M. Marcellus az ő jó baráttyátul P. Magiustul vacsora után egy handszárral által verettetet, és két sebben eset, egyik a' gyomran, második a' fejen a' fülenél, de mindazon által reménli hogy meg nem hal belé. A Magius maga magát meg öltö annakutánna hogy a' Marcellustul én hozzám küldettetet volna, a' ki ennékem ezeket meg beszéllene. és kérne, hogy orvosokat keresnék. Kerestem és azonnál jó reggel oda mentem. Midőn nem mesze volnék a' Piræumtul, az Acidinus szolgálja előmbé jött levelekkel, a' mellyekben írva vala, hogy Marcellus egy kevese hajnal előtt meg holt, így a' hires nevezetes férű gonosz embertűl rutul meg ölettetet: és a' kinek ellenségi méltóságára nézve

meg kegyelmeztenek ; baráttya találtatott a' ki meg-
öltö. En mindazonáltal az ő sátorához siettem, és
ot két szabadosat, és kevés szolgáját találtam: kik
azt mondták hogy a' többiek filelem miatt el sza-
ladtanak, hogy az ő Urok a' Sátor előtt meg ölet-
tetet volna. Kényszerítettem azon Lecticámban, a'
mellyben magam vitettem magam szolgaim által
a' kik a' Lectikát hordozzák vala a' Városba ötet bé
vitetni: és ott az ő szokások szerint, a' mint A-
thenas Városába vala bocsúleteffen eltemettem.
Az Athenas Városbéliektől hogy a' városban teme-
tő helyt engedtenek volna meg nem nyerhettem: Mi-
vel azt mondják vala, hogy szokások ellen volna,
és hogy annak előtő senkinek meg nem engedték
volna. Ami ez után volt meg engedték hogy út
akar mellik Gymnasiumban akarnánk, eltemetnénk.
Mi az egész világon lévő hires nevezetes Gymnasiu-
maba helet választottunk, és ott ötet meg igettük,
annakutánna ugyan azon helyen egy márvány kőből
valo Olzopot álléttattunk az Athenas Városbéli-
kela' Marcellusnak. Es így minden kötelességünket,
a' mi tisztünkhez és barátságunkhoz illet, a' Marcel-
lusnak mind éltiben s' mind halála után meg mutat-
tuk. Légy jó egészségben, költ Piræumban szent
Janos havának elsődik napján.

I I. M. T. C. Qu. Ligariusnak
sok jót kíván!

Jölehet illetin szomorú állapotodban köteles-
ségem azt hozta volna magával, hogy vagy vigasz-
talásodra vagy meg maradásodra nézve, a' mi barát-
ságunkért

ságunkért valamit irtam volna te hozzád: Mind
azon által még azt meg nem cselekedtem, mivel faj-
dalmadat ez által meg nem enyhithettem: minek-
utánna pedig jó reménységem kezdet lennyi, hogy
tígedet rövid idő mulván Roma városába látnánk:
el nem mulathattam, hogy tenéked mind tanács-
mat s' mind elmémet meg ne magyaráznám. Leg
elsőben annak okáért meg írom, a' mit tudok, és hal-
lok, a' Césár te hozzád nem léfzen kemény: mert
mind a' dolog napról napra mind az idő, s' mind az
embereknek vilekedisek, és a' mintén látom, az önön
maga természet szelidde és engedelmeffe teszi ötet,
és ugyan mind mások felől úgy értem, s' mind te felől
azt hallom az ő jó barátitól, kiknek én mind az
időtől fogva, mihelyen Africából követ irkeztet,
könyörögni a' te atyadfiával együtt meg nem
szüntem, kiknek fáradozások, jámborságok, és te
hozzád kiváltképpen való szeretetek, és szüntelen
való hasznodért s' meg maradásodért s' meg tartá-
sodért való szorgalmatosságok annyit használt:
hogy semmi nem lehet olyan, a' mellyet el ne hid-
gyem hogy meg ne adgyon a' Césár. Hogyha pedig
későbbben léfzen, mint mi akarjuk: sok foglalatossá-
gi miatt, a' kitől mindenek kiretetnek, nehezen
mehetünk eleiben: egyszer s' mind az Africában
lévő dolgokon igen meg haragudván azt kívánna,
hogy tovább fáradozzanak azok, a' kik ő néki sok
nehézségére és nagy unalmára voltak, de ugyan
ezen dolgot úgy ertyük, hogy napról napra engedel-
meffebben és csöndesebben szenvedgye és el tőrje.
Kihez képest elhigyed és jól reá emlékezzel, hogy én
te né-

te néked azt mondtam, hogy ezen szomorú állapotban tovább nem lélsz, mivel minémő értelemben volnék, meg magyaráztam, sőt inkább tehetőségemmel meg mutatom minémő szándékban legyek te felőled, mint írással: Es ha annyit vihetnék vigben mint abban a városban, a' mellyel annyi fok jót tettem, a' mint te gondold, vigben köllött volna vinnem, ebben a' szomorú állapotban nem volnál. Ugyan ezen dolog káráfitotta meg az én jofizágot, a' melly tégedet veszedelembé hozot. De mind azon által valamit az én régi méltóságom, valamit az én hozzá való szeretetem használhat fáratlágomat, tanácsomat, segítségemet, hűségemet semmi némő időben meg nem vonom az én atyám fiait. Te azon légy hogy bátor elmivel leheff, a' mint mindenkoron voltál, leg főképpen azon okokért, a' mellyekre nézve irtam: annakutánna mivel mindenkoron a' közönséges Roma városának azt kívántad és akartad, hogy most nem csak jót remélhets: hanem ha szintén mindenek szerencsétlenül esnének is, mind azon által a' te jó lölköd is méreti szerint való cselekedetidből és tanácsidből valamellyek származtanak, mind azokat bátor szíved el köllénék szenvedned. Légy jó egészségedben.

12. M. T. C. Qu. Ligariusnak

fok jót kíván!

Tudgyad hogy én minden munkámat, fáratlágomat, gondomat, és szorgalmatosságomat a' te megmaradásodban helyeztettem: mivel mindenkoron tizedet mind szerettelek: s' mind atyád fiaihoz való

[a' ki]

[a' kiket szintén ugymint tizedet fölöttő igen szerettem] kíváltképpen való szeretetem, s' atyafiúi kötelességem semminémő szolgálatot és fáratlágot, avagy üdött meg nem tágad te túled: de a' mellyeket cselekeszem s' cselekedtem te éretted, inkább akarom hogy azoknak Levelekből, mind az én Levelemből meg is mérjed: mit remények pedig, avagy micsoda bizodalomba legyek, és a' mit bizonyossan értettem a' te meg maradásod felől, azt tenéked jelentenyi akarom. Mert, ha valaki félelmes lehet a' nagy és veszedelmes dolgokban, s' mindenkoron inkább a' dolog szerencsétlen ki menetelítül tartván, mint szerencsés ki menetelet reménlvén, én vagyok az! és ha ez vitek, meg vallom hogy én vagyok az. En mind azon által böjt előhavanak elsődik napján, midőn a' te atyád fiainak kirésekre regvel a' Cäsárhoz mentem volna, és minden ő hozzá való menetelnek méltatlanlágat és nehézséget elfzenvedtem volna, midőn a' te atyád fia és rokonid térden álva könyörögnének ő néki, és én meg mondtam volna, a' mit a' te dolgoz, és a' te üdöd kívánt volna, nem csak a' Cäsárnak beszédéből, a' melly engedelmes és nyájas volt, hanem meg tekintetfiből és ábrázattyából és ezenkívül fok jelekből, mellyeket könnyebben eszembe vehettem, mint meg irhatok, illyetin gondolkodásra erefszkettem, hogy a' meg maradásod felől nem kitelkedném: Annak-okaért azon légy hogy bátor elmivel legy, és ha a' szerencsétlen dolgokat okossan elfzenvedted, a' csöndessebbeket és örvendetesebbeket vig kedvel szenvedgyed. En mind azon által a' te dolgaiddat ugy elő segíttem,

hogy a' legterhefőbbekben-is: nem csak a' Cásár-
nak, hanem még minden ő ákaróinak, a' kiket jó
akaroimnak tartok lennyi, te éretted, a' mint még
eddig meg cselekedtem, örömöst könyörgök. Légy
jó egészségben.

13. *A D. Brutus M. T. Ciceronak!*

Jók jót kíván!

Már én tenéked nem köszönöm: mert a' kinek
cselekedettel meg nem szolgálhatom, annak
szóval meg nem köszönhetem, akarom hogy vigyáz
arra, a' mi a' hatalmadban vagy, mert a' minémő
bölcsességgel, okossággal bíriz, semmi nem lészén
ollyan, a' mellyet meg nem tudcz, ha az én Levele-
met szorgalmatosán el olvasandod: En Cicerom az
Antoniust hertelenféggel ezen okokra nézve el nem
érhettem, lovágosok és terh hordozó barmok nélkül
voltam: Nem tudtam vala hogy Hircius el veszet, a'
Cásárnak előb el nem hittem, míg hozzá nem men-
tem, és ő véle beszilgettem volna, ez nap így mult
el. Harmad nap mulván reggel a' Panfatul hívátat-
tam Bononiába, midőn az utban volnék, azt izen-
ték ennékem, hogy meg holt: az én kevés hadi fere-
gemezh vizsa tértem mert így méltán nevezhetem azt,
igen meg kiffebedet, a' szűkség, és minden dol-
gokban valo meg fogyatkozások miatt. Két nap-
pal előb ment előttem el Antonius, fokkal nagyob
utakat tött, mint én utánna menő, mert ő föl s' alá
ment, én egyenesen, valaméremment, a' fogságnak
s' szorgálatnak házait föl verte, az embereket elvitte,
előb sohun meg nem állot, míg vada névő helyre nem
irkezet:

irkezet: Mely helyen akarom hogy tudgyad az Ape-
ninus nagy hegye és a' havafok között vagy, igen
alkalmatlan az uti járáfra, midőn harmincz ezer lépés-
nyére volnék ő tüle, és a' ventidius-is már hozzá adta
volna magát: Az ő beszéde enékem meg hozattatot:
A' mellybő az ő vitézit kirivala, hogy ötöt a' havafok ő
által kövernék: és hogy a' M. Lepidussal meg akar-
ná egyezni, föl kiáltottának, és gyakorta a' Ventidius
vitezi (mert az ő vitezi kevesebben voltak mint mi)
hogy vagy Olasz Országban el köll vészniek, vagy
diadalmásokak lenyiek: Kirik-is vala hogy Pollentia
fele menne. Midőn őket meg nem tarthatna, másod
napra uttyát hallasztotta. Ezen dolgot ennékem
meg izenvén, azonnal őt sereget Pollentia fele kül-
döttem, és az én utamat arra rendöttem, egy orával
előbb az én segéti seregem Pollentiába irkezet, mint
Trebellius: az ő lovag seregével bizonyára igen meg
őrültem, mert ebben alitom állanyi a' diadalmat,
reménfégekre jötenek, mivel sem a' Plancusnak az
ő négy legioi minden seregével együtt hozzájok
hasomloknak nem alétatnak vala, el sem hiszik vala
hogy Olasz országbul olly hertelen hadi sereg által
költoztködhethék: a' kiket magok az Allobrogusok
elég kevélyen, és az egész Lovas sereg, a' melly mi
tülünk oda küldettedet, tartoztattanak: és bizunk
hogy a' mi eljövételünk által könnyebben meg tar-
tassék, mind azon által, ha valami módon Isara fo-
lyovizen által mentenek, hogy valami szerencsétlen-
ségére ne legyen a' köszönféges jónak, szorgalmato-
san azon vagyunk. Hogy ti jó reménységben legyetek,
és a' köszönféges jónak állapottya felől minden jót
várjatok,

várjatok, akarjuk, mivel mind minket, mind a' mi hadainkat egyenlő szüvel, lélekkel mindenekre készeknek erettetek láttátok, de mindazonáltal a' szorgalmatosságban meg nem köll czüggednetek, hanem azon lennetek, hogy mennél job' készülettél a' ti hasznatokért a' gonosz pártutók ellen meg harczolhassunk, a' kik azokat a' hadi seregeket, a' kiket alatomban a' közönséges jónak hasznára gyűtenek hertelen az hazánknak veszedelmire rendöltenek. Légy jo egészségen.

14. *M. T. C. Brutusnak sok jót kíván.*

Meg irván és bépöcsétőlven már Levelemet, meg adatattanak ennékem a' te ujsággal tellyes Leveleid, és igen csudálatosfok. Hogy tudnyi illik a' Dolabella ött sereget küldött Chersoneusba. Anyira büvelkedike seregekkel, hogy az a' ki felől az mondatik vala hogy Asiából szaladna, Európába kívánkozzék? Az öt sereggel pedig mit gondolt hogy cselekedendő legyen, mivel tenéked azon kívül is ött Legioid, leg job' lovagos seregid, leg nagyobb segétséged volna? Melly seregeket ugy reménlem hogy már a' tied: mivel az a' koberlo olly esztelen volt: és a' te tanácsodat igen dicsérem hogy a' te hadi seregedet Apollonia és Dirrachiumtul előb el nem vitted, mig az Antoniushnak el szaladását, a' Brutusnak kiűtést, a' Romai kösségnek diadalmat nem értetted. Hogy pedig azt irod, hogy annakutánna Chersoneusba hadi népedet vinnyi el rendelted legyen, s' meg sem engednéd hogy a' leg gonosz szab embernek csufságul lenne a' közönséges. Romai birodalom,

birodalom, a' te méltóságod szerint cselekedszöl. Hogy pedig a' pártutés felőlirsz, a' melly a' negyedik Legio között támadot, az Antoniusnak legioja felől [hogy mondgyam jóra magyarázzad] inkább teczik ennékem a' vitézeknek az ő álhatatóságok, mint a' tied. Hogy a' vitézeknek és a' Lovas seregeknek jó akarattyokat meg ímérted azon igen örülök. A' Dolabella felől, a' mint irod, ha mi ujságod vagy, tudósíts engemet, igen gyönyörködöm abban, hogy én előre meg láttam, hogy a' te tanácsod a' hadakozásban a' Dolabellával egyezzen, és az nagy hasznára volt, a' mint én által láttam vala akkor, a' közönséges jónak, és a' mint most itilem a' te méltóságodnak. Hogy azt irod, hogy én nagy gyűlölséggel cselekedtem azt, hogy az Antoniustokat szidalmaztam, és hogy dicséred, elhiszem hogy ugy láttatik tenéked, de azt a' te különdözédet semiképpen nem javallom. Mert azt irod, hogy a' belső föl támadásokat keményebben meg köll tiltani, mint a' meg győzötteten kegyetlenkedni. Te túled Brutusom igen külömbözők s' nem is engedek a' te kegyelmezésednek: de a' hasznos keménség meg győzi a' kegyelmezésnek heában valo szünet. Hogy ha kegyelmefek akarunk lenni, soha meg nem szünnék a' föl támadások, pártutések. De te ezekről lássad. En felőlem azt mondhatom, a' mint a' Plautinusnak fábulájában lévő egy Attya felől: én már az én életemnek javdt megéltem, ez kíváltképpen tizedet illet. Meg győzöttettek [higgyed ennékem] Brutusom, ha jól nem vigyáztok: mert nem lészén az a' kösség, sem az a' tanács, sem a' tanácsnak vezére, hadnagy. Ezecek

Ezeket úgy elhídigyed, mintha az Pithius Apollo mondotta volna, semmi bizonyosabb nem lehet. Légy jó egészségben. Költ szent György havának 18. napján.

15. *M. T. C. Titiusnak sok jót kíván!*

Noha én egyedül a' többiek közül semmiképpen nem vagyok alkalmas a' te vigasztalásodra, mivel a' te szomorú esetedet el annyira meg szomordtam, hogy magam vigasztalás nélkül szűkölködgyem, mindazonáltal mivel én nem annyira szomorkodom, mint kötelességemnek és barátságomnak étéltem lennyi, hogy olly fokáig ne halgassak illetin szomorú esetedet hanem valami kis vigasztalással meg vigasztaljalak, mellyel a' te szomorúságotat meg enyhíthess, avagy valamennyire megörvöslhassam. Közönséges vigasztalás ugyan az, mellyet mindenkoron elminkbe és száinkba forgatunk köll, hogy tudnyi illik mi emberek vagyunk, és a' vigre születettünk, hogy a' mi életünk minden szerencsétlenségek alávetettünk legyen, és így nem tagadhatod, hogy a' szerint nem köllene élned, a' mi vigre születettel, és azokat a' szomorú eseteket nem olly nehezen köll elfzenvednünk, a' mellyeket meg nem változtathatunk, meg gondolván hogy másokon is úgy történt, és így mi rajtunk is semmi újlag nem eset. Desem ezek, sem más vigasztalások, mellyekkel a' bölcs emberek, éltenek, és föl jedzettette nek és irattattanak, annyira nem vigasztal ha tnak meg bennünket, mint a' mi városunknak állapotya, és ez mostani gonosz időknek föl háborodások: mivel boldog-

boldogjabbak ezek, a' kiknek magzatok nem születet, valamennyire ugyan boldogtalannyabbak azok, a' kik ez mostani időkben azoktól meg fosztattattanak, mint azok a' kik a' közönséges jónak jó állapottyában avagy a'nak bal sorsában azoktól megváltak. Hogy ha kívánságod háborgat tégedet, avagy a' te dolgainak busulási miatt szomorkodol, úgy itelem hogy könnyen ezen szomorúságotat elmiből ki nem verhettyük: ha azon a' dolgon kecseregsz, a' melly inkább tégedet illet, tudnyi illik hogy azoknak, a' kik megholtanak, nyomorúságokat írszad: hogy azokról ne szollyak, a' mellyeket gyakorta mind olvastam s' mind hallottam, tudnyi illik, hogy semmi gonosz nem legyen a' halálban, a' mellyben ha valami érzékenység találtassék, az inkább halhatatlanságnak, mint halálnak mondatathatik; ha pedig az érzékenységtől meg fosztatunk, semmi nyomorúság abban nem találhatik, mivel nincs érzékenysége, azon pedig nem kitelkedvén azt mondhatom bizonyosan, hogy ollyatén változások következnek Roma városában, mellyektől a' ki halál által megváltatott, semmiképpen nem látom hogy meg csalattatott. Mert vallyon mostanában hol vagy a' jó rend tartás, jámborág, jószág, a' Nemes Deák tudományok, sőt inkább a' szabadság és igazság: bizonyára nem hallottam ez nyavalás és dögleletes időben, hogy csak egy iffiu avagy gyermek is a' ki meg holt, hogy ne mondanám hogy a' halhatatlanságtól ez nyomorúságokból és nyavalás életből ki nem ragattatott volna: Annak-okaért ha ezt az egyet kiverhettyük elmiből, tudnyi illik hogy azt ne gondoljad, hogy azoknak valami szerencsétlenségek történt a' kiket szerettél, a' te szomorúságotat sokkal megkisebítették és a' te magánassan esetedet való szomorúságotat hogy

hagyattatik, a' melly azokkal nem közöltetik, hanem egyedül csak tégeder iller. Nem illik tehát már a' te méltóságodhoz és bölcsességedhez, mellyet gyermekségedtől fogvást meg mutattál, nehezebben szenvednyi a' szomorú eseteket, a' mellyek azoknak a' kiket szeretted nyaválójoktul és szerencsétlenségektől távol vagyon, mert mindenkoron mind a' magánossan valo s' mind a' közönséges dolgokban olyaténnek mutattad meg magadat, hogy méltóságodat meg tartanád, és az áthatatóság ellen nem viténél. Mert az időnek hosszú volta mit hozzon magával, melly tudnyi illik leg nagyobb keferűségeket és fájdalmakat régiséggivel el felejtet, azt mi okosságunkal és tanácsunkkal meg köll előznünk: mert ha soha magzatúl meg fosztatot olyatén kicsin szívű Afzszonyi álla: nem volt, a' ki valamikor meg kem szűnt sirásátul: bizonyára mi azt, a' mit az idő hoz magával, tanácsunkal azt meg köll előznünk s' nem is köll várnunk az időnek zűb orvosságát, mellyet okosságunkal föl irván, előre megételekedtünk. Ezen Levelem által ha valamit vigben vihettem volna, kívántam vala ugyan, hogy kívánságomat megnyerhetném, ha nem, talán kötelességem szerint tisztelnék s' joakaratomnak eleget tettem, a' mint hogy akarom is hogy elhiteffed magaddal, hogy mindenkoron jo akarod voltam, s' maradok is még élek.

Légy jo egészségben.

V E G E.

